

Proef ingediend met het oog op het behalen
van de graad van Master Gender en Diversiteit

BASISBEGELEIDERSHOUDING VAN ANIMATOREN VOOR TOEGANKELIJKERE SPEELPLEINWERKINGEN

**Hoe kijken speelpleinen er zelf naar? Welke
basishouding verwachten zij en hoe gaan ze hier
mee aan de slag?**

EMMA CREPEELE
2019-2020

W E T E N S C H A P S W I N K E L

In samenwerking met Vlaamse
Dienst Speelpleinwerk (VDS)

Promotor: [prof. Dr. Lieve Bradt \(UGent\)](#)
[Psychologie en Pedagogische Wetenschappen \(UGent\)](#)

EMMA CREPEELE - 01809475

MASTER GENDER EN DIVERSITEIT

ACADEMIEJAAR 2019-2020

25 MEI 2020

PROMOTOR: PROF. DR. LIEVE BRADT

COPROMOTOR: PROF. DR. PIET VAN AVERMAET

MASTERPROEF BEGELEIDER: DR. FILIP COUSSEÉ

KLASSIEKE MASTERPROEF

Basisbegeleidershouding van animatoren voor toegankelijker speelpleinwerkingen

Hoe kijken speelpleinen er zelf naar? Welke basishouding verwachten zij en hoe gaan ze hier mee aan de slag?

MASTERPROEF VOORGELEGD TOT HET BEHALEN VAN DE GRAAD VAN MASTER IN GENDER EN DIVERSITEIT

WOORDENAANTAL: 23026

DEZE MASTERPROEF IS EEN EXAMENDOCUMENT DAT NIET WERD GECORRIGEERD VOOR EVENTUEEL VASTGESTELDE FOUTEN. IN PUBLICATIES MAG NAAR DIT WERK WORDEN GEREFEREERD, MITS SCHRIFTELIJKE TOELATING VAN DE PROMOTOR(EN) DIE MET NAAM OP DE TITELPAGINA IS VERMELD.

1 DANKWOORD

Deze thesis vormt het sluitstuk van mijn masteropleiding Gender en Diversiteit en ik ben dan ook blij deze te mogen presenteren. Het schrijven van deze masterproef heb ik beleefd als een intensieve, maar vooral leerrijke ervaring. Ik was meteen overtuigd van het thesisonderwerp, als studente Gender en Diversiteit met een groot hart voor jeugdwerk. Alvorens ik van start ga met mijn onderzoek, dien ik enkele mensen uitvoerig te bedanken. Zonder hen was het mij niet gelukt, want dankzij hun tips, adviezen en vernieuwende ideeën kreeg mijn thesis vorm.

Eerst en vooral wil ik mijn promotor prof. dr. Lieve Bradt bedanken, die samen met dr. Filip Coussée instond voor de zeer persoonlijke en warme begeleiding. Dankzij jullie vele feedback, aanmoedigende woorden en kritische blik slaagde ik erin om de kern van mijn masterproef te vatten. Ik voelde mij erg ondersteund tijdens de totstandkoming van deze thesis.

Daarnaast wil ik graag de respondenten van mijn focusgroep bedanken. Ondanks hun drukke agenda's waren ze bereid om tijd vrij te maken voor mijn vragen. Het waren vijf aangename gesprekken en dankzij jullie uitgebreide ervaringen kreeg ik een mooi beeld van jullie werkingen.

Vervolgens wil ik graag Pieter Verbanck van de VDS bedanken om het onderzoek duidelijk te schetsen en mij de kans te geven om mijn eerste focusgroep te organiseren op een trefmoment voor speelpleinverantwoordelijken. Daarnaast ook een dankjewel aan Floor Keersmaekers van de Wetenschapswinkel om de opstart van mijn masterproef in goede banen te leiden.

Als laatste wil ik graag nog enkele mensen in mijn dichte kring bedanken. Dankjewel aan mijn lief Ward, voor de vele tips, steun en het vertrouwen. Merci om mijn thesis na te lezen en jouw kritische blik erop te laten schijnen. Ook dankjewel aan Lotte voor het nalezen van de vele hoofdstukken. Mijn ouders zou ik ook graag bedanken voor het vertrouwen die ik heb gekregen om deze opleiding te volgen en altijd paraat te staan voor tips en hulp. Als laatste wil ik mijn medestudenten en vrienden Laura en Arne bedanken. We zijn samen begonnen aan dit master avontuur, en we zullen het ook samen afmaken. Bedankt voor de fijne babbels, skype sessies en momenten van ventilatie.

2 INHOUDSOPGAVE

1	Dankwoord	3
2	Inhoudsopgave.....	4
	Lijst met tabellen en figuren	6
3	Abstract	7
4	Inleiding.....	8
5	Literatuurstudie	9
5.1	Toegankelijkheid	9
5.1.1	Definiëring internationale jeugdwerk.....	9
5.1.2	Definiëring Vlaamse jeugdwerk.....	10
5.1.3	De meerwaarde van jeugdwerk.....	11
5.1.4	Kan iedereen de meerwaarde van jeugdwerk ervaren?.....	12
5.1.5	Het tweesporenbeleid	15
5.1.6	Masterplan diversiteit in/en het jeugdwerk	16
5.1.7	Tussentijdse conclusie.....	19
5.1.8	Toegankelijkheid in het Vlaamse Speelpleinwerk	20
5.2	Speelpleinwerk.....	21
5.2.1	Begripsbepaling	21
5.2.2	Speelpleinwerk is jeugdwerk.....	21
5.2.3	Kenmerken en actoren van speelpleinwerk.....	22
5.2.4	Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS)	24
5.2.5	Historiek	25
5.2.6	Uitdagingen van het speelpleinwerk	26
5.3	Basisbegeleidershouding	28
5.3.1	Begripsbepaling	28
5.3.2	Verhouding beroepskrachten en vrijwilligers	31
5.3.3	Kadervorming animator	32
5.3.4	Basisbegeleidershouding in het speelpleinwerk	34
5.4	Probleemstelling.....	37
5.5	Onderzoeksvragen.....	39
6	Methode.....	40
6.1	Kwalitatief onderzoek.....	40
6.2	Onderzoeksgroep	40

6.3	Focusgroep.....	40
6.4	Analyseprocedure van de gegevens.....	41
6.5	Betrouwbaarheid en validiteit	41
7	Resultaten.....	43
7.1	Inleiding	43
7.2	Voorstelling respondenten en hun speelpleinwerking.....	43
7.3	Welke basishouding verwachten speelpleinwerkingen van hun animatoren?	45
7.3.1	Belangrijke waarden van een animator	45
7.3.2	Druk bij animatoren?	46
7.4	Hoe begeleiden speelpleinverantwoordelijken de animatoren hierin?.....	49
7.4.1	Tools of methodieken om animatoren te ondersteunen.....	49
7.4.2	Vorming om animatoren te ondersteunen	50
7.4.3	Kadervorming... een meerwaarde?	52
7.5	Hoe ervaren speelpleinverantwoordelijken de kaders en begeleiding van de VDS?	53
7.5.1	Bruikbaar?	53
7.5.2	Nood aan ondersteuning?.....	55
7.6	Inclusie... een mooi, maar fragiel verhaal	57
8	Discussie	58
8.1	Bespreking onderzoeksresultaten	58
8.1.1	Welke basishouding verwachten speelpleinwerkingen van hun animatoren?	58
8.1.2	Hoe begeleiden speelpleinverantwoordelijken de animatoren hierin?	59
8.1.3	Hoe ervaren speelpleinverantwoordelijken de kaders en begeleiding van de VDS?	60
8.2	Tekortkomingen eigen onderzoek.....	62
8.3	Aanbevelingen volgend onderzoek	62
8.4	Aanbevelingen voor de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk.....	63
8.4.1	Animatorenploeg	63
8.4.2	Ouders.....	63
8.4.3	Vorming en begeleiding	63
8.4.4	Kaders en producten.....	64
9	Conclusie	65
10	Bibliografie.....	66
11	Bijlagen	74
	Bijlage 1: Leidraad focusgroep.....	74
	Bijlage 2: Informed consent- focusgroep	82

Bijlage 3: Respondenten.....	84
Bijlage 4: Brainstormoefening	87
Bijlage 5: Woordenwolk: zeven belangrijke waarden van een animator.....	89

LIJST MET TABELLEN EN FIGUREN

Lijst met tabellen

Tabel 1: Een vergelijking van de diversiteit in de verschillende jeugdwerkonderzoeken

Tabel 2: Competentieprofiel animator in het jeugdwerk

Tabel 3: Soort werking

Lijst met figuren

Figuur 1: Een andere kijk op het jeugdwerklandschap

Figuur 2: Nieuwe strategieën

Figuur 3: Nieuwe doelstellingen

Figuur 4: DNA jeugdwerker

Figuur 5: Begeleidersrollen

Figuur 6: Situationele leiderschapsstijlen

Figuur 7: Begeleidersrollen

Figuur 8: Basishouding: hoe een animator zich gedraagt

3 ABSTRACT

Dit onderzoek presenteert de ervaringen van speelpleinverantwoordelijken in het begeleiden van de basisbegeleidershouding van hun animatoren voor toegankelijker speelpleinwerking. Onze samenleving wordt meer divers en speelpleinwerk als jeugdwerkvorm tracht die diversiteit te weerspiegelen. Kinderen met een beperking, in maatschappelijke kwetsbare situaties of met een migratie-achtergrond vinden de weg naar het speelplein. Deze mix van kinderen vraagt een aangepaste begeleidershouding en uit voorgaand onderzoek is gebleken dat animatoren aangeven niet altijd over de geschikte handelingsprincipes te beschikken. In dit kwalitatief onderzoek wordt aan de hand van vijf focusgroepen met speelpleinverantwoordelijken nagegaan hoe zij kijken naar de basisbegeleidershouding van hun animatoren, wat zij verwachten en hoe ze ermee aan de slag gaan. De speelpleinverantwoordelijken erkennen het belang van een goede begeleidershouding om toegankelijkheid te waarborgen en geven de jongeren de ruimte om samen met de speelpleinploeg en externe organisaties te werken aan hun houding via evaluaties, vormingsdagen en instrumenten.

4 INLEIDING

Met deze masterproef tracht de onderzoeker de ervaringen van speelpleinverantwoordelijken te achterhalen in het begeleiden van hun animatoren voor toegankelijker speelpleinwerking. Deze onderzoeksvraag werd gesteld door de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS), de koepelfederatie van de Vlaamse en Brusselse speelpleinwerkingen.

Onze samenleving wordt meer divers en dat spiegelt zich ook op het speelplein. Speelpleinwerk is een toegankelijke jeugdwerkvorm en deze mix van kinderen vraagt een aangepaste begeleidershouding. Het onderzoek richt zich tot de speelpleinverantwoordelijken en op welke manier zij deze tendens ervaren.

De masterproef wordt gestart met een literatuurstudie, opgebouwd uit drie clusters. Eerst wordt het thema toegankelijkheid in het jeugdwerk besproken, waar de vraag gesteld wordt of iedereen de sociale en pedagogische meerwaarde van het jeugdwerk kan ervaren. Daarna wordt de link gelegd met het speelpleinwerk als één van de meest toegankelijke jeugdwerkvormen. Vervolgens komt de cluster speelpleinwerk aan bod, waarbij de definitie van dichtbij wordt bekeken, de VDS geanalyseerd wordt en de huidige uitdagingen worden opgesteld. De literatuurstudie wordt afgesloten met de basisbeleidershouding van een animator in het jeugdwerk en op het speelplein.

Deze literatuurstudie vormt de basis voor het formuleren van de probleemstelling en onderzoeksvragen van deze masterproef. In hoofdstuk 6 wordt de methode van deze thesis besproken. Er werd gekozen voor een kwalitatief onderzoek, waarbij de onderzoeker via focusgroepen de ervaringen van speelpleinverantwoordelijken tracht te achterhalen in het begeleiden van hun animatoren.

In hoofdstuk 7 worden de resultaten van de vijf focusgroepen uitgebreid besproken, waarbij de onderzoeksvragen gebruikt worden als leidraad voor de data-analyse. In het achtste hoofdstuk tracht de onderzoeker antwoorden te formuleren op de drie grote onderzoeksvragen:

- Welke basishouding verwachten speelpleinwerkingen van hun animatoren?
- Hoe begeleiden speelpleinverantwoordelijken de animatoren?
- Hoe ervaren speelpleinverantwoordelijken de kader en begeleiding van de VDS?

Verder worden de tekortkomingen van het onderzoek geschetst en doet de onderzoeker aanbevelingen voor toekomstig onderzoek en voor de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. Deze aanbevelingen voor de koepelfederatie zijn opgebouwd op basis van vier pijlers: aanbevelingen over de animatorenploeg, over de ouders, over vorming en begeleiding en over de kaders en producten van de VDS.

Afsluitend wordt er een eindconclusie geformuleerd in hoofdstuk 9, waarbij de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek nog eens worden aangehaald.

5 LITERATUURSTUDIE

5.1 Toegankelijkheid

5.1.1 Definiëring internationale jeugdwerk

Jeugdwerk werd in de meeste Europese landen geïntroduceerd ten tijde van het burgerlijk beschavingsoffensief, toen de noodzaak werd gevoeld voor de preventie van alcoholisme, armoede, criminaliteit, ect. Om daaraan tegemoet te komen werden bijkomende sociale en pedagogische interventies geconstrueerd, vooral ten aanzien van de arbeidsklasse. Met de introductie van de leerplicht evolueerde het jeugdwerk tot een **derde opvoedingsmilieu**, naast de school en het gezin (Coussée, 2006a). Het jeugdwerk evolueerde doorheen de jaren van een beladen ‘opvoedingsmilieu’, naar de organisatie van de vrije tijd vanuit het recht op spelen. De laatste jaren wordt de sociale en pedagogische kracht van jeugdwerk opnieuw in de verf gezet, ook op het Europees beleidsniveau. Het jeugdwerk staat hier wat ambivalent tegenover. Enerzijds aast de jeugdwerksector op maatschappelijke erkenning, anderzijds heeft men ook wel wat angst van de mogelijke hernieuwde instrumentalisering die daarmee gepaard gaat (Coussée, 2006a).

Diverse vormen van jeugdwerk zijn dominant in verschillende Europese landen, afhankelijk van hun geschiedenis en huidige context (Ord et al., 2018). Er zijn lidstaten met één formele definitie van jeugdwerk, maar andere lidstaten kennen een variëteit aan begripsbepalingen (Dunne, Ulicna, Murphy, & Golubeva, 2014). Toch hebben deze definities drie basiskenmerken waardoor jeugdwerk zich kan onderscheiden van andere beleidsterreinen: een focus op **jongeren**, op **persoonlijke ontwikkeling** en **vrijwillige deelname** (Dunne et al., 2014). In 2017 slaagde de Raad van Europa erin een begripsbepaling op te stellen die dieper ingaat op bovenstaande kenmerken, ondanks de verscheidenheid binnen de lidstaten.

“Youth work is a broad term covering a wide variety of activities of a social, cultural, educational, environmental and/or political nature by, with and for young people, in groups or individually. Youth work is delivered by paid and volunteer youth workers and is based on non-formal and informal learning processes focused on young people and on voluntary participation. Youth work is quintessentially a social practice, working with young people and the societies in which they live, facilitating young people’s active participation and inclusion in their communities and in decision making”

(Council of Europe, 2017, p.26).

Een brede waaier aan activiteiten, door, met en voor jongeren gebaseerd op **informele leerprocessen** in een sociale praktijk waarin jongeren actief participeren. Alle lidstaten zijn het erover eens, de primaire functie van jeugdwerk is het motiveren en ondersteunen van jongeren in het vinden van constructieve wegen, om zo bij te dragen aan hun persoonlijke en sociale ontwikkeling (Ord et al., 2018).

5.1.2 Definiëring Vlaamse jeugdwerk

De Vlaamse overheid definieert het jeugdwerk als volgt:

“Sociaal-cultureel werk op basis van niet-commerciële doelen voor of door de jeugd van drie tot en met dertig jaar, in de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en ter bevordering van de algemene en integrale ontwikkeling van de jeugd die daaraan deelneemt op vrijwillige basis”

(Vlaamse Overheid, 2018, p. 2).

De drie basiskennmerken zijn terug te vinden in beide definities: een focus op jongeren, op persoonlijke ontwikkeling en op vrijwillige deelname. In de internationale begripsbepaling wordt jeugdwerk breder geformuleerd om voor alle lidstaten te kunnen gelden. Beide definities benadrukken sterk de **socialpedagogische kracht** van het jeugdwerk, want de pedagogische praktijken staan nooit los van de sociale context waarin jongeren zich bevinden.

Het Vlaamse jeugdwerklandschap kent een **groot bereik**, van jeugdverenigingen zoals jeugdbewegingen, jeugdhuizen en speelpleinen tot jeugdwelzijnswerkingen en jeugdorganisaties die werken rond de participatie van kinderen en jongeren (De Ambrassade, z.d.-c). Het Vlaamse jeugdwerk is een gedifferentieerd geheel, wat door Redig (1993) beschreven wordt als een machtig reservoir, terwijl Van Ewijk (1991) deze differentiatie als een versplintering ziet, wat kan leiden tot “productvaagheid” (Coussée, 2006a).

“Het jeugdwerk is geen sector, netjes afgelijnd, maar een landschap: met hoogtes en laagtes, met zacht glooiende vlaktes, maar evengoed met onvruchtbare gronden en gapende kloven”

(Van de Walle, 2001, p. 19).

Vlaanderen heeft een sterk en divers jeugdwerk, zowel qua aanbod, thema's, bereik en methodieken (Schraepen, Maelstaf, & Halsberghe, 2015). Om toch enige structuur in dit brede landschap te brengen, worden jeugdwerkingen ingedeeld volgens hun **aard** en **werksoort** (De Ambrassade & Boutsen, 2018).

Afhankelijk van de pedagogische relatie met de organisatie en de afstand tot de doelgroep wordt het jeugdwerk opgedeeld volgens aard. Eerstelijns jeugdwerk zijn organisaties die zich rechtstreeks richten tot kinderen en jongeren, hieronder valt dus een lokale speelpleinwerking (De Ambrassade & Boutsen, 2018). Organisaties die zich verantwoordelijk stellen voor de ondersteuning van deze eerstelijnswerkingen, worden onder de noemer tweedelijns jeugdwerk geplaatst. Dit zijn nationale secretariaten of koepelorganisaties zoals de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. Derdelijns jeugdwerk, staan in voor de ondersteuning van de tweedelijns organisaties en vormen een belangrijke schakel tussen de overheid, beleidsmakers en de jeugdwerksector (De Ambrassade, z.d.-a).

Daarnaast worden verenigingen opgedeeld volgens vier werksoorten, namelijk het landelijk georganiseerd jeugdwerk, waaronder speelpleinen zich bevinden, cultuureducatie verenigingen, politieke jongerenverenigingen en verenigingen voor participatie en informatie (De Ambrassade, z.d.-d).

5.1.3 De meerwaarde van jeugdwerk

Het jeugdwerk kent een **belangrijke maatschappelijke plaats** in het leven van kinderen en jongeren. Via participatie aan jeugdinitiatieven worden sociale en psychologische ontwikkelingen gestimuleerd. Nieuwe sociale, fysieke en intellectuele vaardigheden, een positieve identiteit of respect voor anderen zijn eigenschappen die jongeren ontwikkelen via hun deelname (McGuire, Dworkin, Borden, Perkins, & Russell, 2016). Processen van persoonlijke en sociale integratie werken als communicerende vaten in het jeugdwerk. Kinderen en jongeren komen als het ware tot leven tijdens deze activiteiten en voelen zich als persoon gesterkt. Dit maakt van jeugdwerk een onwaarschijnlijk belangrijk laboratorium dat zich bezighoudt met processen van positieve ontwikkelingen, wat zeker meer wetenschappelijke aandacht verdient (Larson, 2000).

Een belangrijke voorwaarde tot ontwikkeling is de vrije toegang voor jongeren tot jeugdclubs en jeugdcentra, wat door Ritchie en Ord (2016) beschreven wordt als **'open acces youth work'**. Het uitgangspunt hierbij is dat elke jongere toegang krijgt, ongeacht hun achtergrond, noden of positie in de samenleving (Robertson, 2005). Open jeugdwerk komt tegemoet aan vier behoeften van jongeren:

- Associatie – ergens om naartoe te gaan
- Activiteiten – iets om te doen
- Advies – iemand om mee te praten
- Autonomie – eigen ruimte

Jeugdwerk draagt ook bij aan de maatschappelijke positie van jongeren. Jongeren voelen zich bijvoorbeeld vaak uitgesloten in openbare ruimtes. Door deze ruimtes toegankelijker te maken voor jongeren wordt hun positie versterkt. Jeugdwerk komt tegelijk tegemoet aan de nood voor een veilige plek waar ze met hun leeftijdgenoten in een open klimaat kunnen vertoeven (Robertson, 2005). De activiteiten die georganiseerd worden zijn niet het doel op zich, maar een middel om gesprekken te genereren die bijdragen tot hun persoonlijke en sociale ontwikkeling. Jongeren kunnen altijd terecht voor ondersteuning bij de **jeugdwerkers** (Ritchie & Ord, 2016).

Elke kind heeft recht op vrije tijd en op de meerwaarde die jeugdwerk kan bieden aan hun ontwikkeling en maatschappelijke positie. De JOP-monitor van 2019 laat zien dat het goed gaat met het verenigingsleven van Vlaamse kinderen en jongeren (Bradt, Pleysier, Put, Siongers, & Spruyt, 2019). 55.6% van de jongeren tussen 14 en 25 jaar neemt actief deel aan het georganiseerde vrijetijdsaanbod als lid van een sportvereniging, jeugdbeweging of tekenacademie.

Van deze grote groep jongeren neemt 19.2% deel aan minimum één jeugdwerkinitiatief, wat betekent dat jeugdwerk minstens 500.000 kinderen en jongeren in Vlaanderen en Brussel op regelmatige basis bereikt (De Ambrassade, z.d.-b). Dankzij de deelname aan het speelplein, de jeugdwerkwijziging of het jeugdhuis verwerven heel wat kinderen en jongeren vaardigheden, waarden en normen die belangrijk zijn voor hun ontwikkeling.

De cijfers van de JOP-monitor impliceren de belangrijke vaststelling dat 80% van de Vlaamse en Brusselse jongeren **de weg naar het jeugdwerk niet vinden**. Wie zijn deze jongeren, waarom participeren ze niet (meer) en op welke manier vullen zij hun vrije tijd in (Bradt et al., 2019)?

5.1.4 Kan iedereen de meerwaarde van jeugdwerk ervaren?

Vanaf de 19de eeuw werden sociaalpedagogische interventies opgesteld in de vrije tijd van jongeren om via jeugdwerkinitiatieven hun ontwikkeling te stimuleren (Coussée, 2006a). We stellen vast dat een grote groep de weg naar het jeugdwerk niet vindt of vroegtijdig afhaakt en dienen na te denken op welke manier we samen met hen de sociaalpedagogische meerwaarde van jeugdwerk kunnen realiseren. Deze denkoefening wordt vandaag nog te weinig gemaakt, gezien de oorzaken van non-participatie of voortijdige stopzetten van jeugdactiviteiten door jongeren nog maar weinig wordt onderzocht (McGuire et al., 2016).

Niet elk kind groeit op in dezelfde levensomstandigheden. Hierdoor hebben kinderen en jongeren een verschillende beleving van de werkelijkheid en een **eigen referentiekader**. Dit creëert breuklijnen met andere kinderen, waardoor ze op basis van hun gedeelde kenmerken als een kansengroep of doelgroep worden gezien. Volgens de Ambrassade (2016) worden er doorgaans vijf verschillende **doelgroepen** omschreven:

- kinderen en jongeren die opgroeien in armoede
- kinderen met een beperking
- kinderen met een migratieachtergrond
- holebi's en transgender
- laaggeschoolde jongeren

Toch is diversiteit niet zo eenvoudig af te bakenen en moeten we oog hebben voor de **complexiteit van diversiteit**. Zo zijn er duidelijke kruisverbindingen te vinden tussen kansengroepen en zijn er verschillen binnenin doelgroepen. Daarom is het essentieel dat jeugdwerkers vertrekken vanuit de leefwereld van jongeren en niet vanuit een aanbod, want een volwaardig jeugdbeleid start vanuit de werkelijkheid en niet vanuit de wenselijkheid (Coussée & Mathijssen, 2011). Dat is geen eenvoudige opgave, want de sector wordt **uitgedaagd** door de huidige maatschappelijke ontwikkelingen.

“De diversiteit neemt feitelijk toe én de aanwezige diversiteit komt prominenter op de voorgrond”
(Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2018, p. 3).

Het aandeel personen van buitenlandse herkomst is in Vlaanderen tussen 2009 en 2016 gestegen met vijf procent: van 15.3% naar 20.5% (Bradt et al., 2019). Meer en meer kinderen en jongeren groeien op in armoede, bijna één kind op vijf leeft in een gezin waar het inkomen zich onder de armoededrempel bevindt (Ambrassade, 2016). De groep ‘personen met een beperking’ neemt numeriek niet zozeer toe, toch merken we door recente beleidsevoluties dat de aandacht voor deze ‘onzichtbare burgers’ groeit (Ambrassade, 2016). **Diversiteit is de hedendaagse realiteit**, we leven in een superdiverse samenleving en deze is het sterkst waarneembaar bij jongere populaties (Geldof, 2013; Bradt et al., 2019).

Bijzondere aandacht gaat uit naar jongeren in maatschappelijke kwetsbare situaties, omdat ze verondersteld worden het meeste voordeel te hebben bij georganiseerde vrijetijdsparticipatie (Bradt et al., 2019).

“Ondanks de vele inspanningen vanuit het jeugdwerk en de cultuur- en sportsector blijven jongeren in kwetsbare situaties moeilijk de weg te vinden naar het vrijetijdsaanbod”
(Pissens, Siongers, Lievens, Bradt, & Derluyn, 2019, p. 14).

Jeugdwerk moet voor jongeren een plek zijn waar ze zich thuis voelen en tezelfdertijd dingen kunnen doen die ze thuis niet kunnen. Jeugdwerkers dienen aansluiting te vinden bij de **leefwereld** van jongeren én deze leefwereld te verbreden, maar dat is geen eenvoudige opgave (Coussée, 2006b). Het aanbod van jeugdwerkprogramma's richt zich vaak tot de leefwereld van “mainstream” jongeren uit de middenklasse, traditionele gezinnen en dominante culturele groepen. Deze jeugdwerkinitiatieven vinden moeilijk aansluiting bij de leefwereld van “gemarginaliseerde” jongerengroepen en ondervinden hinder in het verruimen van hun leefwereld. Hierdoor worden jongeren op basis van hun sociale klasse, seksualiteit, ras, etniciteit of cultuur uitgesloten van het mainstream jeugdwerk (Russel & Campen, 2011).

Armoede heeft een grote impact op de vrijetijdsparticipatie en de bijhorende ontwikkeling van kinderen en jongeren (Ambrassade, 2016). De financiële situatie van het gezin speelt een grote rol in de deelname van de georganiseerde vrijetijdsactiviteiten. Ondanks de vele inspanningen om kosten van activiteiten te drukken, zorgen uniformen, vervoer of materiaal ervoor dat een georganiseerde vrijetijdsparticipatie niet altijd haalbaar is voor jongeren met een moeilijk **financiële thuissituatie** (Vincent & Ball, 2007). Daarnaast hebben heel wat jongeren ook schrik om **uitgesloten** te worden, hebben ze angst om hun draai niet te vinden in de groep of hebben ze andere interesses dan de jongeren (Schoupe, De Visscher & Van de Walle, 2014).

Kinderen en jongeren met een beperking worden vaak **geïsoleerd** van de mainstream jeugdinitiatieven, omdat het aanbod **niet is aangepast** aan hun beperking (Kress, 2006). Er is te weinig ervaren begeleiding, er is geen aangepaste structuur of de groep is te groot (Janssen, Van Puyenbroeck, & Smits, 2010; Mocos & Van Meerbeeck, 2004). Daarnaast ervaren kinderen en jongeren met een beperking ook **gevoelsmatige drempels**, ze voelen zich bijvoorbeeld onwennig tijdens bepaalde activiteiten (Unicef, 2007; Schraepen et al., 2015).

Jongeren met een achtergrond van armoede of migratie zijn sterker vertegenwoordigd in doelgroepenverenigingen, terwijl andere jongeren vaker lid zijn van wat men – enigszins misleidend – ‘reguliere’ cultuur, jeugd- of sportverenigingen noemt (Elchardus & Smits, 2012; Smits et al., 2015; Keuzenkamp, 2008). Vanuit de jeugdsector in Vlaanderen werd de laatste jaren sterk ingezet op het verlagen van de **drempels** tot het vrijetijdsaanbod voor jongeren met een migratieachtergrond, maar ‘reguliere’ jeugdorganisaties slagen er slechts moeizaam in om jongeren met een migratieachtergrond toe te leiden naar hun werking. Vooral de jongeren die in armoede opgroeien, voelen zich nauwelijks aangesproken. De vraag is dus wat hen wel aantrekt en hoe men hen wel kan aanspreken. Dit impliceert dat men dient te vertrekken vanuit de **leefwereld** van de jongeren en niet vanuit het bestaande aanbod (Coussée, 2006b).

Sommige **jongeren uit seksuele minderheden** ervaren ontoegankelijkheid in de vrije tijd op grond van hun geartheid en hun gender(rol). Volgens het onderzoek van Spruyt en Siongers (2014) staat het hun deelname niet altijd in de weg, maar wordt die wel bemoeilijkt. In het reguliere vrijetijdsaanbod leidt **gendernormering** en **homonegativiteit** tot ontoegankelijkheid. Dit creëert processen van

uitsluiting die vooral *in* het aanbod aanwezig zijn, eerder dan het de toegang *tot* het aanbod beïnvloedt. Kivel en Kleiber (2000) deden onderzoek naar de ervaringen van jongeren die zich identificeerden als homoseksueel of lesbische in hun vrije tijd. Een belangrijk resultaat van de studie is het feit dat jongeren ervoor kiezen om niet deel te nemen aan vrijetijdsactiviteiten omdat deelnemers hun seksuele voorkeuren zouden moeten **verbergen**, wat hun identiteitsvorming niet ten goede komt.

Verder bestaat er een kloof tussen de interesses en noden van jongeren uit seksuele minderheden en het aanbod van de vrijetijdsinitiatieven. De begeleiding blijkt een belangrijke rol te spelen, waarbij het goed voelen in de groep afhangt van de maturiteit van de leiding (Spruyt, & Siongers, 2014). De rol van de jeugdwerker kan bepalend zijn voor het al dan niet deelnemen aan jeugdwerkinitiatieven.

Ook in de sportwereld benadrukten tal van onderzoeken de **cruciale rol van een coach**. De sportbegeleider creëert een ondersteunende omgeving voor kinderen en jongeren, waardoor kinderen blijven sporten en hun sociale en psychologische processen positief blijven ontwikkelen (Kunz, 2009). De open relatie tussen de coach en de deelnemers zorgt voor het gevoel van empowerment en vertrouwen bij de deelnemer, in het bijzonder voor sociaal kwetsbare jongeren (Kay, 2009; Haudenhuyse, Theeboom, & Nols, 2012)

De **sociodemografische kenmerken van ouders** zoals gender, migratieachtergrond of opleidingsniveau beïnvloeden de vrijetijdsbesteding van hun kinderen. Hoogopgeleide ouders stimuleren namelijk georganiseerde vrijetijdsdeelname, zodat de kinderen hun talenten en vaardigheden verder kunnen ontwikkelen om zo hun socio-economische status door te geven (Bradt et al., 2019). Dit staat in contrast met lager opgeleide ouders die hun kinderen meer vrijheid geven in het kiezen van vrije tijd.

Jongeren uit kansengroepen ervaren dus **verschillende drempels** zoals gebrek aan informatie over het bestaande aanbod, financiële drempels of schaamte over de eigen leefsituatie. Vaak is het aanbod ook niet afgestemd op de interesses en worden kinderen en jongeren uit doelgroepen geconfronteerd met praktische drempels zoals taalbarrières of transportproblemen (Pissens et al., 2019). Wanneer jongeren zich niet veilig voelen of de relatie met de jeugdwerker niet goed loopt, kiezen ze ervoor om weg te blijven. We slagen er niet in om jongeren uit kansengroepen toe te leiden en dienen het huidige jeugdwerkeraanbod in vraag te stellen. Zolang we niet vertrekken vanuit de **leefwereld** van jongeren zullen groepen onbereikbaar blijven voor het jeugdwerk en mislopen ze de kans op de meerwaarde aan hun sociale en culturele ontwikkeling.

Ook leefwereldgericht denken brengt ons echter in moeilijke situaties. Vanuit het jeugdwerk worden constant nieuwe werkvormen en initiatieven in het leven geroepen om het bereik te verhogen. Er wordt dan een nieuw aanbod gecreëerd, naast het mainstream aanbod, dat wel vertrekt vanuit de leerwereld en zingeving van de vijf voornoemde doelgroepen. Het bereik van het jeugdwerk wordt zo verhoogd, maar participatie wordt wel gekanaliseerd in onderscheiden circuits (Coussée & Mathijssen, 2011).

Hierdoor nemen ASO-leerlingen en BSO-leerlingen deel aan andere jeugdwerkvormen, ontmoeten allochtone jongeren geen autochtone jongeren in het jeugdwerk en zien middenklasse jongeren weinig kwetsbare jongeren in hun circuit (Bombaerts, Hillaert, & Coussée, 2010).

5.1.5 Het tweesporenbeleid

Het jeugdwerkbeleid kent een **dubbele probleemdefinitie**. Enerzijds is er een **ondervertegenwoordiging** van bepaalde groepen in het 'reguliere' jeugdwerk. Anderzijds gebeurt de participatie van kinderen en jongeren aan het jeugdwerk in **gescheiden circuits** (De Ambrassade, 2016). Kansengroepen worden geconfronteerd met drempels die ervoor zorgen dat participatie aan jeugdorganisaties niet aantrekkelijk lijken voor hen.

De jeugdwerksector maakt een onderscheid tussen het '**reguliere**' jeugdwerk, dat in principe openstaat voor alle kinderen en jongeren, maar hoofdzakelijk middenklasse jeugd bereikt, en het '**doelgroepspecifiek**' aanbod, dat zich richt tot één bepaalde groep. Meerdere onderzoeken tonen een **ondervertegenwoordiging** aan van bepaalde doelgroepen in het reguliere jeugdwerk door ongewilde uitsluitingsmechanismen in hun aanbod en een relatieve **oververtegenwoordiging** van bepaalde groepen in het doelgroepspecifieke jeugdwerk (De Ambrassade, 2016).

Het reguliere aanbod bestaat onder andere uit jeugdbewegingen of kamporganisaties, kent een groot bereik en een lange bestaanstraditie vanuit een koepelstructuur met Vlaamse middelen. Volgens Haezebrouck (2017) staat het doelgroepspecifiek aanbod eerder dicht bij de doelgroep met specifieke expertise en opereert vanuit de lokale noden. Dit circuit werkt ook sector overschrijdend en begeeft zich op de terreinen van sport, welzijn of tewerkstelling. Hieronder vallen armoede organisaties, jeugdinitiatieven voor kinderen en jongeren met een beperking of WMKJ's.

De dubbele probleemdefinitie wordt door de jeugdwerksector omgezet naar een **dubbele beleidsdoelstelling**. Het beleid wil enerzijds de **participatie verhogen** zodat alle kinderen en jongeren de ontspanning en ontwikkelingskansen van jeugdwerk kunnen ervaren (De Ambrassade, 2016). Anderzijds wil het beleid bruggen slaan tussen beide circuits door de schotten ertussen af te bouwen en de verschillende groepen met elkaar in contact brengen. Op deze manier hoopt men op meer sociale integratie en verbinding tussen jongeren (Van de Walle, 2012).

Deze dubbele strategie wordt het **tweesporenbeleid** genoemd, waarbij het ene spoor zich richt op het wegwerken van drempels in de reguliere jeugdwerkinitiatieven. Ze worden ondersteund om aan de slag te gaan met eventuele drempels op het gebied van financiën, informatie of begeleidershouding zodat alle kinderen en jongeren kunnen deelnemen, ongeacht hun achtergrond (De Ambrassade, 2016). Het andere spoor ondersteunt de doelgroepspecifieke jeugdorganisaties waarbij het bestaande aanbod verbreed wordt door te werken met verschillende doelstellingen, werkwijzen en doelgroepen. Op deze manier wordt er een aanbod gecreëerd dat voldoende groot en divers is zodat elk kind of jongeren een gepaste activiteit vindt (De Ambrassade, 2016).

Dankzij het tweesporenbeleid zagen we de laatste jaren veel inspanningen om de eerste beleidsdoelstelling te bereiken: het jeugdwerklandschap **bereikt meer** kinderen en jongeren, ondanks er nog steeds groepen ondervertegenwoordigd zijn (De Ambrassade, 2016). De tweede beleidsdoelstelling wil de sector bereiken door **inclusie** van alle kinderen en jongeren in het reguliere jeugdwerk als finaliteit naar voor te schuiven, om zo sociale integratie te realiseren. Doelgroepspecifieke werkingen worden dan gezien als doorstroom organen en op termijn zullen reguliere werkingen dan uitgroeien tot de universele vormen van jeugdwerk voor alle kinderen en

jongeren (De Ambrassade, 2016). Sociale integratie kan niet gerealiseerd worden in een divers, maar **gescheiden jeugdwerklandschap** en leidt de overheid net verder weg van de tweede beleidsdoelstelling.

De **kloof tussen beide circuits** is te groot, want beide jeugdwerkvormen zijn uitgebouwd op basis van verschillen. De reguliere organisaties zijn bang om quota opgelegd te krijgen en de doelgroepspecifieke organisaties worstelen met hun doorstroomfunctie. Hier blijkt namelijk een waardeoordeel aan vast te hangen waardoor bepaalde vormen van jeugdwerk meer gewaardeerd worden dan anderen. Daarnaast wordt het alsmear duidelijker dat doelgroepspecifiek jeugdwerk inspeelt op andere noden en vragen van jongeren over onderwijs, welzijn of tewerkstelling en zich door de begeleidershouding en het pedagogisch klimaat van andere jeugdwerkvormen onderscheidt (De Ambrassade, 2016).

De expertise blijft in het doelgroepspecifiek aanbod en ondanks het reguliere aanbod openstaat voor diversiteit, blijven ze zoekende. Volgens Haezebrouck (2017) werkt het tweesporenbeleid op deze manier segregatie en niet-ontmoeten in de hand, terwijl het net bruggen dient te slaan tussen beide sporen. Er lijkt zich daarnaast ook een grote tegenstrijdigheid te ontwikkelen in het jeugdwerk, wat Coussée (2006a) beschrijft als de **'toegankelijkheidsparadox'**:

“Hoe hoger het bereik, hoe moeilijker niet-bereikten nog aanspreekbaar lijken; hoe hoger het bereik van jeugdigen, hoe minder bereikt lijkt te worden met jeugdigen; hoe hoger het bereik, hoe groter de kans dat het verloopt in gescheiden circuits.”
(Coussée, 2006, p. 405).

De strategie om toegankelijkheid te creëren, lijkt de ontoegankelijkheid juist te versterken (De Ambrassade, 2016). Dit zorgt er in sommige gevallen zelfs voor dat ook de eerste doelstelling, het inperken van de ondervertegenwoordiging niet verwezenlijkt kan worden. Maatschappelijke breuklijnen werden niet weggewerkt, maar juist weerspiegeld in het jeugdwerk met een circuit voor de Vlaamse middenklasse en een circuit voor bevolkingsgroepen met zwakkere maatschappelijke posities (Van de Walle, 2012).

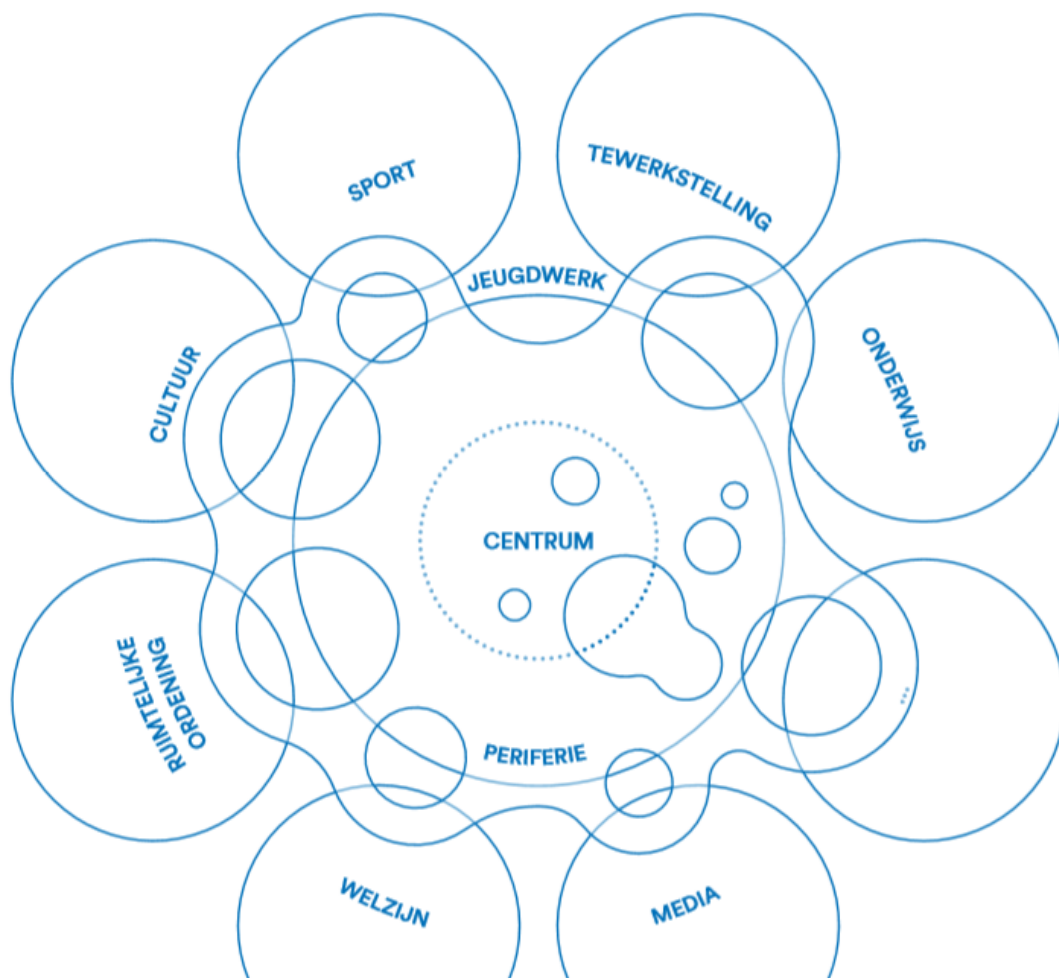
5.1.6 Masterplan diversiteit in/en het jeugdwerk

Het jeugdwerk moet zichzelf dus opnieuw definiëren in de meer verzakelijkte en hardere samenleving, zodat ook kwetsbare groepen jong mogen zijn (Coussée & Bradt, 2013). De heersende logica in het jeugdwerkdebat wordt vanuit de jeugdwerksector doorbroken en een nieuwe invulling wordt naar voren geschoven: het creëren van een sterke waardering en ondersteuning van doelgroepspecifiek jeugdwerk en een andere invulling van sociale integratie in het jeugdwerk (De Ambrassade, 2016).

De visienota van de Ambrassade (2016) pleit voor een alternatieve opdeling van de termen 'regulier' en 'doelgroepspecifiek', namelijk '**centrum**' en '**periferie**'. Organisaties in het centrum genieten van een grote naambekendheid, bereiken voornamelijk een sociaaleconomisch en sociaal-cultureel dominant publiek, hun methodiek staat hoog aangeschreven, kennen een lange traditie en hebben een wijdivertakt aanbod en/of beschikken over een sterk maatschappelijk middenveld. Zij worden

gemeenzaam omschreven als het 'reguliere' jeugdwerk, een benaming die illustreert dat deze vormen van jeugdwerk hoger aangeschreven staan dan doelgroepspecifiek jeugdwerk, ook al bereiken ze hoofdzakelijk middenklasse jeugd. Organisaties die opereren vanuit de periferie beschikken niet of in mindere mate over deze kenmerken. Er zijn ook grijze zones (De Ambrassade, 2018).

Deze indeling zorgt voor een **breed jeugdwerklandschap** waarbij verschillende posities benoemd en gedefinieerd kunnen worden. We kijken naar het jeugdwerk als een centrum met een periferie en dit landschap relateren we aan andere sectoren (De Ambrassade, 2016). Hierbij kan de vraag gesteld worden of er niet opnieuw een waardeoordeel moet worden opgezet tussen bepaalde vormen van jeugdwerk, met de reguliere werkingen als dominante speler in het werkveld. Ironisch genoeg waren de posities doorheen de geschiedenis ooit omgekeerd waarbij van verenigingen die zich richtten op alle kinderen, verwacht werd om hun leden als tiener toe te leiden naar de passende doelgroepspecifieke werking, maar het zou ons te ver voeren om hier verder op in te gaan.

Figuur 1: Een andere kijk op het jeugdwerklandschap (De Ambrassade, 2016)

Deze nieuwe indeling vraagt ook voor nieuwe strategieën.

Figuur 2: Nieuwe strategieën (De Ambrassade, 2016)

Met deze strategieën wil het plan vier grote doelen bereiken. Zo wil men **meer en meer gelijke mogelijkheden creëren voor alle jongeren**. Hiervoor is ‘Jeugdwerk voor Allen’ het netwerk dat als motor de werkingen ondersteunt om de kloof tussen het jeugdwerk en kwetsbare doelgroepen te verkleinen (Jeugdwerk Voor Allen, 2019). Als tweede doel wil men **meer sociale integratie** in het jeugdwerk, door ontmoetingen te creëren over de jeugdwerkvormen heen tussen verschillende kinderen en jongeren (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2018c). Het derde doel werkt rond **netwerken, beeldvorming en internationaal**. Zo worden er netwerken gecreëerd tussen verschillende jeugdwerkorganisaties waarbij uitwisseling over diversiteit centraal staat. De sector wil met dit verhaal naar buiten komen en zorgen voor een positieve beeldvorming. Daarnaast is er ook ruimte voor internationale uitwisseling. **Monitoring en onderzoek** is de laatste doelstelling waarbij de uitvoering van het masterplan 2018-2020 grondig opgevolgd zal worden (De Ambrassade 2016; Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2018).

	KERNDOELSTELLINGEN		ONDERSTEUNENDE DOELEN	
				
Actiedomeinen /Doelen	SD 1. Meer en meer gelijke mogelijkheden	SD 2. Meer sociale integratie	SD 3. Monitoring & onderzoek	SD 4. Netwerken, beeldvorming & internationaal

Figuur 3: Nieuwe doelstellingen (De Ambrassade, 2016)

5.1.7 Tussentijdse conclusie

Heel wat jongeren nemen deel aan het jeugdwerk, wat bijdraagt tot hun sociale en persoonlijke ontwikkeling en de verbetering van hun maatschappelijke positie. Ondanks de hoge cijfers **participeert niet iedereen gelijk**, want een grote groep vindt de weg niet naar jeugdinitiatieven. Degenen die wel participeren doen dat bovendien voor een groot deel in gescheiden circuits. Het jeugdwerk wordt uitgedaagd door maatschappelijke ontwikkelingen, want **diversiteit** in onze samenleving neemt toe en komt prominenter op de voorgrond.

Ondanks de vele inspanningen vinden jongeren uit kwetsbare situaties moeilijk de weg naar het 'reguliere' jeugdwerk, waardoor ze non-participeren of in gescheiden circuits participeren. Die gescheiden circuits zorgen ervoor dat jongeren kansen op sociale verbinding en persoonlijke – en sociale ontwikkeling mislopen, zowel de 'mainstream' jongeren als maatschappelijk kwetsbare jongeren. Het tweesporenbeleid werpt dus **niet de gehoopte vruchten af**.

De sector trekt aan de alarmbel, het jeugdwerk moet zichzelf **herdefiniëren** in deze superdiverse samenleving. Er zou samenwerking moeten ontstaan tussen beide jeugdwerkvormen zodat er meer **onderlinge verbinding** kan ontstaan. Enkel door het creëren van ontmoeting kan het jeugdwerk alle jongeren bereiken (Bogaerts, 2019). Inzetten op diversiteit is geen doel, maar een middel, ook om de organisatie te versterken, extra kwaliteit te geven en beter aan te passen aan de realiteit (Bombaerts et al., 2010). De jeugdwerksector, het departement Jeugd en minister Gatz staken in 2016 de koppen bij elkaar. Samen schreven ze een visietekst en stelden ze een masterplan op om ervoor te zorgen dat het jeugdwerk weldegelijk een weerspiegeling is van de superdiverse samenleving en bijdraagt tot de sociale cohesie tussen kinderen en jongeren. Ook de huidige minister van jeugd, Benjamin Dalle (2019) pleit voor het versterken van het recht op jeugdwerk voor alle kinderen en jongeren.

Het jeugdwerk wil afstappen van de gescheiden circuits en richt zich tot een **breed jeugdwerklandschap dat als centrum met periferie wordt gezien in relatie met andere sectoren**. Er worden ook strategieën opgezet om vier grote doelen te bereiken. Hierbij worden 'meer en meer gelijke mogelijkheden' en 'meer sociale integratie' als kerndoelstellingen naar voor geschoven. Toch dienen we kritisch te kijken naar deze dominante visie, gezien het reguliere jeugdwerk opnieuw centraal wordt gezet ten opzichte van de doelgroep-specifieke jeugdorganisaties. Dit is een weerspiegeling van de maatschappelijke verhoudingen in de plaats van een correctie daarop: de middenklasse staat centraal, jongeren in maatschappelijk kwetsbare posities bevinden zich in de marge (Coussée en Mathijssen, 2011).

Het speelpleinwerk als jeugdwerkvorm bereikt relatief diverse groepen kinderen en jongeren en wordt daarom gezien als een belangrijk laboratorium om te leren hoe jeugdwerk bruggen kan slaan tussen verschillende kinderen en jongeren. Daarnaast wordt het duidelijk dat de begeleidershouding in het jeugdwerk zeer belangrijk is voor alle jongeren, maar vooral voor degene die zich het minst makkelijk thuis voelen in het jeugdwerk. De rol van de begeleiding mag dus niet onderschat worden, want de houding van een jeugdwerker kan bepalend zijn in het al dan niet ervaren van de sociaalpedagogische kracht van jeugdwerk voor jongeren.

5.1.8 Toegankelijkheid in het Vlaamse Speelpleinwerk

Speelpleinwerk is één van de meest toegankelijke jeugdwerkvormen, toegankelijkheid hoort tot de eigenheid van speelpleinen (Fort, 2010). Speelpleinwerk gaat **zeer laagdrempelig** te werk: er zijn geen inschrijvingen vooraf, er is geen lidmaatschap en de toegangsprijzen blijven over het algemeen laag (Meire et al., 2015). De speelpleinverantwoordelijken van het speelpleinonderzoek van Meire et al (2015) werden gevraagd een schatting te maken van de vertegenwoordiging van bepaalde sociale groepen van kinderen op hun speelplein. Deze vraag werd ook gesteld aan de verantwoordelijken van andere jeugdorganisaties en onderstaande tabel toont deze vergelijking.

	Speelpleinen	Jeugdhuizen	WMKJ's	Jeugdbeweging
% allochtone kinderen	17.0	9.6	61.6	2.1
% kinderen in armoede	14.8	8.9	59.6	3.6
% kinderen met een beperking	6.7	3.3	2.9	2.1
% kinderen uit de bijzondere jeugdzorg	4.4	-	10.2	-
% meisjes	49.8	31.8	28.4	-

Tabel 1: Een vergelijking van de diversiteit in de verschillende jeugdwerkonderzoeken (Meire et al., 2015)

Dankzij hun laagdrempeligheid kennen speelpleinwerkingen een relatief **breed bereik**. Ze slagen er beter in dan jeugdbewegingen om de diversiteit in de samenleving te weerspiegelen, al is er nog heel wat ruimte voor verbetering (Meire et al., 2015).

Speelpleinwerk zet sterk in op **inclusief** werken door elk kind de kans te geven om avontuurlijk te spelen. Speelpleinen hebben oog voor de drempels die de speelkansen van kinderen belemmeren en proberen deze weg te werken. Tegelijkertijd wordt er ingezet op de sterktes en talenten van alle kinderen en animatoren (Fort, 2010). Inclusie is de weg die de VDS inslaat om toegankelijke speelpleinwerking te bereiken. Door aandachtig te zijn voor de behoeftes van het doelpubliek tracht speelpleinwerk laagdrempelig te werk te gaan (Fort, 2010).

Dat laagdrempelige karakter wordt in verband gebracht met **diversiteit**. In de studie van Meire et al (2015) werd vastgesteld dat drie kwart van de verantwoordelijken en animatoren het eens is dat speelpleinwerk toegankelijk moet zijn voor alle kinderen ongeacht hun leeftijd, afkomst, beperking, ect. Effectieve inspanningen om deze diversiteit te weerspiegelen in de eigen werking wordt slechts door 20% - 30% gedaan. Ongeveer een derde geeft aan dit niet te doen en de overige nemen op dit vlak geen duidelijk standpunt in. Er heerst een kloof tussen het geloven in inclusie en effectieve inspanningen leveren om het inclusief verhaal waar te maken.

Ondanks de huidige inspanningen, hun sterk toegankelijkheidsbeleid en mooie resultaten wordt speelpleinwerk geconfronteerd met uitdagingen rond toegankelijkheid. In het volgend hoofdstuk zoomen we verder in op de historiek en de huidige uitdagingen van toegankelijkheid. Eerst gaan we het concept speelpleinwerk van dichterbij bekijken.

5.2 Speelpleinwerk

5.2.1 Begripsbepaling

Het primaire doel van speelpleinwerk is **spelen**, met **kinderen** als doelgroep. Hieronder verstaan we kleuters, lagereschoolkinderen en/of tieners. Verder zijn het **jongeren** die het spelaanbod uitvoeren en dicht betrokken zijn bij de werking. De deelnemers **kiezen** zelf hoe vaak ze deelnemen en speelpleinwerk is actief in de **vakantie(s)**, in regel zonder overnachting voor de kinderen (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2016c).

5.2.2 Speelpleinwerk is jeugdwerk

Speelpleinwerk is een unieke jeugdwerkvorm in Vlaanderen en de rest van de wereld (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, z.d.-c). In 2019 waren er maar liefst 563 speelpleinwerkingen met elk een eigen organisatiecultuur (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2019).

“Geen jeugdwerkvorm in Vlaanderen en Brussel is zo verspreid en divers als speelpleinwerk “
(Bailleul, Straetman, & Van Leeuwen, 2017, p.6).

De definitie van speelpleinwerk valt samen met de definitie van jeugdwerk. Speelpleinwerk is een socio-cultureel initiatief dat zich richt naar kinderen vanaf drie jaar, met als maximumgrens 15 jaar. Speelpleinwerk wordt georganiseerd tijdens de vakantieperiode, wat gezien wordt als vrije tijd. In hun vrije tijd gaan kinderen spelen, wat het primaire doel is van speelpleinwerk. Op het speelplein ontdekken kinderen nieuwe cognitieve en fysieke vaardigheden, dienen ze samen te spelen met andere kinderen en wordt zelfstandigheid op een speelse manier aangeleerd. Jongeren vanaf 15 jaar staan in voor de begeleiding van dit sociaalpedagogische proces. Met een hoog engagement en nauwe betrokkenheid creëren ze speelkansen voor alle kinderen op het speelplein.

Speelpleinwerk opereert zoals eerder vermeld **eerstelijns** en behoort tot het plaatselijk of lokale Vlaamse jeugdwerk dat zich ontplooit op buurt- of gemeenteniveau. Gemeentes hebben de keuze om de organisatie van een speelplein op een eigen manier in te vullen, met de pijlers van de speelpleindefinitie in hun achterhoofd (Vlaamse Overheid, z.d.). Hierdoor ziet het speelpleinwerk er in elke gemeente wat verschillend uit. Er zijn gemeentelijke organisatoren, maar ook particuliere speelpleinwerkingen. Een animator kan het statuut van een jobstudent aannemen of van een vrijwilliger. De speelpleinwerking kan ervoor kiezen om een open of gesloten speelsysteem aan te bieden (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2019).

5.2.3 Kenmerken en actoren van speelpleinwerk

5.2.3.1 Kenmerken

Om speelpleinwerk in al zijn facetten uit te leggen maken we gebruik van de speelplein definitie. De **heterogeniteit** van speelpleinwerk is een troef en zit verweven in het speelplein DNA. De definitie bepaalt de ondergrens en lijst gemeenschappelijke kenmerken op. Binnen deze brede diversiteit wordt een collectieve taal gecreëerd (Bailleul, Straetman, & Van Leeuwen, 2017).

Spelen als hoofddoel

Met spelen als uitgangspunt en intens spelen als streefdoel trachten speelpleinwerkingen dagelijks speelkansen te creëren voor alle kinderen die aansluiten bij hun leefwereld. De VDS ontwikkelde een tool om het betrokkenheidsniveau van het kind na te gaan. Vrijheid, interesse, comfort en uitdaging vormen de uitgangspunten van de VICU meter (Vlaamse Dienst speelpleinwerk, z.d.-b). Keuze en variatie zijn de uitgangspunten om jongeren een echt vakantiegevoel te laten ervaren (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2012). Naast het georganiseerd spelen dienen kinderen ook spontaan te kunnen spelen. Dit wordt verwezenlijkt door het creëren van een **open speelaanbod**, waarbij kinderen hun speelmenu à la carte kunnen samenstellen (Vlaamse Dienst speelpleinwerk, z.d.-b).

Kinderen als doelgroep

Het speelpleinwerk biedt speelkansen aan kleuters vanaf drie jaar, kinderen uit de lagere school en tieners tot en met 15 jaar (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2016c). Kinderen met een beperking, kinderen uit kwetsbare milieus of kinderen met een allochtone afkomst, **iedereen is welkom** op het speelplein.

Jongeren voeren het speelaanbod uit en worden betrokken bij de werking

Het merendeel van de begeleidersploeg zijn **jongeren**. De kwaliteit van de speelpleinwerking is afhankelijk van de dynamiek van de begeleidersploeg. Animatoren zijn de basisvoorwaarde om het spelen van kinderen te garanderen. Vanuit de **jeugdwerkfilosofie** creëren speelpleinwerkingen een omgeving waarbinnen jongeren kunnen groeien in de animatorenploeg en in hun vaardigheden. Speelpleinen geven met het volste vertrouwen kansen aan jongeren om zichzelf te ontdekken en de animatoren worden actief betrokken bij het reilen en zeilen van de speelpleinwerking (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, z.d.-c).

Deelnemers kiezen zelf hoe vaak ze deelnemen

Het speelpleinwerk kent een hoge mate van **openheid** en **toegankelijkheid**. Er wordt niet met inschrijvingen vooraf gewerkt, er is geen lidmaatschap, er wordt geen langdurig engagement verwacht en de kostprijs wordt zo laag mogelijk gehouden (Meire et al, 2015). Speelpleinwerk slaagt erin om een aantal drempels te verlagen, maar niet elk kind ervaart speelpleinwerking als een laagdrempelige jeugdwerkform en niet alle kinderen voelen zich thuis op het speelplein. Dankzij het brede jeugdwerklandschap kunnen zij terecht bij organisaties die dichter aansluiten bij hun noden en leefwereld.

Is actief in de vakantie(s), in regel zonder overnachting voor de deelnemers

Speelpleinwerkingen zijn in de vakantie actief, tijdens het moment dat de behoefte om te spelen het grootst is voor kinderen. Ze beschikken over meer vrije tijd, de schoolverplichtingen zijn er niet en kinderen willen leuke dingen doen en samen met hun vrienden spelen (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, z.d.-b).

5.2.3.2 Actoren

De speelpleinploeg bestaat uit 3 actoren:

Animator

Een animator op het speelplein, is een jongere die **speelkansen** voorziet voor kinderen, dit samen met andere animatoren in een team (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015). Omdat speelpleinwerk ook jeugdwerk is, wordt een animator afgebakend in **leeftijd**. Er is een duidelijke ondergrens van 15 jaar, vastgelegd door het Vlaamse Steunpunt Vrijwilligerswerk. Vanaf deze leeftijd kunnen jongeren de erkende animatorcursus volgen. Een bovengrens is er niet, want volgens de definitie van het jeugdwerk wordt speelpleinwerk georganiseerd voor *of* door jongeren (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015). Hierdoor wordt er geen bovengrens opgelegd, zolang de doelgroep kinderen zijn.

De kerntaak van een animator is het creëren van speelkansen voor kinderen, daarnaast voeren animatoren nog tal van andere taken uit die (on)rechtstreeks de speelkansen bevorderen. Kinderen verwachten ten aanzien van hun animatoren dat ze vooral **beschikbaar zijn** en op hen kunnen rekenen voor noden op vlak van zorg en aandacht (Meire et al, 2015) Om deze taken goed te vervullen heeft een animator een basishouding nodig, namelijk gelijkwaardigheid en **goesting** om aan de slag te gaan (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015). Vanuit deze basishouding kan de animator verschillende rollen aannemen.

Hoofdanimator

Een hoofdanimator is in de eerste plaats een animator. Vanuit de VDS wordt aangeraden om te blijven meespelen met de kinderen om de feeling en het contact met de kinderen niet te verliezen. Daarnaast wordt een hoofdanimator gezien als de **motor van de animatorenploeg**, die ervoor zorgt dat de speelpleinmachine goed blijft draait. Een hoofdanimator is een **coach** voor de animatorenploeg, neemt de **praktische organisatie** hiervan op zich, is een kinderkenner en het uithangbord van het speelplein. Daarnaast is de hoofdanimator een speelplein fan en een voorbeeldspeler (Boutsen & Verbanck, 2014).

Speelpleinverantwoordelijke

Een speelpleinverantwoordelijke of ploegbaas is de formele trekker van een animatorenploeg. De verantwoordelijke staat in voor de praktische organisatie van het ganse speelplein en de ondersteuning van de speelpleinploeg. De VDS formuleerde vier rollen op basis van afstand en invloed geïnspireerd op de roos van Leary. Hij of zij kan de rol van verantwoordelijke, vertrouwer, meewerker of coördinator op zich nemen. (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2009).

5.2.4 Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS)

De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk is de koepelfederatie van en voor speelpleinwerk in Vlaanderen en Brussel. Hun doel is het streven naar **meer en betere speelkansen voor elk kind** op elke speelpleinwerking, waarbij Artikel 31 van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind de basis is voor alles wat ze doen.

“Kinderen hebben recht op rust en vrije tijd waarover ze zelf kunnen beschikken”

(Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2016b, p. 6)

In de beleidsnota van 2018-2020 lezen we dat de VDS speelpleinwerkingen ondersteunt en het spelende kind verdedigt. De VDS kent een dubbele rol vertrekkende vanuit de speelkansen voor kinderen, namelijk het ondersteunen van speelpleinwerk als dé methodiek om speelkansen te voorzien en het breed inzetten van deze expertise. Beide kernrollen versterken elkaar (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2016b).

Het takenpakket van de VDS bestaat uit het **adviseren, informeren** en **ondersteunen** van iedereen die bezig is met speelpleinwerk, met lokaal maatwerk als sterkte. Met input van de sector ontwikkelt de VDS nieuwe producten, diensten en campagnes ter ondersteuning van het speelpleinwerk. Daarnaast gaat de VDS ook actief op zoek naar samenwerkingen ter versterking van de sector. Jongeren kunnen de erkende cursus voor animator, hoofdanimator en instructeur volgen aangevuld met vorming en advies ter plaatse, procesbegeleiding en speelpleinbezoeken (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2016b). Speelpleinwerk is dé methodiek om kinderen en jongeren te ondersteunen in het voorzien van deze speelkansen. De kracht van het speelpleinwerk wordt dan ook **verdedigd** op lokaal, Vlaams, federaal en internationaal niveau. Volgens Guy Redig heeft de VDS twee taken

“Iedereen overtuigen dat speelpleinwerk een straffe methodiek is en zorgen dat hun sterke visie op spelen en speelpleinwerk blijft plakken”

(Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, z.d.-a).

Om dit alles waar te maken kan de VDS rekenen op een team van 329 vrijwilligers die elke dag klaarstaan voor het speelpleinwerk. Ze noemen zichzelf dan ook een **vrijwilligersorganisatie** ‘au fond’ (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, z.d.-a). Deze vrijwilligers worden ondersteund door een 25-koppig team van **stafmedewerkers** die lokaal en centraal opereren. Elke provincie heeft een ploegcoach en een lokale ondersteuner, waarbij het overkoepelende orgaan *centraal* deze regionale werkingen ondersteunt (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2020). Daarnaast werkt de VDS ook vaak projectmatig met hun partnerorganisaties, zoals de twee ambassadeurs van het project Jeugdwerk Voor Allen. Het hoofdsecretariaat is gevestigd in Mechelen, daarnaast heeft de VDS ook nog twee steunpunten in Gent en Hasselt.

5.2.5 Historiek

5.2.5.1 Algemeen

De start van het speelpleinwerk zien we rond de eeuwwisseling, waarbij kinderen door de afschaffing van de kinderarbeid vrije tijd krijgen (Boutsen & Verbanck, 2014). Omdat beleidsmakers zich ongerust maken over de negatieve invloed van de straat, ontstaan er initiatieven om kinderen tijdens de vakantie samen te brengen in een verantwoorde omgeving. Vanuit deze **preventieve functie** wordt er een **pedagogische invulling** gegeven via het spelen met andere kinderen (Vlaamse Dienst speelpleinwerk, 2001).

Na de oorlogsperiode wordt de zorg om de **lichamelijke gezondheid** van kinderen als derde functie bijgevoegd (Van den Bossche, 2008). Daarnaast worden er **vormingscursussen** georganiseerd voor begeleiders. In de jaren zestig staat het kind en diens **eigenaarschap** meer centraal. Het kind krijgt het recht in handen om zijn of haar vrije tijd zelf in te vullen en er wordt meer ingezet op het vrije speelaanbod.

Vanaf de jaren tachtig wordt speelpleinwerk ook steeds meer een verantwoordelijkheid gedragen door de **gemeentelijke overheden** en biedt het speelpleinwerk een **engagementskader** aan **voor jongeren**. Het begeleiden van kinderen en het samenwerken met andere jongeren, draagt bij tot de persoonlijke en professionele ontwikkeling van deze vrijwilligers. In 1994 wordt speelpleinwerking officieel een taak van de **lokale overheden** en worden deze op Vlaams niveau ondersteund dankzij de **koepelfederatie** (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2001).

5.2.5.2 Speelpleinwerk en toegankelijkheid

Al in de jaren '90 houdt speelpleinwerk zich bezig met toegankelijkheid. In de speelpleinenquête van 1995 geeft 70% van de bevroegde speelpleinen aan dat ze geen kinderen met een migratieachtergrond op het speelplein zien. Dit komt volgens sommigen door hun 'andere speelcultuur' die meer wijkgericht is in plaats van het toenmalig betalend organisatiekader met vaste uren (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 1995). In de speelpleinenquête van 2000 wordt opnieuw aangehaald dat een zeer beperkt aantal kinderen op het speelplein een zichtbare handicap heeft en een klein deel van allochtone afkomst is (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2000).

In 2005 zien we voor de eerste maal verandering. Speelpleinwerk trekt een **divers publiek** aan. 'Zowel allochtone kinderen, kinderen met een handicap, als kinderen uit maatschappelijke kwetsbare milieus zijn sterk vertegenwoordigd binnen het speelpleinpubliek (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2005).

16% van de bevroegde speelpleinen meent hun werking af te stemmen op kinderen met een handicap en 5% op kinderen en jongeren uit een kansarm milieu. Speelpleinwerk zet stappen in de richting van meer diversiteit.

In de speelpleinenquête van 2010 wordt diversiteit een belangrijk thema voor het speelpleinwerk. Het **speelpleinpubliek is divers**, alhoewel het niet eenvoudig is om de exacte cijfers te berekenen. In 2010 heeft één op 40 kinderen op het speelplein een handicap, één op 12 kinderen groeit op in een kansarm milieu en één op zeven is van allochtone afkomst. 77% geeft aan dat bijzondere doelgroepen welkom zijn.

“Het blijft dus duidelijk dat het speelpleinwerk de jeugdwerkvorm is die rekening houdt met een diverse samenleving”

(Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2011, p.21)

We zien dat toegankelijkheid steeds meer tot de **eigenheid** van het speelpleinwerk behoort. Speelpleinen zijn zich bewust van hun laagdrempeligheid en ondernemen acties om de drempels te verlagen. Toch is dit geen eenvoudige opdracht en worden speelpleinen geconfronteerd met **uitdagingen**.

5.2.6 Uitdagingen van het speelpleinwerk

Speelpleinwerkingen zetten sterk in op het creëren van een toegankelijk aanbod, maar stoten vaak op grenzen en obstakels. Zo worden werkingen geconfronteerd met **organisatorische drempels**.

De prijs voor een dagje speelplein stijgt en het inschrijvingsbeleid wordt minder flexibel dan voordien. Speelpleinen vragen aan ouders om de dagen op voorhand door te geven en er zijn strikte op- en afhaal momenten. Bij heel wat speelpleinwerkingen kan er vooraf worden ingeschreven via een onlinesysteem. Deze drempels zijn vaak het gevolg van het gemeentelijk apparaat dat naar efficiëntie streeft (Verbanck & Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2017).

Een derde van de verantwoordelijken geven aan dat ze al eens **kinderen** hebben moeten **weigeren**. Dit omdat de maximumcapaciteit bereikt was of omdat er onvoldoende animatoren aanwezig zijn. Daarnaast worden kinderen met een beperking of problematisch gedrag in een kwart van de gevallen aangehaald als reden om toegang te weigeren (Meire et al., 2015). Er zijn ook **taalbarrières** voor kinderen en ouders wat de communicatie met het speelplein vaak bemoeilijkt.

Voor de **speelpleinploeg** brengt het streven naar toegankelijkheid een aantal uitdagingen met zich mee. Zo hebben animatoren vaak een ander **referentiekader** omdat velen van hen uit de middenklasse komen. Ze wonen in wijken die vaak homogeen zijn samengesteld en ook op school zien ze weinig socio-economische diversiteit. Hun referentiekader zorgt ervoor dat de confrontatie met maatschappelijke kwetsbare kinderen wordt verhoogd en de gedragenheid van een diversiteitsbeleid bemoeilijkt wordt.

“Iedereen zou er mee bezig moeten zijn als je een duurzaam effect wenst”

(Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2018b, p.38).

De **draagkracht** bij de animatorenploeg beïnvloedt het aantal kinderen met een zorgvraag op het speelplein (Bailleul, Straetman, & Van Leeuwen, 2017). De interne werking wordt geconfronteerd met een verloop en tekort aan begeleiders. De aanwezige animatoren geven aan dat ze nood hebben aan **ondersteuning** en **vorming**. Zeker in het kader van een diversiteitsbeleid wordt aangegeven dat jongeren met situaties geconfronteerd worden waarbij ze **niet goed weten hoe te handelen**. Animatoren hebben vragen over hoe ze kunnen omgaan met het 'anders zijn', bijvoorbeeld bij kinderen met een beperking. Daarnaast hebben ze ook **nood aan begeleiding** rond agressie en conflict en hoe je tijdens het uitwerken van spelideeën moet omgaan met diversiteit (Meire et al., 2015).

Speelpleinploegen willen alle kinderen speelkansen geven en staan achter het inclusieve verhaal. Effectieve inspanningen om die diversiteit te weerspiegelen wordt slechts door een minderheid gedaan. Heel wat animatoren worstelen met **begeleidingsvragen** bij het werken met doelgroepen. Jongeren worden uitgedaagd in situaties op het speelplein en geven aan dat ze niet altijd over de correcte handelingsprincipes beschikken.

De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk dacht de afgelopen jaren actief na over de begeleidershouding van animatoren en ontwikkelde de kapstok dame-zot-heer, drie verschillende begeleidersrollen die een animator kan aannemen op het speelplein. Deze kapstok krijgen jongeren aangeleerd op de animatorcursus en wordt via de producten en publicaties verspreid naar de speelpleinen. De VDS voelt aan dat animatoren met begeleidingsvragen zitten bij het werken met bijzondere doelgroepen en nood hebben aan verdere ondersteuning. De koepelfederatie werkt actief aan het toegankelijker maken van speelpleinwerk, maar voelt de nood om sterker in te zetten op een open en respectvolle begeleidershouding. Via **tools** kunnen animatoren werken aan hun open houding ten aanzien van diverse groepen op het speelplein (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2016a).

In het volgende hoofdstuk wordt de basisbegeleidershouding van een animator in het jeugdwerk en op het speelpleinwerk uitgebreid besproken, waarbij stil wordt gestaan bij het begrip, de discussie vrijwilliger versus beroepskracht, de kadervorming en de visie van de VDS over de basisbegeleidershouding van animatoren op het speelplein.

5.3 Basisbegeleidershouding

5.3.1 Begripsbepaling

De basisbegeleidershouding definiëren is geen eenvoudige opgave, het begrip is **moeilijk tastbaar** en veelal afhankelijk van de missie en visie van de organisatie. De leiding **onderschat** ook vaak de meerwaarde van hun rol als begeleider en vinden vooral hun praktische vaardigheden belangrijk (Bral & Ramon, 1991). Toch is de houding van een begeleider voor kinderen en jongeren even bepalend als de activiteit zelf (Coussée, 2006a). In zijn onderzoek toont Coussée aan dat de relatie met de begeleiding een grote rol speelt voor jongeren, in het ervaren van de meerwaarde van jeugdwerk. De rol van zorgzame jeugdwerkers kan de deelname dus positief beïnvloeden en hun **pedagogisch profiel is bepalend** voor de ontplooiingskansen van kinderen en jongeren (Gambone & Arbreton, 1997; De Pauw, Vermeersch, Coussée, Vettenburg, & Van Houtte, 2010).

Kinderen en jongeren hebben dus een aantal **verwachtingen** ten aanzien van hun begeleiders (Meire et al., 2015). Een actieve aanwezigheid wordt door kinderen en jongeren op prijs gesteld, dit betekent dat begeleiders een **geïnteresseerde houding** aannemen en **beschikbaar** zijn op de momenten dat kinderen en jongeren hen nodig hebben (Coussée, 2006a). Ze dienen beschikbaar te zijn voor hun noden op vlak van zorg en aandacht of wanneer er een conflict uitgeklaard moet worden (Meire et al., 2015).

Daarnaast zoeken kinderen en jongeren hun begeleiders ook op in functie van spelen of om gewoon een praatje te maken. Vooral tieners vinden het belangrijk om in de vrije momenten te kunnen babbelen met de begeleiders en een band met hen op te bouwen (Meire et al., 2015). Begeleiders waken over het **fysieke en emotioneel welzijn** van kinderen en jongeren. Jongeren vinden het belangrijk als ze aandacht, waardering, ondersteuning en bescherming krijgen van hun begeleiding (Coussée, 2006a). Wanneer kinderen beslissen om af te haken in het jeugdwerk is dat dikwijls omwille van pestgedrag of uitsluiting. Vaak wordt het niet effectief optreden van begeleiders aangehaald als belangrijk argument hiervoor.

De Ambrassade zette de rol van de jeugdwerkers recent nog centraal met de boodschap #Jeugdwerkwerkt, waarin men nadacht over het DNA van een jeugdwerker. Jeugdwerkers zetten kinderen en jongeren **consequent centraal** en vertrekken altijd vanuit hun leefwerelden. Jeugdwerkers geven kinderen en jongeren **eigenaarschap** zodat ze zelf zaken in handen kunnen nemen. De deelnemers zijn ook altijd gelijkwaardig aan de begeleiders (De Ambrassade, 2019).

Daarnaast vinden jeugdwerkers **proces én product** even belangrijk. De weg naar het resultaat is minstens even waardevol en verloopt vaak met vallen en opstaan. Ervaringsgericht leren staat in het jeugdwerk centraal. Jeugdwerkers zetten de **kracht van de groep** positief in, door samen te werken worden kinderen verbonden en ontstaan er netwerken.

Figuur 4: DNA jeugdwerker (De Ambrassade, 2019)

Als laatste geven jeugdwerkers de **samenleving mee vorm** door kinderen en jongeren te laten groeien als actieve en betrokken burgers in onze samenleving (De Ambrassade, 2019).

“Jeugdwerk is dus bovenal een houding: de manier waarop je in de wereld staat en naar de samenleving kijkt ... Niet top-down, maar bottom up. Niet vanuit ongelijkwaardige machtsposities, maar vanuit actief eigenaarschap en kritisch burgerschap”

(De Ambrassade, 2019, p.6).

Ook andere organisaties proberen het begrip ‘basisbegeleidershouding’ meer tastbaar te maken. Bij **vzw Jong**, het Gentse jeugdwerkwijnsnetwerk verwachten ze van hun vrijwilligers een bepaalde basishouding bij het begeleiden van activiteiten en projecten (vzw Jong, 2019). Deze houding is gebaseerd op de **waarden** van de organisatie en vormen de inspiratie voor hun dagelijkse praktijk en toekomst:

“Vanuit vertrouwen werken we aan empowerment door op maat te werken en met de overtuiging dat we samen sterker zijn. Dit impliceert een proactieve, progressieve en dynamische houding, waarbij diversiteit, menselijkheid en gelijkwaardigheid centraal staan” (vzw Jong, 2019).

De basishouding van een vrijwilliger bestaat uit **9 kenmerken** en is gebaseerd op de waarden van vzw Jong:

- Bewust zijn van de rol als voorbeeld voor kinderen, tieners en jongeren
- Vertrekken vanuit de behoeften en belangen van kinderen en tieners
- Respectvolle en positieve houding t.o.v. jongeren met hun persoonlijke vaardigheden, competenties, mogelijkheden en t.o.v. hun achtergrond
- Bewust zijn van de eigen bril: eigen waarden, normen en ervaringen
- Dynamisch: initiatiefrijk, motiverend en activerend
- Creatief
- Beschikken over openheid tot samenwerking en overleg
- Uitstraling: dynamisch en alert
- Een open houding m.b.t. verschillende achtergronden, cultuur en diversiteit

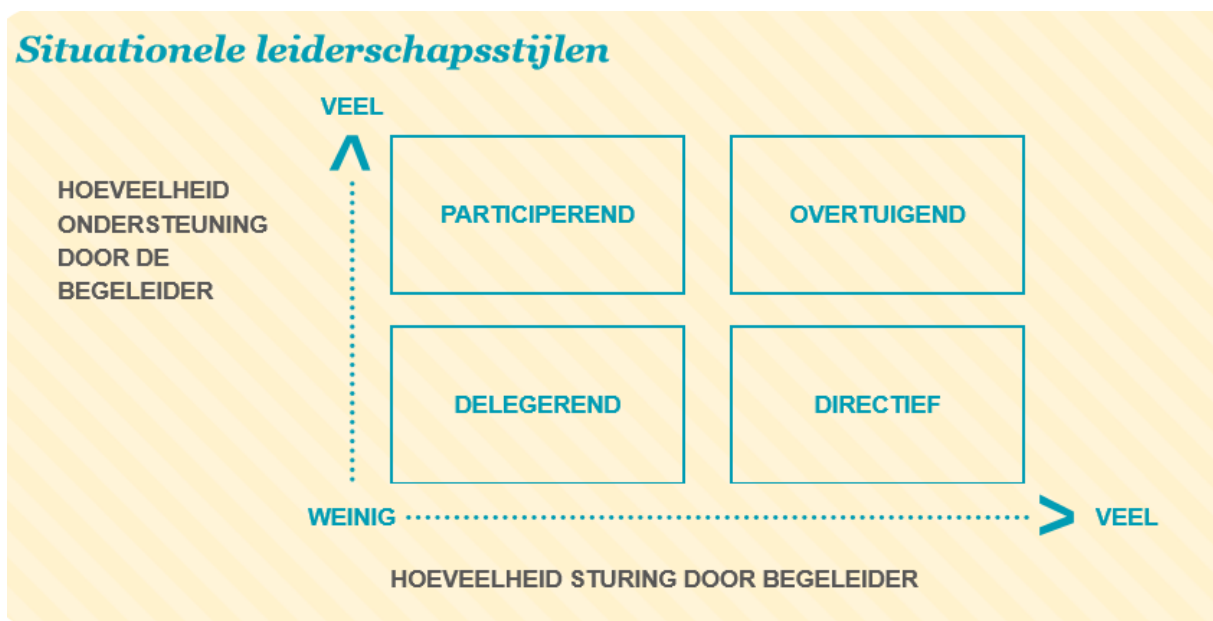
Chirojeugd Vlaanderen (2017) definieert in hun animatorcursus de begeleidershouding als de eigenschappen die een leider of leidster definiëren in hun invloed op kinderen en op de werking. De basishouding die Chiro Nationaal dan meegeeft sluit aan bij de visie die zij uitdragen: **rechtvaardig** zijn en **graag zien**. Er zijn drie typetjes: de **nar**, de **babysit** en de **gids** die telkens de focus ergens anders leggen. Voor de nar ligt de focus op spelplezier, de gids legt de nadruk op de groep en voor de babysit ligt de focus op het kind of de jongere.

De ideale begeleidershouding bevindt zich daar dan ergens **tussenin**. De begeleiding speelt graag zelf mee, voelt zich verantwoordelijk voor de groep en kan zich inleven in de leefwereld van kinderen. De ideale basishouding bestaat niet, het is een kunst om de gepaste houding aan te nemen bij elke situatie (Chirojeugd Vlaanderen, 2017). Via deze drie **begeleidersrollen** probeert Chirojeugd Vlaanderen de begeleidershouding van een animator concreter te maken.

Figuur 5: Begeleidersrollen (Chirojeugd Vlaanderen, 2017)

Pimento, het kenniscentrum binnen het netwerk van Chirojeugd Vlaanderen erkent ook de kracht van een begeleidershouding. Alle interactie waar je als begeleider deel van uitmaakt, valt onder de noemer van begeleidershouding. Ze zien deze houding als het middel om de groep te lezen en zich te helpen ontwikkelen. Als begeleider kan je inspelen op de groep door **situationele leiderschapsstijlen** aan te nemen (Follaets & Joos, 2014). Pimento benadrukt vooral het belang van de **authenticiteit** van een begeleider als die voor een groep staat.

Figuur 6: Situationele leiderschapsstijlen (Follaets & Joos, 2014)

Bovenstaande praktijkvoorbeelden tonen twee zaken aan. Enerzijds zien we heel wat **gelijkenissen en overlappings** tussen de eigenschappen van een begeleidershouding. Anderzijds wordt aangetoond dat jeugdorganisaties en jongere vaak **hoge verwachtingen** hebben van hun begeleiding. Ze moeten technische vaardigheden beheersen, hun kinderen en jongeren beschermen, maar hen ook ondersteunen en waarderen en optreden als een voorbeeldfiguur. Een luisterend oor aanbieden, gekke spelletjes bedenken, consequent handelen, enthousiasmeren, zorgzaam zijn enzovoort.

Niet enkel de organisaties en de leden hebben hoge verwachting van hun begeleiding, ook voor **ouders** is de houding van de begeleider een bepalende factor om hun kind naar een jeugdorganisatie te sturen. Zo verwachten ouders heel wat van begeleiders in jeugdwerkinitiatieven. Het onderzoek van Morreel, Nys & Van Leeuwen over ouders en jeugdwerk (2016), toont aan dat ouders het belangrijk vinden dat animatoren een cursus hebben gevolgd. Een deel van hen vindt de leeftijd van de animatoren ook te jong. Ouders van kinderen met een beperking ervaren een drempel om hun kind te sturen als ze onvoldoende vertrouwen hebben in de begeleiding (Schraepen et al., 2015).

5.3.2 Verhouding beroepskrachten en vrijwilligers

Kunnen we al deze zaken verwachten van een vrijwilliger die vaak zelf nog een jongere is? De gemiddelde leid(st)er in een jeugdbeweging is 21 jaar, op het speelplein zijn de grootste groep animatoren tussen de 17 en 18 jaar. Animatoren geven aan geconfronteerd te worden met begeleidersvragen tijdens het werken met doelgroepen. Dit leidt ons tot de discussie over de verhouding vrijwilliger versus beroepskracht, een debat waarover al decennialang gediscussieerd wordt binnen het jeugdwerk.

Jeugdwerk gelooft sterk in de **kracht van vrijwilligerswerk**, jeugdige vrijwilligers worden gezien als de kern van het jeugdwerk. Beroepskrachten zouden te veel initiatief en verantwoordelijkheden wegnemen bij de jongeren en vooral bezig zijn met de technische afbakening van hun werk. Vrijwilligerswerk zit verweven in het DNA van jeugdwerk en ook vandaag wordt de vraag gesteld of jeugdwerk niet volledig door vrijwilligers moet worden uitgevoerd (Coussée & Nolf, 2012).

In het jeugdwelzijnswerk is dat vrijwilligerswerk een complexe materie, want werken met maatschappelijk kwetsbare jongeren betekent aansluiting vinden bij hun leefwereld en deze tegelijkertijd overstijgen. Volgens het onderzoek van Meire et al. (2015) zijn slechts 17.2% van de animatoren op het speelplein van niet Belgische afkomst, 60% van de schoolgaande animatoren komt uit het ASO en 68% van de animatoren komt uit een gezin waar minstens één ouder hoogopgeleid is. De animatoren hebben een eigen **referentiekader** veelal gebaseerd op hun middenklasse positie in de samenleving. Aansluiting vinden bij de leefwereld van maatschappelijk kwetsbare jongeren is voor de hen geen evidentie. De **verwachtingen** voor vrijwilligers **liggen hoog** en stemmen in de jeugdwerksector vragen zich af of het de vrijwilligers wel lukt om aan de vele verwachtingen te voldoen in deze superdiverse samenleving (De Ambrassade, 2018c).

Het inzetten van beroepskrachten is noodzakelijk in jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Dankzij deze '**professionalisering**' kan de jeugdwerker actief aan de slag gaan met de vertrouwensrelatie met kinderen, bruggen bouwen naar andere domeinen en de belangen behartigen naar het beleid (Coussée & Nolf 2012).

Werken met uitdagende doelgroepen gebeurt het best met mensen die hiervoor hebben gestudeerd, want een basis cursus kan toch niet tippen aan een professionele opleiding? Het ligt niet zo eenvoudig... (Bombaerts et al., 2010). De professionalisering van het jeugdwerk creëert een aantal contraproductieve effecten zoals het risico tot afstandelijkheid, het versterken van breuklijnen of het fragmenteren van de realiteit (Coussée & Nolf 2012).

Voortdurend dialoog tussen beroepskrachten, vrijwilligers en jongeren is daarom belangrijk in het jeugdwerk. De discussie die al decennia leeft in het jeugdwerk is geen of/of, maar een **en/en verhaal**. Deze wisselwerking zien we sterk terug bij Bizon vzw en Lejo vzw, twee jeugdorganisaties die activiteiten en kampen organiseren voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren, begeleidt door vrijwilligers en aangestuurd door een landelijk secretariaat. Van zodra vrijwilligers hun weg hebben gevonden, blijkt hun creativiteit en originaliteit heel doeltreffend. Via kadervorming en vorming op maat over grensoverschrijdend gedrag of conflictsituaties worden vrijwilligers klaargestoomd om te werken met doelgroepen. Beroepskrachten bij Bizon en Lejo begeleiden hun vrijwilligers in hun zoektocht naar hun houding als begeleider (Bombaerts et al., 2010; Lejo vzw, 2020).

Ook speelpleinwerk gelooft in de kracht van hun vrijwilligers, maar erkent het belang van een goede begeleiding en vorming voor hun animatoren. De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk stimuleert de speelpleinwerkingen om hun animatoren op animatorcursus te sturen. Zo krijgen de animatoren spelbagage mee en leren ze nadenken over hun houding op het speelplein.

5.3.3 Kadervorming animator

Sinds 2015 is het decreet betreffende ‘kadervormingstrajecten in het jeugdwerk’ van kracht, waarin de werkgroep attestering, samengesteld uit vertegenwoordigers van het jeugdwerk, een **competentieprofiel** opstelde voor animatoren. Deze zeven competenties vormen de basis van de animatorcursus. Het was geen eenvoudige opdracht voor de werkgroep om een generiek competentieprofiel te creëren, gezien de grote diversiteit aan organisaties binnen de jeugdwerksector (Vermeersch, Vandervorst, & Boutsen, 2018).

CLUSTER	ANIMATOR
1. BEGELEIDEN	1.1. Kinderen en jongeren begeleiden
2. ORGANISEREN	2.1. Activiteiten organiseren
3. EVALUEREN	3.1. Over zichzelf reflecteren als animator
4. PROFIELGEBONDEN COMPETENTIES	4.1. De veiligheid van kinderen en jongeren waarborgen
	4.2. Respectvol handelen
	4.3. Samenwerken
	4.4. Enthousiasmeren

Tabel 2: Competentieprofiel Animator in het jeugdwerk (Vermeersch, Vandervorst, & Boutsen, 2018).

Het doel van de nieuwe regelgeving was dus vooral **eenheid** scheppen tussen de verschillende trajecten, zodat elke jongere die een attest behaalt in organisatie A over dezelfde competenties beschikt als een jongere die het attest haalt in organisatie B (Vermeersch, Vandervorst, & Boutsen, 2018). Deze vier clusters met hun bijhorende competenties vormen de basis van de animatorcursus. Deze competenties zien we als **rode draad** terugkomen in bovenstaande rollen of houdingen van

jeugdorganisaties. De nar, babysit en de gids van Chirojeugd Vlaanderen of de basishouding van vzw Jong zijn gelinkt aan de zeven competenties van de animator.

Tijdens de bevraging over het competentieprofiel kregen jeugdorganisaties ook de kans om een eigen cluster voor te stellen. De competentie '**werken met kwetsbare kinderen en jongeren**' kwam heel vaak voor, want volgens heel wat geïnterviewden krijgt elke organisatie hier immers mee te maken, niet enkel de doelgroepspecifieke organisaties. Toch is deze als generieke cluster er niet doorgekomen, omdat de organisaties het zeer moeilijk zouden vinden om hierover een consensus te bereiken (Vermeersch, Vandervorst, & Boutsen, 2018).

Na de animatorcursus brengt de jongere de theorie van op de cursus in de praktijk tijdens de stage in een jeugdorganisatie. Tijdens de 50 uur durende stage worden ze begeleid door een stagebegeleider en reflecteren ze samen over de sterktes en groeimogelijkheden van de competenties van de jongeren (De Ambrassade, z.d.-b).

In 2018 werd het decreet kadervorming uitgebreid geëvalueerd door 23 vormingsverantwoordelijken op vraag van de Vlaamse Jeugdraad. Jeugdorganisaties geven aan dat jongeren het als geen evidentie beschouwen om te werken met **competentietaal**, waardoor het evalueren en reflecteren aan de hand van de competenties niet eenvoudig verloopt. De overheid verwacht dat de jongere een zeker niveau bereikt om te slagen, maar dat minimumniveau is afhankelijk van de organisatie. Er zijn **geen objectieve criteria** opgesteld om te bepalen of er iemand een competentie al dan niet heeft behaald. Afhankelijk van de organisatie wordt de lat gelegd.

“Je kunt perfect slagen als je die competentie enthousiasmeren niet hebt? Ja op zich, als dat voor uw organisatie ok is, want wie zegt waar je moet staan om te slagen? Dat bepaal je als organisatie zelf”

(Vermeersch, Vandervorst, & Boutsen, 2018, p. 79).

Sommige organisaties vinden het belangrijk om **de lat hoog** te leggen.

“Als je het niet zou zien zitten dat die persoon de komende twee weken uw eigen kinderen zou begeleiden, dan moet je dat ook durven zeggen”

(Vermeersch, Vandervorst, & Boutsen, 2018, p. 80).

Andere organisaties leggen de nadruk op de **bereidheid** van de deelnemer **om te groeien**.

“Voor mij is het jeugdwerk een plek geweest die weliswaar niet losstaat van competenties, maar veel meer gaat over goesting en energie en drive om ergens voor te willen gaan... En ik wil dat dit niet afgeremd wordt door dat soort dingen...”

(Vermeersch, Vandervorst, & Boutsen, 2018, p. 80).

De vormingsverantwoordelijken geven aan dat op het einde van de stage pas beslist kan worden of de jongere voldoende gegroeid is om als animator aan de slag te gaan. Heel veel hangt af van de animatorploeg waar de jongere in terecht komt. Met de **juiste omkadering** kunnen er heel wat leeransen gecreëerd worden. Wanneer jongeren echt **goesting** hebben om animator te worden, dan geven organisaties vaak het voordeel van de twijfel (Vermeersch, Vandervorst, & Boutsen, 2018).

Het decreet kadervorming is een **compromis** om voor een diverse sector tot een generiek attest te komen (De Ambrassade, z.d.-b). Samengevat kunnen we stellen dat sommige organisaties de nadruk leggen op de wil en het enthousiasme om bij te leren van jongeren. Anderen willen kunnen rekenen op de competenties van hun animatoren, voor de organisatie zelf, de kinderen en hun ouders. Toch bevinden de organisaties zich in een spanningsveld tussen de vastliggende competentieclusters en de competenties die specifiek zijn aan de missie en visie van de organisatie.

De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk stimuleert de speelpleinen om hun animatoren op animatorcursus te sturen. De basisbegeleidershouding van een animator op het speelpleinwerk is gebaseerd op de zeven competenties die tijdens de cursus worden bijgebracht. Daarnaast vormen ze ook de basis voor de producten en methodieken van de VDS over de basisbegeleidershouding op het speelplein.

5.3.4 Basisbegeleidershouding in het speelpleinwerk

Animatoren worden met situaties geconfronteerd waar ze niet meteen weten hoe te handelen. In het speelpleinonderzoek geven animatoren meermaals aan dat ze nood hebben aan vorming omtrent conflict, agressie en omgaan met het 'anders zijn' (Meire et al., 2015).

Binnen de VDS kreeg deze vraag gehoor. In de beleidsnota van 2018-2021 schreef de VDS dat men visie wilde ontwikkelen rond een respectvolle en open begeleidershouding en deze wil uitdragen naar de speelpleinwerkingen. Met de kapstok dame-heer-zot als achtergrond wil met het speelpleinwerk toegankelijker maken door verder in te zetten op de basisbegeleidershouding van animatoren.

“Enkel zo kunnen animatoren open staan voor een diverse doelgroep en daarmee aan de slag gaan”

(Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2016a, p.24).

Met input van de speelpleinen schreef de VDS in 2018 een visitetekst over de begeleidershouding van een animator op het speelplein. In deze visitetekst wordt het takenpakket, de rollen, de begeleidershouding en de uiteindelijke basisbegeleidershouding besproken.

5.3.4.1 Takenpakket animator

Het zijn de **animatoren** die de begeleiding van kinderen op het speelplein op zich nemen. Naast speelkansen creëren voor kinderen, voeren animatoren nog een heleboel andere taken uit die (on)rechtstreeks de speelkansen bevorderen. Animatoren moeten wel duizenden rollen opnemen (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015). Speelpleinwerk stopt ook niet na een speelplein dag of na de zomervakantie. Doorheen het jaar en voor of na de werking zijn animatoren bezig met het bouwen van een decor, visieontwikkeling, aankoop van materiaal of vertegenwoordigingswerk.

5.3.4.2 Basishouding animator

Om deze taken goed te vervullen heeft de animator een **basishouding** nodig.

Dat zijn de waarden waaruit een animator vertrekt in de omgang met anderen. We onderscheiden twee basiswaarden: gelijkwaardigheid en goesting (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2018a)

Gelijkwaardigheid bevat een interne en externe component.

Extern: als animator behandel je iedereen met **respect**, want iedereen is gelijk en evenwaardig. Een animator staat met een **actieve houding** tegenover de verschillen van kinderen. Animatoren erkennen hun eigen referentiekader, maar gaan ondanks hun eigen leefwereld, visie, waarden -en normenpatroon niet oordelen. Bij conflicten staat respect voor het individu dan ook voorop. Als animator ga je op zoek naar de oorzaken van het conflict om het gedrag van het kind te verklaren en te begrijpen. Als **teampayer** wil een animator met iedereen samenwerking en respecteert ieders privacy door niets door te vertellen wat anderen kan kwetsen. Animatoren handelen gelijkwaardig en zijn betrouwbaar.

Intern: Elke animator is evenveel waard en mag op het speelplein **zichzelf zijn**. De jongeren zijn eerlijk, echt en **authentiek** tegenover anderen. Een animator staat open voor feedback en stelt diens eigen gedrag in vraag bij conflict. Met **Goesting** wordt het **enthousiasme** en de motivatie van de animator bedoeld. Je hebt er zin in, je wil engagement opnemen, je wilt groeien in je begeleidershouding en competenties. Op voorhand kan je als animator niet weten of speelpleinwerk in jouw interesseveld zal vallen. Daarom hebben sommige animatoren een duwtje in de rug nodig, door ouders, vrienden of anderen die in hen geloven. Toch is goesting weliswaar onmisbaar om het voor alle partijen tot een succesverhaal te brengen (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2018a).

Vanuit de twee basiswaarden wordt een basishouding geformuleerd met volgende zeven elementen:

Basishouding: hoe een animator zich gedraagt

Om deze taken goed te vervullen heeft een animator een basishouding nodig. Deze basishouding bestaat uit volgende elementen:

- Respect hebben voor ieder kind
- Vertrekken vanuit interesses en leefwereld van kinderen
- Enthousiast zijn
- Een speelse houding tonen
- Jezelf zijn, echtheid
- Teamplayer zijn
- Goesting hebben om te groeien als animator

Figuur 8: Basishouding: hoe een animator zich gedraagt (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015)

We zien hier duidelijk de link met het competentieprofiel van de animatorcursus. Goesting wordt ook hier naar voor geschoven als belangrijke voorwaarde voor een animator op het speelplein. Deze houding is op elk speelplein de basishouding, los van wat de werking nog van animatoren verwacht.

5.3.4.3 Begeleidersrollen van een animator

Vanuit deze basishouding neemt een animator verschillende rollen aan. De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk omschrijft deze als dame, zot en heer (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2018a). Wanneer er kritisch naar deze opdeling wordt gekregen, merken we genderstereotypering op bij de kenmerken van de dame en de heer.

Figuur 7: begeleidersrollen (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2018c)

- **Zot:** spelen, spelen
Spelen is het allerbelangrijkste wat een animator doet. Een zot heeft creatieve spelideeën en kan deze uitwerken en organiseren tot een maf spel. De zot durft zichzelf belachelijk maken en brengt schwing in de activiteiten. Z'n enthousiasme doet de vonk overslaan.
- **Dame:** dikke maatjes met de kinderen.
Een animator kan goed luisteren naar kinderen en geeft hen graag aandacht. De dame plaats kinderen centraal en kan zich goed inleven in hun leefwereld. Een dame speelt geen rolletje, maar blijft zichzelf. Ze benadert de kinderen volgens hun leeftijd en zet hen op de eerste plaats.
- **Heer:** streng maar rechtvaardig
De heer staat stevig in zijn schoenen en durft initiatief te nemen. Kinderen kunnen de heer vertrouwen en het speelplein kan op hem rekenen. De heer zorgt voor duidelijkheid door regels consequent vol te houden en kan op een goeie manier omgaan met conflicten tussen kinderen. De heer heeft een sterk gevoel voor verantwoordelijkheid en is eerlijk en consequent.

Dit zijn drie begeleidersstijlen die een animator aanneemt in de omgang met anderen: kinderen, animatoren, ouders, ect. Elke animator is een dame, zot of heer, afhankelijk van een bepaalde situatie. De speelpleincontext vraagt flexibiliteit om zeer snel te kunnen wisselen of stijlen te combineren.

Toch heeft elke animator een **eigen voorkeursrol**, waar die zich het meest comfortabel in voelt. Daarom zorgt een team animatoren voor complementariteit. Het team vult elkaar aan en maar goed ook, want een speelplein met alleen zotten, enkel dames of uitsluitend heren zou niet werken (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015).

5.3.4.4 Basisbegeleidershouding van een animator

De **basisbegeleidershouding** van een animator bestaat dus uit de **basishouding** en de **begeleidersrollen**. Het is dan ook de kerntaak van het speelplein om in te zetten op een sterke begeleidersploeg, met ruimte voor inspraak en **betrokkenheid** door hen verantwoordelijkheid en eigenaarschap te geven. (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2018a). Speelpleinwerk is jeugdwerk en een

zeer geschikte methodiek om jongeren kansen te geven, met vallen en opstaan, met experimenteren en goede ondersteuning.

Speelpleinen vertrekken altijd vanuit de **talenten** en **interesses** van de animator. De VDS stelt dan ook de vraag of elke animator hetzelfde basispakket moet uitvoeren of er aan de slag gegaan kan worden met de goesting en talenten van de jongeren. Is er een mogelijkheid om een engagement op maat te creëren. De VDS vindt het fundamenteel om jongeren te laten groeien als animator en hen ruimte te geven om fouten te maken. Jongeren zijn namelijk **geen professionals**, maar kunnen wel professioneel handelen.

“Elke jongeren moet de kans krijgen om te starten op het speelplein”

(Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2018a, p.75).

Jongeren moeten kunnen groeien in hun begeleidershouding en speelpleinen moeten hen hierin ten volle begeleiden (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2018a).

5.4 Probleemstelling

Het Vlaamse jeugdwerk kent een belangrijke maatschappelijke plaats in het leven van kinderen en jongeren. Participeren aan jeugdinitiatieven zorgt voor het werven van bepaalde vaardigheden, waarden en normen die belangrijk zijn voor de sociale en psychologische ontwikkeling van jeugdigen (McGuire, Dworkin, Borden, Perkins, & Russell, 2016). Niet iedereen participeert gelijk aan het jeugdwerk, want de JOP-monitor van 2019 maakte bekend dat 80% van de Vlaamse en Brusselse jongeren tussen 14 en 25 jaar de weg niet vinden naar de jeugdwerkinitiatieven (Bradt et al., 2019).

Het jeugdwerk wordt uitgedaagd door maatschappelijke ontwikkelingen, want diversiteit neemt feitelijk toe én de aanwezige diversiteit komt prominenter op de voorgrond (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2018, p. 3). één kind op vijf kent armoede en de groep personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen is tussen 2009 en 2016 gestegen met maar liefst 5%. We leven in een superdiverse samenleving en deze is het sterkst waarneembaar bij jongere populaties (Geldof, 2013; Bradt et al., 2019).

We dienen na te denken op welke manier we samen met deze jongeren de sociaalpedagogische meerwaarde van het jeugdwerk kunnen realiseren. Het aanbod van jeugdwerkprogramma's richt zich namelijk vooral op de leefwereld van "mainstream" jongeren uit middenklasse gezinnen en dominante culturele groepen. Zolang we niet vertrekken vanuit de leefwereld van jongeren uit kansengroepen en deze proberen te overstijgen zullen groepen jongeren altijd onbereikbaar blijven voor het jeugdwerk. Er zijn ook jeugdwerkorganisaties die zich uitsluitend richten tot gemarginaliseerde jongerengroepen, omdat jongeren vanwege hun sociale klasse, seksualiteit, ras, etniciteit of cultuur zich vaak niet welkom voelen in het mainstream jeugdwerk (Russel & Campen, 2011). Omgekeerd geldt dat mainstream jongeren zich niet aangesproken voelen door jeugdwerk dat zich richt op bijzondere doelgroepen.

Jeugdwerk verloopt in gescheiden circuits, waardoor alle kinderen kansen op sociale integratie missen (De Ambrassade, 2016). De maatschappelijke breuklijnen tussen jongeren worden in het jeugdwerk net versterkt in plaats van weggewerkt. De kloof tussen beide circuits groeit en pogingen om het jeugdwerk toegankelijker te maken, creëert net meer ontoegankelijkheid (Coussée, 2006a).

Speelpleinwerk is één van de meest toegankelijke jeugdwerkvormen, want dankzij hun laagdrempelige werking bereiken zij heel wat kinderen uit kansengroepen. (Meire et al., 2015). Speelpleinwerk wil *alle* kinderen de kans geven om avontuurlijk te spelen en poogt via inclusie toegankelijkheid te realiseren. Het speelpleinaanbod wordt aangepast aan de behoeftes van hun doelpubliek (Fort, 2010). Toch worden speelpleinwerkingen geconfronteerd met de uitdagingen die toegankelijkheid met zich meebrengt.

Speelpleinen geven aan dat het niet eenvoudig is om een gedragen diversiteitsbeleid te creëren gezien het referentiekader van veel animatoren. Hierdoor worden ze geconfronteerd met situaties waarbij ze niet goed weten hoe te handelen. Ze geven aan nood te hebben aan vorming over omgaan met anders zijn, agressie en conflict (Meire et al., 2015). Dit zou de draagkracht van de animatorenploeg ten goede komen, want een derde van de speelpleinen gaf aan dat ze al eens kinderen hebben moeten weigeren.

De houding van een begeleider is bepalend in het al dan niet ervaren van de meerwaarde van het jeugdwerk (Coussée, 2006a). Heel wat animatoren worstelen echter met begeleidersvragen bij het werken met bijzondere doelgroepen. Deze jongeren zijn op zoek naar concrete handelingsprincipes die ze kunnen toepassen in het inclusieve speelpleinwerk. Kinderen en jongeren hebben ook een aantal verwachtingen ten aanzien van hun begeleiders.

De begeleidershouding is een thema dat binnen de jeugdwerksector al veel aandacht kreeg. Jeugdorganisaties stimuleren hun begeleiders om kadervorming te volgen om zo hun competenties als animator te ontwikkelen. De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk stelt zelf vast dat de verwachtingen voor animatoren steeds talrijker worden, want ze krijgen rechtstreeks te maken met maatschappelijke uitdagingen op het speelplein. Daarom erkennen zij het belang van een goede begeleidershouding, want enkel met een respectvolle en open houding kunnen animatoren open staan voor een diverse doelgroep en met hen aan de slag gaan (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2016a). De VDS ontwikkelt instrumenten om de animatoren hierin te begeleiden, namelijk de zeven elementen van een begeleidershouding en drie begeleidersrollen.

De speelpleinverantwoordelijken begeleiden rechtstreeks hun animatoren in het ontwikkelen van hun begeleidershouding. De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk wil via deze masterproef de ervaring van de speelpleinverantwoordelijke onderzoeken in het begeleiden van hun animatoren voor toegankelijke speelpleinwerking.

5.5 Onderzoeksvragen

In dit onderzoek wordt een antwoord geformuleerd op volgende overkoepelende onderzoeksvraag:

‘De basisbegeleidershouding van animatoren voor toegankelijke speelpleinwerkingen: Hoe kijken speelpleinen er zelf naar? Welke basishouding verwachten zij en hoe gaan ze hier mee aan de slag?’

Deze onderzoeksvraag wordt opgedeeld in subvragen:

Welke basishouding verwachten speelpleinwerkingen van hun animatoren?

- Welke waarden vinden speelpleinverantwoordelijken belangrijk bij de basishouding van hun animatoren voor toegankelijke speelpleinwerking en wanneer dienen deze waarden ontwikkeld te zijn?
- Ervaren speelpleinverantwoordelijken druk bij animatoren wanneer die te maken krijgen met maatschappelijke uitdagingen op het speelplein?
- Hoe staan speelpleinverantwoordelijken tegenover de discussie vrijwilligers versus professionals in het speelpleinwerk?

Hoe begeleiden speelpleinverantwoordelijken de animatoren hierin?

- Welke tools/methodieken gebruiken speelpleinverantwoordelijken om hun animatoren te ondersteunen?
- Hebben animatoren vormingsvragen over het omgaan met maatschappelijke uitdagingen op het speelplein en hoe wordt deze vormingsvragen ingevuld?
- Ervaren speelpleinverantwoordelijken kadervorming als een meerwaarde voor de basishouding van een animator?

Hoe ervaren speelpleinverantwoordelijken de kaders en begeleiding van de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk?

- Ervaren speelpleinverantwoordelijken de kaders vanuit de VDS als bruikbaar om hun animatoren te ondersteunen en gerust te stellen?
- Weke vragen en twijfels hebben speelpleinverantwoordelijken met betrekking tot de basishouding van hun animatoren en op welke manier kan de VDS hen daarin ondersteunen?

6 METHODE

6.1 Kwalitatief onderzoek

Deze masterproef steunt op een **kwalitatief onderzoek** waarbij de ervaringen van speelpleinverantwoordelijken worden onderzocht over het begeleiden van hun animatoren in het omgaan met de diversiteit op het speelplein. Kwalitatief onderzoek legt de nadruk op het **begrijpen** van individuen, groepen of situaties, waarbij de betekenis van verhalen van speelpleinverantwoordelijken worden onderzocht (Baarda, 2014). Het is een interpreterend onderzoek waarbij empirische gegevens op een systematische en controleerbare manier verzameld, geanalyseerd en gerapporteerd worden (Plochg & Van Zwieten, 2007).

6.2 Onderzoeksgroep

Dit onderzoek focust zich dus op de beleving van speelpleinverantwoordelijken, de formele leiders van een animatorenploeg. De speelpleinverantwoordelijke staat in voor de praktische organisatie van het hele speelplein en de ondersteuning van de speelpleinploeg (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2009).

De respondenten voor het onderzoek worden bereikt via de **sneeuwbalsteekproef**, waarbij speelpleinverantwoordelijken die de onderzoeker kent haar in contact brengen met andere speelpleinverantwoordelijken die informatie kunnen aanleveren voor de studie. Het overzicht van de respondenten per focusgroep is terug te vinden in *bijlage 3*. Er namen **24 respondenten** deel aan het onderzoek, waarvan 21 beroepskrachten, twee jobstudenten en één stagiair.

6.3 Focusgroep

Focusgroepen zijn geplande gesprekken met als doel op korte termijn heel wat data te verzamelen, waarbij het groepsaspect en de bijhorende **groepsdynamiek** belangrijke elementen zijn (Mortelmans, 2007). Groepsinterviews zijn op één bepaald onderwerp gericht en interactieve discussie tussen de participanten is noodzakelijk (Carson, 2001).

Er werd bewust gekozen voor deze methodiek vanuit de kwalitatieve en exploratieve opzet van het onderzoek. Gesprekken over de ervaringen van speelpleinverantwoordelijken werken het best in groep aangezien mensen breder denken in groepsverband. Geen enkel speelplein is hetzelfde en de verantwoordelijken raken geïnspireerd door elkaars verhalen.

Er werden in totaal vijf focusgroepen georganiseerd waarin 24 speelpleinverantwoordelijken werden bevraagd. De eerste focusgroep werd georganiseerd op 13 februari op een evenement van de VDS voor speelpleinverantwoordelijken. Deze focusgroep werd opgezet als vooronderzoek om na te gaan

welke ervaringen en verhalen er leefden bij speelpleinverantwoordelijken. Op basis hiervan werd de literatuurstudie opgebouwd. De overige focusgroepen vonden plaats tussen maandag 20 april en donderdag 7 mei. Wegens het corona-virus werd de opzet van de andere focusgroepen licht aangepast. De grootte van de groep werd telkens verlaagd, gezien de groeps gesprekken digitaal dienden plaats te vinden. Hoe groter de groep hoe moeilijker het wordt om digitaal te discussiëren. De onderzoeker maakte gebruik van het programma Zoom om de gesprekken te laten doorgaan. Een semigestructureerde topiclijst met open vragen vormde de basis voor de leidraad van de gesprekken. Enkele topics stonden vast, maar de onderzoeker zorgde voor ruimte naargelang de discussie vorderde. De respondenten gingen mondeling akkoord met de informed consent en het gehele gesprek wordt opgenomen met een voice-recorder.

6.4 Analyseprocedure van de gegevens

De analyse van het materiaal uit de focusgroep draait om het **systematisch interpreteren** van transcripties in het licht van de onderzoeksvraag (Plochg & Van Zwieten, 2007). De analyseprocedure bestaat uit zes stappen, namelijk ordening van het onderzoeksmateriaal, nalezen van de transcripties, coderen, uitdiepen van de codering, weergeven van de resultaten en interpretatie van de analyse.

De eerste stap in het analyseproces bestaat uit het onderzoeksmateriaal te ordenen. Onder dit praktisch werk valt de transcriptie van de groepsinterviews, het woordelijk uittypen van een opgenomen gesprek. In de tweede stap wil de onderzoeker een globaal overzicht krijgen van het materiaal door het na te lezen om een algemene indruk te krijgen. Vanaf de derde stap start de gedetailleerde analyse waarbij de tekst wordt gecodeerd. Door codes toe te passen wordt de data georganiseerd in fragmenten tekst. Bij de vierde stap wordt de gedetailleerde analyse verder uitgediept. De codes worden verfijnd, er worden onderlinge verbanden gezocht en een hiërarchie aangebracht aan de codes. In de vijfde stap zoekt de onderzoeker naar een manier om de resultaten weer te geven en in de laatste stap streeft de onderzoeker naar een interpretatie van de analyse als geheel. De resultaten worden vergeleken met de probleemstelling, onderzoeksvragen en literatuur (Plochg & Van Zwieten, 2007).

6.5 Betrouwbaarheid en validiteit

De betrouwbaarheid van een onderzoek heeft te maken met de consistentie en repliceerbaarheid, namelijk de mate waarin een onderzoek herhaalbaar is en tot dezelfde resultaten zal leiden (Mortelmans, 2007). De onderzoeker verhoogt de betrouwbaarheid door te werken met een **semigestructureerd topiclijst** en gebruik te maken van **opnameapparatuur**.

Om de validiteit te garanderen meet de onderzoeker wat die beweert te meten, namelijk de mate waarin de data uit de focusgroepen een correcte afspiegeling van de werkelijkheid vormt. De onderzoeker trachtte een authentieke weergave te maken van de ervaring van speelpleinverantwoordelijken. Wegens de kleinschaligheid van dit onderzoek kunnen de resultaten

niet veralgemeend worden voor alle speelpleinverantwoordelijken in Vlaanderen en Brussel. Wel kunnen de ervaringen van de verantwoordelijken een **inspiratiebron** zijn voor de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk om een beter zicht te krijgen op de ervaringen van speelpleinverantwoordelijken.

De onderzoeker dient zich ten allen tijden ook bewust te zijn van de **valkuilen** van een focusgroep. Zo is het belangrijk dat de onderzoeker balans vindt om enerzijds controle te hebben op het gesprek, maar anderzijds de deelnemers voldoende aan het woord te laten en een neutrale houding aan te nemen gedurende het volledige gesprek (Lucassen & Hartman, 2007).

7 RESULTATEN

7.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft de belangrijkste resultaten weer die tijdens de vijf focusgroepen werden verzameld. De drie grote onderzoeksvragen dienen als leidraad om de resultaten te structureren. Er wordt gestart met een korte voorstelling van de respondenten en hun speelpleinwerking, waarbij er wordt ingezoomd op de toegankelijkheid van de speelpleinen. Deze toegankelijkheid wordt geïllustreerd aan de hand van situaties aangegeven door de speelpleinverantwoordelijken waarin kinderen op hun speelplein worden uitgesloten omdat ze anders zijn.

Vervolgens wordt er gekeken naar de basishouding van een animator. Welke waarden vinden speelpleinverantwoordelijken belangrijk bij hun animatoren? Ervaren animatoren een druk om aan de verwachtingen te voldoen? Hoe kijken de speelpleinverantwoordelijken naar de discussie vrijwilliger versus professional? Daarna wordt er besproken op welke manier de speelpleinverantwoordelijken hun animatoren begeleiden. Welke methodieken worden er gehanteerd? Zorgt het volgen van een animatorcursus voor een betere begeleidershouding en welke vormingen worden er aangeboden? Het laatste luik polst naar de ondersteuning van de VDS. Hoe worden de kaders ervaren en met welke vragen en twijfels blijven de speelpleinverantwoordelijken zitten? De analyse wordt afgesloten met een aantal opvallende bevindingen over inclusie uit de groepsgesprekken.

7.2 Voorstelling respondenten en hun speelpleinwerking

Er werden voor dit onderzoek 24 respondenten bevestigd, waaronder 21 beroepskrachten, twee jobstudenten en één stagiair sociaal-werk die samen met diens speelpleinverantwoordelijke deelnam aan de focusgroep. In het totaal namen 21 verschillende speelpleinwerkingen over heel Vlaanderen deel aan de vijf focusgroepen, elke provincie werd vertegenwoordigd. De noodzakelijke gegevens van de speelpleinverantwoordelijken zijn te vinden in *bijlage 3*.

Algemeen kan er gesteld worden dat de deelnemende speelpleinwerkingen actief aan de slag gaan met toegankelijkheid. De bevestigde speelpleinwerkingen worden onderverdeeld op basis van de toegankelijkheid van hun werking. Dit is geen officiële verdeling, maar een manier voor de onderzoeker om de speelpleinwerkingen te clusteren.

Een halfopen werking is een speelplein die in eerste instantie elk kind welkom heet, maar telkens met de ouders en animatoren gaat aftoetsen in welke mate dit mogelijk is. Kinderen met een zorgvraag zijn afhankelijk van de draagkracht van de animatoren welkom. Een **inclusieve werking** stelt zich volledig open voor alle kinderen en heet iedereen uitdrukkelijk welkom. Deze speelpleinen hebben oog voor drempels en werken deze weg om zo kinderen uit doelgroepen welkom te heten. Op een **exclusieve speelpleinwerking** kunnen uitsluitend kinderen met een beperking of gedragsproblematiek terecht, net zoals de zussen en broers.

Soort werking	Aantal bevroegde speelpleinen
Halfopen werking	9 speelpleinen
Exclusieve werking	2 speelpleinen
Inclusieve werking	8 speelpleinen
Zowel halfopen werking als exclusieve werking	1 speelplein
Halfopen werking in de zomervakantie en inclusieve werking in krokus – en paasvakantie	1 speelplein

Tabel 3: Soort werking

Tijdens de voorstellingsronde werd meteen duidelijk dat alle deelnemende speelpleinwerkingen sterk inzetten op toegankelijkheid in hun werking. Kinderen met een beperking/gedragsproblematiek en kinderen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen waren de doelgroepen die het meest naar voren kwamen. Sommige van deze kinderen groeien door tot **doelgroepspecifieke animatoren** op het speelplein. De speelpleinen werken ook **projectmatig**, maar liefst zes werkingen hadden een project voor anderstalige nieuwkomers of een project om kinderen met een beperking toe te leiden. Er wordt op sommige speelpleinwerkingen ook **buurtgericht** gewerkt en in een aantal speelpleinen is **één op één begeleiding** mogelijk.

De focusgroep werd gestart met een brainstormoefening om een vertrekpunt te creëren voor het verdere gesprek. De onderzoeker stelde de vraag: “Wanneer worden kinderen **uitgesloten** omdat ze *anders zijn* op jouw speelplein?” De antwoorden gegeven door de respondenten zijn terug te vinden in *bijlage 4*. De situaties waren vooral gelinkt aan de **maatschappelijk kwetsbare situaties** van de kinderen en jongeren. Zo hebben sommigen geen fiets of zwemkledij waardoor ze niet meekunnen op daguitstap en krijgen ze geen vieruurtje of voldoende boterhammen mee van thuis. Verder zijn **gedragsproblematieken** en **mentale beperkingen** vaak een oorzaak tot uitsluiting, wat de speelpleinverantwoordelijken vooral bij oudere groepen zien. Tieners met gedragsproblematiek of mentale achterstand worden dikwijls uitgesloten en gepest door hun leeftijdsgenoten. **Uiterlijke kenmerken** en **hygiëne** kwamen ook vaak terug als aanleiding voor uitsluiting: vuile kleren, niet mee zijn met de laatste trends, een lijfgeur of zindelijkheid werden door de respondenten opgenoemd. Vervolgens werd de **infrastructuur** en het **aanbod** vermeld als oorzaak tot uitsluiting: er is een maximumcapaciteit waardoor kinderen met een zorgvraag niet altijd hun plaats krijgen op het speelplein, een gesloten speelaanbod waarbij iedereen moet meespelen, geen aangepaste infrastructuur voor een rolstoel of geen prikkelvrije ruimte voor kinderen die even tot rust moeten komen. Een laatste cluster die vaak terugkwam tijdens de brainstormoefening waren **culturele verschillen**. Er zijn bepaalde eetgewoontes die de andere kinderen niet kennen waardoor ze zich gaan afzonderen of kinderen geven aan niet te mogen spelen van hun ouders met kinderen met een huidskleur. Ouders van kinderen met een andere origine hebben vaak andere verwachtingen van speelpleinwerking, rekenen op een professionele opvang of vinden vuil spelen uit den boze waardoor ze hun kind niet meer sturen. Deze situaties tonen enerzijds aan dat ondanks de vele inspanningen door speelpleinwerkingen, kinderen en jongeren zich toch soms uitgesloten voelen op het speelplein. Anderzijds zoekt de begeleiding op een respectvolle en creatieve manier naar oplossingen zodat het kind zich zo veel mogelijk betrokken voelt bij de werking.

7.3 Welke basishouding verwachten speelpleinwerkingen van hun animatoren?

7.3.1 Belangrijke waarden van een animator

De respondenten dienden zeven waarden te noteren die zij belangrijk vinden bij een animator op hun speelplein. De waarden waren heel gelijklopend met de zeven eigenschappen die het kader van de VDS toeschrijft aan een animator op het speelplein. In 7.5.1 wordt dit uitgebreid besproken. Er wordt vastgesteld dat alle respondenten elke animator een kans geeft op het speelplein, ook al is die eerste indruk niet altijd de beste, ze mogen altijd proberen. Ondanks dat iedereen een kans krijgt, hebben speelpleinverantwoordelijken wel een minimale verwachting van hun animatoren.

Een **respectvolle houding** kwam bij iedereen terug. Respect voor de kinderen, de werking en de medeanimatoren, respect voor de diversiteit op het speelplein.

“Dat je respect hebt op het speelplein, zeker als het gaat over toegankelijkheid en diversiteit, want als je animatoren al geen respect gaan tonen voor anderen, dan moet je niet gaan verwachten dat kinderen correct met andere mensen omgaan.”

(Respondent 5, focusgroep 5)

Enthousiasme werd telkens aangehaald, motivatie en goesting hebben om naar het speelplein te komen, om met kinderen te spelen en te groeien als animator. **Zin hebben om bij te leren** vinden speelpleinverantwoordelijken heel belangrijk, leergierigheid werd meerdere malen benadrukt.

“Ik vind het belangrijk om te zeggen dat wij die zeven waarden niet verwachten van een 16-jarige animator die op het speelplein komt. Wij vinden die groei superbelangrijk, dat jongeren bijleren.”

(Respondent 7, focusgroep 1)

Wanneer animatoren niet aan deze basisverwachtingen voldoen, dan volgt er een gesprek, worden er **nieuwe kansen gegeven** en krijgt de animator extra begeleiding. Het speelplein maakt niet enkel kinderen gelukkig, de respondenten geven aan ook heel wat jongeren op een positieve manier te beïnvloeden en kansen te geven. Het speelplein is een veilige haven, een plek waar ze de kans krijgen om met hun gezicht tegen de muur te lopen, zonder consequenties of gevolgen.

“Onze primaire doelgroep zijn kinderen, maar onze secundaire doelgroep zijn die gasten die wij vastpakken op het moment in hun leven dat ze super kneedbaar zijn, echte sponzen die we heel veel kunnen meegeven. Dat mogen we niet vergeten en dat is een waardevol kantje van speelpleinwerk.”

(Respondent 6, focusgroep 1)

De basishouding die de speelpleinverantwoordelijken wensen is niet altijd terug te vinden bij de animatoren. Ze beseffen dat de ‘ideale animator’ eerder een uitzondering op de regel is en speelpleinverantwoordelijken streven vooral naar een **complementair** team. Een groep animatoren die elkaar aanvullen, waar de ene animator moeite mee heeft, de andere animator perfect aanvult. Als verantwoordelijke heb je dan de taak om die **talenten te herkennen** binnen jouw animatorenploeg en

profielen die elkaar aanvullen samen te brengen. Toch geven de verantwoordelijken aan dat er ergens wel een evenwicht dient te zijn tussen de kwaliteit van hun speelplein en de leeransen die ze geven aan de animatoren. Voor de speelpleinverantwoordelijken die met **doelgroepspecifieke vrijwilligers** werken op hun speelplein was dit een herkenbaar verhaal. Ze benadrukten allemaal de sterkte van een divers begeleidersteam, want werken met animatoren met een diverse achtergrond creëert verschillende inzichten.

“Ik denk dat het nog altijd heel belangrijk is om dat te spiegelen in jouw vrijwilligersgroep die diversiteit qua fysieke en mentale beperking, qua huidskleur, qua geslacht ...”

(Respondent 9, focusgroep 1)

Toch is het niet altijd eenvoudig om de kwaliteit van het speelplein voorop te stellen bij het werken met doelgroepspecifieke animatoren. De respondenten ervaren dit als een **evenwichtsoefening**. Een respondent vertelt vorig jaar aangewezen te zijn op doelgroepspecifieke vrijwilligers uit het jeugdwerk om de plannen van de zomer vol te krijgen en dat was geen evidentie.

“Ik heb daar dit jaar wel echt over gebabbeld met de stuurgroep. Zij gaven aan van we hebben liever dat we met te weinig animatoren zijn, dan dat we moeten opvullen en te veel vanuit die doelgroep nemen, die nog niet genoeg mee zijn in het speelpleinverhaal. Ik merk dat dit moeilijk is.”

(Respondent 3, focusgroep 3)

De speelpleinverantwoordelijke probeert hierop in te spelen door een traject op maat te ontwikkelen, om ook hen kansen te geven om te groeien op hun speelplein. Jongeren met een beperking of anderstalige jongeren die onthaalonderwijs volgen, kunnen een traject volgen waarin men vertrekt vanuit de talenten van de jongeren en slechts een aantal competenties vooropstelt, zodat ook zij een attest ontvangen. Zij krijgen dan de titel **hulpanimator** of **co-animator** waardoor de verwachtingen vanuit het speelplein aangepast worden naar het niveau van de jongere.

“Vertrekken vanuit de leefwereld en interesse van kinderen, is zeer moeilijk voor onze OKAN jongeren die binnenkomen op ons speelplein. We struggelen heel hard op welke manier we de verwachtingen van onze OKAN jongeren kunnen linken aan de verwachtingen die we hebben van onze andere animatoren. Dat is nu heel specifiek voor OKAN of anderstalige nieuwkomers, omdat die de cultuur van het speelplein en de cultuur van onze kinderen niet echt in de vingers hebben”.

(Respondent 6, focusgroep 1)

7.3.2 Druk bij animatoren?

De speelpleinverantwoordelijken geven aan dat ze er alles aan doen om de druk en verwachtingen van animatoren zo laag mogelijk te houden, door beginnende animatoren zo veel mogelijk **kansen en ruimte** te geven en door in te zetten op informele momenten en evaluatierondjes. Wanneer kinderen met een zorgvraag zich aanmelden bij het speelplein wordt dit altijd eerst overlegd met de animatorenploeg. De **draagkracht** van de animatorenploeg is volgens alle respondenten de bovengrens. De respondenten geven aan dat ze hun best doen om de vrijwilligers bij te scholen en hen

te begeleiden in hun houding als animator, maar vinden dit niet altijd vanzelfsprekend. Sommige speelpleinverantwoordelijken gaven aan bijna op het randje te zitten van de draagkracht van hun animatoren en daardoor kinderen moeten weigeren.

“Wij maken geen reclame dat we een inclusief speelplein zijn, omdat we soms met te weinig begeleiders zitten en te weinig budget hebben om dat kwaliteitsvol aan te pakken. Aan de motivatie van de vrijwilligers ligt het zeker niet, maar we bekijken altijd geval per geval.”

(Respondent 10, focusgroep 1)

De respondenten proberen die open mentaliteit mee te geven met de animatoren, zodat de animatoren zich openstellen naar alle kinderen, maar dat is niet altijd eenvoudig. Nieuwe animatoren komen plots terecht op een inclusief speelplein en weten niet altijd hoe te handelen.

“In het begeleiden van de animatoren merk ik wel in het begin dat het iets moeilijk is voor hen, omdat ze dat niet kennen. Sommigen animatoren staan daar superhard voor open, anderen hebben daar wel wat schrik voor van ‘ja ga ik dat wel kunnen’. Het is wel altijd een zoektocht om hen daar goed in te vormen en te begeleiden, in kinderen met een beperking”

(Respondent 1, focusgroep 5)

Ondanks de speelpleinverantwoordelijken de verwachtingen bij de animatoren zo laag mogelijk proberen te houden, ervaren animatoren **interne** en **externe** druk op hun houding als begeleider.

De interne druk voelen zij vooral van **ervaren animatoren** op het speelplein. De respondenten voelen aan dat nieuwe animatoren weinig ruimte krijgen om fouten te maken en meteen gebombardeerd worden met de straffe verhalen van de ervaren animatoren.

“Starters krijgen soms heel weinig ruimte van ervaren animatoren om te groeien.”

(Respondent 1, focusgroep 5)

Hierdoor blijven nieuwe animatoren langer in hun afwachtende houding en stellen ze zichzelf de vraag ‘Gaat het speelplein wel iets voor mij zijn?’. Om aan die onzekerheid tegemoet te komen trachten speelpleinverantwoordelijken via begeleidersactiviteiten en informele momenten te werken aan het groepsgevoel. Op die manier worden nieuwe animatoren sneller opgenomen in de groep en krijgen de starters meer tijd en krediet. Dit verschijnsel geldt niet voor alle speelpleinen, want heel wat respondenten benadrukten de ondersteunende rol van ervaren animatoren.

De respondenten voelen heel wat druk door de **ouders** op hun animatoren. De verwachtingen liggen heel hoog en de link naar professionele opvang wordt snel gelegd door ouders van kinderen op het speelplein. Ouders kennen niet goed het verschil tussen speelpleinwerking als jeugdwerk en **kinderopvang** als welzijnswerk, ze beseffen niet dat speelpleinwerk wordt uitgevoerd door jonge vrijwilligers en geen opgeleide professionals.

“Daarom vind ik het ook wel goed dat VDS dit jaar een campagne wou beginnen om dat meer duidelijk te maken, een bewustmakingscampagne naar ouders toe.”

(Respondent 1, focusgroep 4)

Veel ouders verwachten kennis en professioneel handelen van een 15-16-jarige. De speelpleinverantwoordelijken proberen dit telkens goed **te kaderen** door met hen in gesprek te gaan en duidelijk te maken dat er op het speelplein gewerkt wordt met vrijwillige jongeren en niet met professionelen. Bij kinderen met een extra zorgvraag vindt er vaak een huisbezoek plaats waarbij die verwachtingen goed worden geschetst. De respondenten geven aan dat het belangrijk is om hier eerlijk in te zijn en bij conflictsituaties achter de animatorenploeg te staan.

“Ik ga bij alle kindjes met een extra zorgvraag op huisbezoek om dit te kaderen. De ouders stellen ook die vraag: zijn dat gasten met ervaring? Het is een drempel om je kind met een beperking naar een speelplein te sturen. Ik benadruk telkens dat we met vrijwilligers werken en ze geen professionele opvang kunnen verwachten en dat we niet kunnen garanderen dat we geen fouten maken. Ik benadruk dat het gasten zijn die goesting, interesse en enthousiasme hebben om dit te doen.”

(Respondent 1, focusgroep 3)

De speelpleinverantwoordelijken trachten duidelijk te kaderen dat het gaat om speelpleinwerk, om jeugdwerk en niet om professionele ondersteuning. Een respondent vertelde samen met de animatoren een **visietekst** te hebben geschreven voor de ouders, om aan te tonen dat het niet om opvang gaat en de verwachtingen naar de jongeren niet zo hoog mogen liggen, maar benadrukte wel dat alles op het speelplein in een veilige setting gebeurt.

De speelpleinverantwoordelijken geloven sterk in de **kracht van vrijwilligerswerk** en willen groeikansen geven aan de jongeren op hun speelplein. Een aantal respondenten geven wel aan op het einde van hun draagkracht te zitten. Het wordt moeilijk om als enige professional die expertise te delen met de vrijwilligers. Daarom trachten de respondenten experts te betrekken bij de werking via een vorming of een procesbegeleiding van een externe organisatie. Ze zien de professionele expertise eerder als een aanvulling dan een vertrekpunt.

“Ik denk dat professionals hulp kunnen bieden, ze kunnen aanvullen met al hun ervaring, maar niet de vrijwilligers vervangen. Het is heel belangrijk om die vrijwilliger de kans te geven om te groeien en hen te zien evolueren en de beste versie van jezelf te worden. Als je dat laat doen door professionals valt dat dan helemaal weg.”

(Respondent 3, focusgroep 2)

Er zijn ook speelpleinverantwoordelijken die niet meegaan in het verhaal dat animatoren meer druk ervaren door de stijgende toegankelijkheid op het speelplein. Deze jongeren zijn namelijk **opgegroeid in deze diverse maatschappij** en beseffen dat ze het erbij moeten nemen, dat het deel is van het totaalpakket. Dit wordt wel genuanceerd bij kinderen met een zware extra zorgvraag, want dan liggen de verwachtingen ten aanzien van de animator wel een stuk hoger.

“Ik heb niet noodzakelijk dat gevoel, omdat ze dat zelf niet echt ervaren als extra uitdagingen of extra druk. Zij staan daar niet bij stil dat die situaties veel complexer zijn dan ze vroeger waren. Ze nemen dat er precies bij. Ik heb echt moni's van 15-16 jaar, niet allemaal natuurlijk, die enorm goed met zulke situaties kunnen omgaan. Die niet zoiets hebben van amai wat wordt er hier op mijn bord gesmeten, ze nemen dat erbij.”

(Respondent 2, focusgroep 2)

7.4 Hoe begeleiden speelpleinverantwoordelijken de animatoren hierin?

7.4.1 Tools of methodieken om animatoren te ondersteunen

Alle speelpleinverantwoordelijken organiseren **evaluaties** met hun animatorenploeg om terug te blikken op de afgelopen speelplein dag – of week. Dit gebeurt individueel en in groep, georganiseerd of informeel en wordt geleid door de hoofdanimatoren of speelpleinverantwoordelijke. De aanpak van kinderen met een zorgvraag of kwetsbare situatie wordt dan ook uitgebreid geëvalueerd. *Hoe ging het vandaag? Heb je nog nood aan extra ondersteuning? Welke tips werkten, welke aanpak sloeg aan? Hoe begeleiden de andere animatoren het kind in kwestie?* Door samen na te denken over deze vragen wordt er gewerkt aan een geschikte aanpak op maat. Wanneer het toch moeilijk blijft om het kind te begeleiden, koppelt de speelpleinverantwoordelijke vaak terug naar de ouders.

“Wij proberen inclusie, die extra zorgvragen ook altijd op de evaluatie te brengen.”

(Respondent 1, focusgroep 3)

Een speelpleinverantwoordelijke vertelt hoe ze haar animatoren probeert te ondersteunen bij kinderen met een extra zorgvraag. Na een intakegesprek met de ouders verzamelt ze alle informatie op een begeleidersfiche waarop de zorgvragen constructief worden verwoord. Elke animator heeft een aantal kinderen onder diens hoede en draagt de **begeleidersfiche** rond de nek, met de dagindeling ervoor zodat anderen kinderen dit niet kunnen lezen. De fiches hangen rond de nek zodat de animatoren er op elk moment naar kunnen grijpen. Op de fiche staan naast de basisinformatie over het kind ook drie symbolen: een uitroepteken, een lamp en een hartje. Bij het uitroepteken staan de belangrijkste zaken die de animator dient te weten: ‘heeft moeite met lawaai’, ‘moet om het halfuur naar het toilet’ of ‘zou durven weglopen’. Bij de lamp wordt de manier van aanpak beschreven: ‘komt tot rust door even naar muziek te luisteren’. Het hartje beschrijft de interesses van het kind: ‘zit graag op de gocart’ of ‘houdt van knuffelen’ enzovoort. De animatoren worden ook begeleid door zorgleiding die hen ondersteunt in het werken met inclusie kinderen. Ze helpen mee aan de spelvoorbereiding om die toegankelijkheid te bewaken en zijn het aanspreekpunt voor vragen. Er is ook een **zorgleidersmap** met een overzicht van alle begeleidersfiches voor kinderen met een zorgvraag. In die map zitten ook nog tips & tricks over de aanpak van een bepaalde zorgvraag gericht op het speelplein, namelijk op welke manier er kan worden omgegaan met agressie en conflict, een aantal beloningssystemen, enzovoort. De respondent vertelt dat dit het systeem is dat ze toepassen, maar dit niet altijd mogelijk is met de beperkte animatorenploeg.

“Het is soms ook roeien met de riemen die we hebben... het is zoeken, maar het systeem is er.”

(respondent 1, focusgroep 3)

Alle speelpleinverantwoordelijken geven aan dat het niet eenvoudig is om met de **beperkte animatorenploeg** antwoorden te kunnen bieden op alle zorgvragen. Afhankelijk van het aantal kinderen uit een doelgroep wordt er gestreefd naar een bepaalde verhouding animator - kinderen. Dit verschilt van één op vijf tot één op 20 en in uitzonderlijke gevallen vindt één op één begeleiding plaats.

Op het speelplein wordt extra aandacht gegeven aan startende animatoren via **peter – en meterschap**. Een ervaren animator neemt een nieuwe animator onder diens goede en begeleidt hen op het speelplein met zorgvragen en moeilijke situaties.

“Onze monitoren zijn ook heel gepassioneerd om te werken met de kinderen met een beperking. Er is ook heel veel liefde naar de kinderen toe, je merkt echt dat ze daar graag over praten met elkaar.”

(Respondent 1, focusgroep 5)

Ook tijdens de **informele momenten** proberen speelpleinverantwoordelijken ervoor te zorgen dat animatoren zich goed voelen op het speelplein en vragen kunnen stellen over hun begeleidershouding. De respondenten trachten zo veel mogelijk aanwezig te zijn op het speelplein om aanspreekbaar te zijn voor hun begeleidersploeg.

“Ik passeer heel veel op het speelplein en als ik nieuwe animatoren zie of animatoren waarvan ik hoor dat het niet zo goed loopt, dan praat ik daar eens mee.”

(Respondent 2, focusgroep 5)

7.4.2 Vorming om animatoren te ondersteunen

Alle respondenten gaven aan vormingen te organiseren voor hun animatorenploeg om tegemoet te komen aan die professionaliteit. Meestal brengen de animatoren zelf het thema naar voren, of mogen ze kiezen uit een lijst met voorstellen.

“We gaan vooral luisteren naar de vraag vanuit de animatoren zelf.”

(Respondent 2, focusgroep 2)

De personen die de vorming geven kunnen we onderverdelen in drie categorieën: **ervaren (hoofd)animatoren**, de **speelpleinverantwoordelijke** zelf en **professionals** vanuit externe organisaties zoals VDS of Jeugdwerk Voor Allen. In deze vorming op maat komen onder andere begeleidersvragen over werken met anderstalige kinderen, agressie of storend gedrag aan bod.

Verschillende malen vertelde de speelpleinverantwoordelijken dat ze aan de slag gaan met de **talenten op het speelplein**. Ervaren animatoren of animatoren die een sociaal- of menswetenschappelijke richting volgen worden vaak ingeschakeld om met deze thema's aan de slag te gaan.

“Ik merkte dat mijn moni's heel wat moeite hadden met storend gedrag. ‘Wij weten niet hoe we met zo'n kinderen moeten communiceren, hoe we moeten inspelen op zulke situaties en hoe we moeten reageren.’ De vraag kwam dus echt vanuit hunzelf. We hadden een moni die orthopedagogie studeerde en op vraag een vorming in elkaar had gestoken. Ze had een soort handboekje gemaakt om met storend gedrag om te gaan. Dat is dan natuurlijk wel het voordeel als je vrijwilliger hebt die er een beetje in thuis zijn. Dan kan je echt inzetten op de talenten die aanwezig zijn in je ploeg.”

(Respondent 2, focusgroep 2)

Heel wat verantwoordelijken organiseren ook een verplichte workshop of **vormingsdag** aan het begin van de zomer, waarin een aantal typische speelpleinsituaties worden besproken: een kind loopt weg, iemand wil niet meespelen of conflicten tussen kinderen. Er worden dan handige tips & tricks meegegeven met de animatorenploeg om met deze situaties om te gaan.

“Je merkt dat sommige animatoren, zeker beginnende niet altijd weten hoe ze moeten omgaan met bepaalde situaties en dan vonden we het wel belangrijk dat we zo’n vormingsdag organiseerden”

(Respondent 2, focusgroep 4)

Deze workshops worden gegeven door ervaren animatoren die vaak ook aan de slag zijn bij een jeugdbeweging. Hun **ervaring** wordt dus echt ingezet om de ploeg te leren omgaan met die maatschappelijke uitdagingen. Deze animatoren komen doorheen het jaar samen en denken na op welke manier ze hun mede-animatoren kunnen begeleiden, om ervoor te zorgen dat ook kinderen in een rolstoel of maatschappelijk kwetsbare kinderen voldoende speelkansen krijgen op het speelplein.

Een aantal respondenten gaven aan beroep te doen op vormingen georganiseerd door **externe organisaties**. Jeugdwerk Voor Allen kwam vaak terug als expert in het organiseren van vormingen over toegankelijkheid. Een respondent vertelde positief over een vorming gegeven door de organisatie, die gericht was op het inleven van de animatoren in de situatie van kinderen met een beperking. De respondent gaf aan de vormingen over toegankelijkheid bewust luchtig te houden, aangezien het thema toegankelijkheid sommige animatoren wel kan afschrikken.

“Ik denk dat het ook heel belangrijk is in de begeleiding dat je de animatoren ruimte en tijd geeft om zaken te benoemen en over te brengen. Zaken dat ze gezien hebben op het speelplein en waar ze van geschrokken zijn, dat je daar wel de tijd neemt en geeft, dat ze dat kunnen verwoorden.”

(Respondent 3, focusgroep 3)

Een respondent had in samenwerking met de VDS een projectbegeleiding lopen van Uit De Marge over toegankelijkheid. De organisatie kwam langs op het speelplein en verzamelde uit de observaties heel wat tips om laagdrempeliger te werk te gaan. Een aantal respondenten benadrukten ook de moeilijkheden bij onzichtbare zorgvragen, die niet altijd even makkelijk te herkennen zijn zoals kinderen in een rolstoel of tieners met gedragsproblemen.

“We hebben wel een aantal zorgvragen die niet zichtbaar zijn. Ik spreek dan over armoede, maar dat zijn ook zaken waarvan ik niet altijd op de hoogte ben ... Ik geef het liefste vorming rond gedragsstoornissen omdat je dat iets sneller gaat ervaren op een speelplein.”

(Respondent 2, focusgroep 3)

Daarnaast worden ook vormingen georganiseerd voor hoofdanimatoren waarin ze tools en methodieken aangeleerd krijgen om de animatoren te **coachen** op het speelplein. Het zijn vooral de hoofdanimatoren die instaan voor de begeleiding van animatoren. De speelpleinverantwoordelijke communiceert hoofdzakelijk met de hoofdanimatoren om een overzicht te krijgen van de animatorenploeg, maar probeert ook vinger aan de pols te houden met de animatoren door regelmatig informele gesprekken aan te gaan en aanwezig te zijn op de begeleidersavonden en teambuildings.

7.4.3 Kadervorming... een meerwaarde?

De speelpleinverantwoordelijken stimuleren hun animatoren om op cursus te gaan, omdat de meerderheid de **meerwaarde** van kadervorming erkent.

“Je merkt ook wel de gasten die het gevolgd hebben, dat ze meestal wel al weten hoe een speelplein dag eruitziet en minder onzeker overkomen in de eerste weken... Dat is het verschil denk ik als je die cursus hebt gevolgd.”

(Respondent 2, focusgroep 3)

De respondenten trachten de animatoren te stimuleren door het inschrijvingsgeld voor een groot deel terug te betalen en de animatoren met een attest **hoger te gaan vergoeden**. Bij de meeste gemeentelijke speelpleinen wordt 50% tot 70% van het inschrijvingsgeld van de cursus terugbetaald, twee speelpleinverantwoordelijken lieten weten dat de gemeente het volledige inschrijvingsgeld terugstort. Particuliere speelpleinwerkingen zien minder animatoren op cursus gaan en hebben als VZW niet altijd de middelen om uit eigen zak het inschrijvingsgeld van de cursus te compenseren. Afhankelijk van de ‘speelpleincultuur’ wordt er door veel of weinig animatoren kadervorming gevolgd. De beste motivatie blijkt het horen van de **enthousiaste verhalen** van animatoren met een attest. Wanneer verantwoordelijken zien dat een nieuwe animator het moeilijk heeft op het speelplein, wordt een animatorcursus sterk aangeraden.

“Als we zien dat het niet zo goed gaat, dan is de cursus ook het eerste wat we hen zullen aanraden.”

(Respondent 5, focusgroep 5)

Het blijkt toch niet eenvoudig om de animatoren warm te maken voor een cursus. Als er weinig animatoren in het verleden op cursus zijn geweest, dan zijn er geen enthousiaste verhalen om de nieuwe animatoren aan te moedigen. In de tweede focusgroep hoorde we ook het verhaal dat het vooral de leergierige en enthousiaste animatoren zijn die een cursus volgen. Het zijn deze animatoren die al heel sterk werkten aan hun begeleidershouding en minder uit een animatorcursus halen. De meerwaarde van de animatorcursus voor een animator is volgens hen **afhankelijk van de jongere**. Er zijn animatoren met een attest waarover de speelpleinverantwoordelijken minder tevreden zijn dan animatoren zonder attest. Het hangt enorm samen met het enthousiasme van de animator.

Tijdens de laatste focusgroep gaven een aantal respondenten aan dat ze merkten dat de animatoren grote druk ervaren van buitenaf om zich te focussen op de veiligheid van de kinderen. Door de hoge verwachtingen van de ouders gaan animatoren zich sneller in de rol van de *heer* stellen en vergeten hierdoor het speelse aspect van een animator. De deelname aan een animatorcursus zorgt ervoor dat animatoren het ‘speelpleingevoel’ ontwikkelen en zich sneller in de rol van *zot* gaan stellen.

“De animatoren begrijpen beter wat speelpleinwerking is na de animatorcursus. Vaak hebben ze het over ‘ik ga gaan werken’, ‘het is opvang’ of ‘ik moet ervoor zorgen dat de kindjes veilig zijn’. Ik merk dat enorm in nieuwe gesprekken met animatoren dat ze heel veel bezig zijn met de veiligheid en verantwoordelijkheid en daardoor het speelse aspect niet meer kennen.”

(Respondent 3, focusgroep 5)

7.5 Hoe ervaren speelpleinverantwoordelijken de kaders en begeleiding van de VDS?

7.5.1 Bruikbaar?

De respondenten werden gevraagd om zeven waarden te noteren die zij belangrijk vinden bij de basishouding van een gemiddelde animator op hun speelplein. Deze waarden werden uitgebreid besproken en vergeleken met het kader ontwikkeld door de VDS.

Basishouding: hoe een animator zich gedraagt

Om deze taken goed te vervullen heeft een animator een basishouding nodig. Deze basishouding bestaat uit volgende elementen:

- Respect hebben voor ieder kind
- Vertrekken vanuit interesses en leefwereld van kinderen
- Enthousiast zijn
- Een speelse houding tonen
- Jezelf zijn, echtheid
- Teamplayer zijn
- Goesting hebben om te groeien als animator

Figuur 8: Basishouding: hoe een animator zich gedraagt (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2015)

We kunnen concluderen dat de waarden opgesteld door de respondenten nauw aansluiten bij de zeven waarden opgesteld door de VDS. Niet altijd in dezelfde verwoording natuurlijk, maar wel passend onder de clusters. In *bijlage 5* worden de waarden schematisch voorgesteld. De grote cluster die telkens terugkwam bij de antwoorden van de respondenten, maar ontbrak bij de basishouding van de VDS was **professionaliteit**. Heel wat respondenten gaven aan het belangrijk te vinden dat hun animatoren zin voor verantwoordelijkheid hebben en kunnen inschatten wat veilige en onveilige situaties zijn voor kinderen. Ook stiptheid vinden de respondenten belangrijk, dat ze op hun animatoren kunnen rekenen, dat ze kunnen plannen en organiseren. Dat de animatoren op een discrete manier kunnen omgaan met bepaalde informatie en signaleren wanneer ze op zaken geen antwoord weten. De respondenten verwachten wel van hun animatoren dat ze bepaalde gevoelige zaken kunnen aanvoelen, benoemen en doorgeven aan de hoofdanimatoren of de verantwoordelijke.

Ondanks het ontbreken van de cluster professionaliteit, zijn de zeven waarden herkenbaar bij de respondenten. De meningen zijn wel verdeeld over de bruikbaarheid van dit kader. Een respondent gaf aan dat ze onlangs dezelfde denkoefening hadden gemaakt bij het opstellen van functieprofielen op het speelplein. Anderen gaan niet aan de slag met de waarden en geven eerder de voorkeur aan de drie begeleidersrollen dame, zot en heer omdat dit meer op het niveau van de animatoren gericht is.

“Het is een goede basis. Ik denk dat alles erin zit, maar dat systeem is op zich... dat zijn de dingen dat iedereen in sé of ongeveer in zich heeft. Het is een goede leidraad, maar je kan je daar niet op vastpinnen. Het is gewoon een kader dat is voor iedereen anders. In plaats van random zeven basiswaarden te zetten, kan je het ook gewoon op basis van drie figuurtjes doen of aan de hand van de personages.”

(Respondent 1, focusgroep 2)

Bijna alle respondenten gaven aan de begeleidersrollen te herkennen en vooral te gebruiken tijdens de **evaluaties** van de animatoren. De animatoren leren het op cursus of krijgen de rollen uitgelegd bij de start van hun speelpleincarrière. Het kader wordt vooral gebruikt om animatoren te sturen in een nieuwe begeleidersrol.

“Wat wij vaak doen is die methodiek gebruiken bij individuele evaluaties ... Ik denk dat de methodiek misschien geen waarheid moet zijn, maar dat hij handig is om mee te spelen en je eigen animatoren in kaart te brengen en hen te doen nadenken: In welke situaties is het nodig om eens dame te zijn? Is dat iets voor jou? Wil je dat eens proberen?”

(Respondent 1, focusgroep 3)

Figuur 7: begeleidersrollen (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, 2018c)

Er wordt aangegeven dat het geen eenvoudige opdracht is om de begeleidersrollen in **balans** te houden op het speelplein. Het is moeilijk om animatoren te sturen richting een andere begeleidersrol, ondanks de animatoren de verwachtingen bij elke rol kennen. De speelpleinverantwoordelijken voelen een bepaalde druk bij hun animatoren om de rol van heer of dame aan te nemen in plaats van het speelse archetype. Het is moeilijk om de animatoren uit een bepaalde ‘flow’ te krijgen, om hun houding te onderbreken en hen aan te sturen om speelser te zijn.

“Bij ons is dat wel wat zoeken van hoe kunnen we ervoor zorgen dat alle rollen wat meer in balans zijn, want inderdaad niet iedereen heeft een zot in hem, maar toch moet je proberen om dat te stimuleren.”

(Respondent 3, focusgroep 5)

Daarnaast geven respondenten aan dat de visies en kaders van de VDS niet altijd toepasbaar zijn op kleine gemeentes. Het samenstellen van een ideaal team animatoren is sterk afhankelijk van de kandidaten die zich aanmelden en die ideale ploeg op papier kan niet altijd samengesteld worden met de jongeren die zich aanbieden in de kleine gemeentes. Daarom vragen de respondenten om de kaders en visies wat **flexibeler** te maken, wat meer uit te breiden, door bijvoorbeeld een aantal waarden neer te zetten en deze te linken aan elkaar.

“Bijvoorbeeld iemand die sterk is in het organiseren van de spelletjes, die zet je best bij iemand die op deze manier werkt. Nu is het drie rollen en hopelijk heb je zo’n drie in je ploeg, want daardoor zorg je er wel voor dat het iets strammer in gebruik is, als je naar kleinere gemeentes kijkt.”

(Respondent 2, focusgroep 3)

Een speelpleinverantwoordelijke gaf het idee om te werken met een **zelftestje** voor de begeleidersrollen van de animatoren. Voor nieuwe animatoren op het speelplein kan het interessant zijn hen een test te laten invullen om als speelpleinverantwoordelijke te zien welke rollen aansluiten bij de begeleider.

7.5.2 Nood aan ondersteuning?

Algemeen kunnen we stellen dat de speelpleinverantwoordelijken **zich ondersteund voelen** door de VDS. Wanneer de respondenten vragen hebben kunnen ze terecht bij de koepelfederatie en krijgen ze waardevolle tips en ideeën.

“Ik vind dat de VDS mij al heel goed heeft ondersteund, al voldoende heeft geholpen in de mate van het mogelijke, zeker tijdens de procesbegeleiding. Ik krijg hele goeie voorstellen en methodieken aangereikt.”

(Respondent 2, focusgroep 4)

Vooraf de rol van **de lokale ondersteuner** werd meermaals benadrukt. De lokale ondersteuner is zeer benaderbaar, aanspreekbaar en staat met beide voeten in het praktijkveld. Het is de persoon waar de speelpleinverantwoordelijken kunnen op terugvallen wanneer ze met prangende vragen zitten.

“Mijn houvast is eigenlijk Daisy. Als er iets is en ik geraak er niet echt uit, dan kan ik bij haar terecht. Dat geeft rust, dat je weet dat als het je niet lukt of je het even niet meer weet, je toch bij iemand terecht kan.”

(Respondent 1, focusgroep 5)

Daarnaast werden ook de **producten** van de VDS zeer positief onthaald. De VDS deelt zeer actief hun expertise op hun website. Dit wordt door de respondenten als een sterkte gezien van de organisatie.

“Als ik tips zoek rond inkleding of hoe je animatoren het best kan betrekken, dan vind ik dat er goeie zaken opstaan, waar je jouw eigen ding, eigen draai aan kan geven.”

(Respondent 4, focusgroep 5)

Toch wordt er aangegeven om de instrumenten en producten **nog meer te promoten**, omdat ze juist zo goed in elkaar zitten. Tijdens de speelpleinbezoeken mag er nog meer op gewezen worden, want door het grote aanbod is het niet altijd eenvoudig alles te kennen.

“En ik denk als ze langsgaan bij nieuwe speelpleinverantwoordelijken sowieso voor kennismaking, denk ik dat ze dat al voor een deel doen, maar ze daar nog te weinig naar verwijzen. Ook voor wat kan je ze gebruiken, want er is een zodanig groot aanbod op die website. Ik denk nu, ik doe het nu al zes jaar en ik heb het nog altijd niet allemaal gezien.”

(Respondent 1, focusgroep 3)

Heel wat respondenten werken met doelgroepspecifieke vrijwilligers in de animatorenploeg. Een speelpleinverantwoordelijke gaf aan dat het geen evidentie was om een band te creëren tussen hun vrijwilligers die via het jeugdwelzijnswerk zijn ingestroomd en de niet-doelgroepspecifieke vrijwilligers. Tijdens informele momenten en ontspanningsavonden ontstaan er altijd twee groepen en is er soms zelfs sprake van spanning en vijandigheid. De respondent had nood aan visie en tips over op welke manier je **toegankelijkheid binnen de animatorenploeg** kan bewaken.

“Misschien net iets meer informatie rond toegankelijkheid binnen de animatorenploeg en niet enkel... Als je opzoekt over toegankelijkheid dan vind je vooral over de kinderen, terwijl het ook relevant zou zijn binnen de animatorengroep.”

(Respondent 3, focusgroep 3)

Daarnaast ervaren de respondenten moeilijkheden met het creëren van **verdraagzaamheid tussen de nieuwe en ervaren animatoren**. Ze vragen zich af op welke manier ze duidelijk kunnen maken dat nieuwe animatoren dienen te groeien en hen vanuit de gehele ploeg dienen te ondersteunen.

Een respondent had nood aan tools om te communiceren met **ouders die de Nederlandse taal niet machtig zijn**. Deze ouders begrijpen niet altijd welke zaken de kinderen dienen mee te nemen in hun boekentas, om hoe laat ze hun kinderen moeten ophalen of welke kleren ze moeten meegeven. Het zou handig zijn mocht er vanuit de VDS een aantal uniforme symbolen en posters gemaakt worden die speelpleinen gewoon kunnen downloaden via de website. Wanneer kinderen wissel van speelpleinen, blijven de symbolen dan hetzelfde.

“Het wijsboekje van Jeugdwerk Voor Allen voor ouders zou handig zijn. Je wilt vooral dat ouders hun kind de juiste instrumenten meegeven om die dag te overleven, maar daar zit het soms wat gewrongen. Ik denk zeker als het dan over inclusie gaat, dat je wel wilt dat iedereen boterhammen mee heeft en iedereen een koekje. Maar als een ouder dat niet begrijpt, kan die dat natuurlijk niet meegeven aan z'n kind.”

(Respondent 1, focusgroep 4)

De vormingen van de koepelfederatie worden niet door alle respondenten positief onthaald. De vormingen waren soms **te theoretisch** en dienen op een speelse manier gegeven te worden voor de animatoren. Animatoren haken anders af en enkel de geëngageerde of ervaren animatoren blijven plakken. Heel vaak draait de vorming ook rond het onderwerp, maar komt men niet tot de kern. De speelpleinverantwoordelijken geven aan dat het cruciaal is om **voeling te hebben met de werking** bij het beantwoorden van een vraag of het geven van een vorming. De aanpak van Jeugdwerk Voor Allen werd enkele malen enthousiast onthaald.

“We hebben al vormingen via Jeugdwerk Voor Allen gevolgd en inderdaad er is eerst een plaatsbezoek, dan de vorming en nadien wordt er nog eens teruggekomen om wat bij te sturen. Dat werkt beter, er is meer voeling met de werking als ze het ook eens hebben ervaren waar het probleem zit. Dat is iets wat beter werkt.”

(Respondent 1, focusgroep 5)

Wanneer het gaat over specifieke vragen vinden de speelpleinverantwoordelijken het dus belangrijk dat de experts op voorhand komen **observeren** om op deze manier de specificiteit van het probleem te herkennen. Anderzijds geven de speelpleinverantwoordelijken ook gewoon zelf vorming, aangezien de VDS heel wat informatie meegeeft via hun website. Hierdoor dienen ze niet telkens beroep te doen op een externe vormgever, maar ontwikkelen ze zelf een vorming rond kattenkwaad of speelimpulsen.

Een laatste luik van deze data-analyse gaat over het thema inclusie, een onderwerp dat vaak terugkwam tijdens de groeps gesprekken. De respondenten staan allemaal open voor kinderen met een extra zorgvraag, maar de draagkracht van de animatoren wordt telkens als bovengrens aangegeven. Velen geven aan op die limiet van hun draagkracht te zitten, anderen werken met een **maximumcapaciteit** om de veiligheid van de kinderen en animatoren te garanderen. De lage vrijwilligersvergoeding kwam ook heel vaak terug. De speelpleinverantwoordelijken streven naar een hogere **vergoeding** van hun animatoren gezien het werk en de inspanningen die ze leveren op het speelplein.

“Er is bij ons aandacht voor kinderen met mentale en fysieke noden, kinderen met taalnoden enzovoort.... Dus dat maakt het een samenraapsel van heel wat, maar dat naar onze animatoren toe het zeker niet makkelijk maakt en die doen dat voor een vrijwilligersvergoeding die veel te laag is.”

(Respondent 6, focusgroep 1)

Inclusieve en exclusieve speelpleinen hebben een grote vraag en werken soms met **wachlijsten**, wat geen eenvoudige beslissing is, aangezien zij vaak de laatste optie zijn voor ouders van kinderen met een extra zorgvraag. Speelpleinverantwoordelijken vinden het dan lastig om het kind in kwestie te weigeren, omdat ze aanvoelen dat de ouders alle andere opties al hebben geraadpleegd. Een respondent uit een exclusief speelplein keek kritisch naar het weigeren van kinderen.

“Wat ik spijtig vind en ik ben nu zeer kritisch aan het denken en naar niemand gericht. Er wordt veel gesproken over de draagkracht en ik denk dat er nooit de beslissing wordt genomen om te zeggen, weet je wat we gaan vijf kinderen zonder handicap deze week niet laten komen, zodat dat ene kindje met gedragsproblemen wel kan komen. De kinderen met de handicap worden dan altijd geweigerd.”

(Respondent 2, focusgroep 1)

Deze quote illustreert hoe moeilijk het inclusieverhaal soms is. Alle respondenten geven aan hard te werken om een mentaliteit te creëren op hun speelplein die de draagkracht van de animatoren zo hoog mogelijk maakt. Als kinderen uit doelgroepen toch worden uitgesloten, slagen de animatoren erin dit op een zeer creatieve manier op te lossen, al betekent dit natuurlijk niet dat het kind zich niet uitgesloten heeft gevoeld. Inclusie kan het risico met zich meebrengen dat kinderen met een extra zorgvraag zich het ‘andere kindje’ voelen. Inclusie moet dus echt een geïntegreerd verhaal zijn, wil het kans hebben op slagen.

“Inclusie is zo’n mooi verhaal, maar ook zo fragiel en kwetsbaar. Eigenlijk kan je er soms meer kwaad mee doen dan goed. Als je één kind met autisme in een groep van 100 plaatst, doe je er eigenlijk meer kwaad mee dan goed.”

(Respondent 8, focusgroep 1)

8 DISCUSSIE

8.1 Bespreking onderzoeksresultaten

In dit onderzoek wordt nagegaan hoe speelpleinverantwoordelijken het begeleiden van hun animatoren ervaren in de context van toegankelijke speelpleinwerking. In deze bespreking wordt een overkoepelend antwoord geformuleerd op de gestelde onderzoeksvragen.

8.1.1 Welke basishouding verwachten speelpleinwerkingen van hun animatoren?

Welke waarden vinden speelpleinverantwoordelijken belangrijk bij de basishouding van hun animatoren voor toegankelijke speelpleinwerking en wanneer dienen deze waarden ontwikkeld te zijn?

De bevroagde speelpleinverantwoordelijken vinden het zeer belangrijk om elke jongere een kans te geven op het speelplein en hechten veel belang aan het leerproces van hun animatoren. Ze verwachten wel een aantal minimale basiswaarden bij hun animatoren. Een **respectvolle houding** naar de kinderen, animatorenploeg en het speelplein, heel veel **enthousiasme** om naar het speelplein te komen en goesting om erin te vliegen en tot slot **zin om bij te leren** en actief aan de slag te gaan met hun begeleidershouding.

Wanneer jongeren niet aan deze minimale basiswaarden voldoen, gaan de speelpleinverantwoordelijke en de hoofdanimatoren met de jongere in gesprek. Er wordt extra begeleiding aangeboden en nieuwe kansen gegeven, want het speelplein is een **leerschool** en de respondenten erkennen de kracht van het jeugdwerk om jongeren positief te beïnvloeden. Speelpleinverantwoordelijken trachten te streven naar een **complementair** animatorenteam waarbij er wordt vertrokken vanuit de talenten van de jongeren. Het is dus belangrijk dat de verantwoordelijken zeer dicht bij hun animatoren staan om die talenten te kunnen herkennen.

Toch blijkt het niet altijd even eenvoudig om het evenwicht te behouden tussen de leerkansen van de animatoren en de kwaliteit van het speelplein. Voor **animatoren uit de doelgroep** worden trajecten op maat ontwikkeld om hieraan tegemoet te komen. De speelpleinverantwoordelijken vinden het belangrijk dat hun animatorenploeg een spiegel is van de kinderen op het speelplein, maar vinden dit niet altijd even vanzelfsprekend ten aanzien van de andere animatoren. Dankzij een traject van co-animator of hulpanimator wordt er een oplossing gecreëerd voor deze jongeren.

Ervaren speelpleinverantwoordelijken druk bij animatoren wanneer die te maken krijgen met maatschappelijke uitdagingen op het speelplein?

Heel wat respondenten ervoeren **interne** en **externe** druk bij hun animatoren, ondanks ze er alles aan doen om de verwachtingen bij de jongeren zo laag mogelijk te houden. De maatschappelijke uitdagingen op het speelplein zorgen ervoor dat de draagkracht van de ploeg bij sommigen sterk wordt

uitgedaagd. Het zijn vooral de nieuwe animatoren die het niet eenvoudig vinden om met deze zorgvragen om te gaan en zoekende zijn naar begeleiding. De **ervaren animatoren** geven de nieuwe animatoren niet altijd de tijd en de ruimte om te groeien in hun begeleidershouding, waardoor ze zich vaak in een afwachtende houding positioneren. De speelpleinverantwoordelijken proberen hierop in te spelen door heel wat informele begeleidersactiviteiten te organiseren om zo het **groepsgevoel** te stimuleren.

De externe druk komt vooral van de **ouders**, die hun verwachtingen tegenover de animatoren vaak hoog leggen. De link naar professionele **kinderopvang** wordt zeer snel gelegd en ouders beseffen niet altijd dat speelpleinwerk wordt uitgevoerd door jonge vrijwilligers. De speelpleinverantwoordelijken trachten dit telkens goed te kaderen door met de ouders in gesprek te gaan en de verwachtingen duidelijk te schetsen. Er zijn ook speelpleinverantwoordelijken die **geen druk** ervaren bij hun animatoren bij het werken met doelgroepen, gezien de huidige generatie opgegroeid is in deze diverse samenleving. De animatoren nemen de zorgvragen en uitdagingen er gewoon bij en zien dit als deel van hun takenpakket.

Hoe staan speelpleinverantwoordelijken tegenover de discussie vrijwilligers versus professionals in het speelpleinwerk?

De respondenten geloven in de kracht van vrijwilligerswerk en proberen de draagkracht van de animatoren te verhogen door naast hun eigen expertise, ook samen te werken met externe organisaties. De speelpleinverantwoordelijken zien deze professionele ondersteuning eerder als een **aanvulling** en trachten vooral met de ervaren animatoren en hoofdanimatoren de animatorenploeg te begeleiden.

8.1.2 Hoe begeleiden speelpleinverantwoordelijken de animatoren hierin?

Welke tools/methodieken gebruiken speelpleinverantwoordelijken om hun animatoren te ondersteunen?

De speelpleinverantwoordelijken en hoofdanimatoren organiseren op regelmatige basis **individuele – en groepevaluaties** waarbij de aanpak van kinderen uit doelgroepen uitgebreid wordt besproken. De animatoren wisselen tips uit en de speelpleinverantwoordelijke hoort waar er nood is aan extra begeleiding. De speelpleinverantwoordelijke gaat met de ouders in gesprek om de situatie van kinderen met een extra zorgvraag te schetsen. Er worden **begeleidersfiches** opgesteld waar de zorgvragen en de aanpak staan uitgeschreven. De animatoren dragen deze fiches rond hun nek, zodat ze er elk moment naar kunnen grijpen. Daarnaast werken heel wat speelpleinen met **meter – en peterschap**, waarbij nieuwe animatoren voor al hun vragen en problemen terecht kunnen bij een ervaren animator. De speelpleinverantwoordelijken merken op dat er heel veel kennis wordt uitgewisseld, ondanks sommige animatoren weinig ruimte laten voor starters.

Algemeen kunnen we stellen dat de speelpleinverantwoordelijken en hoofdanimatoren de **praktische kant** van de begeleiding op zich nemen. Ze voeren intakegesprekken uit met de ouders, verzamelen de zorgvragen en ontwikkelen methodieken om met de zorgvragen aan de slag te gaan. De animatoren

voeren de begeleiding uit en leren enorm veel van elkaar. In formele, maar ook informele evaluatiemomenten koppelen animatoren zowel onderling als naar hun hoofdanimatoren en verantwoordelijke terug. Deze **wisselwerking** creëert weerbare animatoren tegen de maatschappelijke uitdagingen waarmee zij op het speelplein te maken krijgen.

Hebben animatoren vormingsvragen over het omgaan met maatschappelijke uitdagingen op het speelplein en hoe worden deze vormingsvragen ingevuld?

De vormingen georganiseerd op het speelplein vertrekken vanuit de vragen van de animatoren over het werken met kinderen uit doelgroepen. De vormingen worden gegeven door **ervaren (hoofd)animatoren**, de **speelpleinverantwoordelijke** of **professionals** uit externe organisaties. De speelpleinverantwoordelijken gaan aan de slag met de talenten van hun animatoren en organiseren samen een vormingsdag aan het begin van de zomer. Het zijn hoofdzakelijk de hoofdanimatoren die de animatoren trachten te begeleiden in het omgaan met kwetsbare kinderen. De speelpleinverantwoordelijke geeft de hoofdanimatoren tips & trips mee over het coachen van de animatoren. Daarnaast wordt er ook beroep gedaan op externe organisaties om aan de slag te gaan met de toegankelijkheid van het speelplein. Wanneer de organisatie voor de vorming komt observeren, hebben ze vinger aan de pols met de vormingsvraag en voelen speelpleinen zich echt geholpen.

Ervaren speelpleinverantwoordelijken kadervorming als een meerwaarde voor de basishouding van een animator?

De meerwaarde van het volgen van kadervorming is altijd **afhankelijk van de animator**. Sommige enthousiaste animatoren halen veel uit de cursus en versterken hun begeleidershouding, bij anderen zien speelpleinverantwoordelijken weinig verschil. Toch zien de respondenten de meerwaarde in van een cursus en trachten hun animatoren actief te stimuleren. De gedeeltelijke terugbetaling van de cursus, de verhoogde loon vergoeding en de enthousiaste verhalen van de medeanimatoren zijn de grootste stimulansen voor het volgen van de cursus.

Animatoren die een cursus hebben gevolgd staan zelfzeker op het speelplein en weten hoe een dag op het speelplein eruitziet. Op de cursus wordt sterk ingezet op het speelse aspect van speelpleinwerk, een facet dat door de druk van ouders vaak onderbelicht blijft bij de animatoren. De animatoren zijn heel vaak bezig met de veiligheid van de kinderen en vergeten daardoor soms het speelpleingevoel. Door het volgen van kadervorming wordt de begeleidersrol van *zot* sterker ontwikkeld.

8.1.3 Hoe ervaren speelpleinverantwoordelijken de kaders en begeleiding van de VDS?

Ervaren speelpleinverantwoordelijken de kaders vanuit de VDS als bruikbaar om hun animatoren te ondersteunen en gerust te stellen?

De twee kaders ontwikkeld door de VDS zijn herkenbaar voor de respondenten. Enkel bij het kader over de basishouding van een animator vonden veel respondenten dat de waarde **professionaliteit** werd vergeten. De speelpleinverantwoordelijken vinden het belangrijk dat hun animatoren een gevoel

voor verantwoordelijkheid hebben, de veiligheid van de kinderen kunnen waarborgen en kunnen signaleren wanneer er gevoelige zaken dienen worden doorgegeven aan de hoofdanimatoren.

Er was één respondent die dezelfde denkoefening had gemaakt met de stuurgroep, maar de respondenten vonden vooral het kader van de begeleidersrollen erg bruikbaar. Ze gebruiken de drie archetypes om hun animatoren te **coachen** en te sturen in een nieuwe begeleidersrol. Dit kader slaat aan omdat het enorm herkenbaar is voor de animatoren, waardoor ze meteen begrijpen wat de rol inhoudt. Het blijkt wel niet eenvoudig om de animatoren effectief in een nieuwe rol te sturen, gezien elke begeleider een eigen voorkeursrol heeft.

Voor speelpleinverantwoordelijken met een kleine animatorenploeg dienen de kaders en visies van de VDS wel meer **flexibel** te zijn. Door de rollen verder uit te breiden kunnen de kaders ook gelden voor kleinere gemeentes. Daarnaast zou het ook een fijn idee zijn mocht er een zelftestje bij de begeleidersrollen worden toegevoegd, die ingevuld kunnen worden door nieuwe animatoren op het speelplein. Op deze manier leren speelpleinverantwoordelijken de rol en houding van een nieuwe animator snel kennen.

Weke vragen en twijfels hebben speelpleinverantwoordelijken met betrekking tot de basishouding van hun animatoren en op welke manier kan de VDS hen daarin ondersteunen?

De speelpleinverantwoordelijken zijn over het algemeen **zeer tevreden** over de ondersteuning van de VDS, de rol van de **lokale ondersteuner** beïnvloedt deze hoge tevredenheid door diens aanspreekbaarheid en expertise. De **producten** worden ook positief onthaald en mogen zeker nog meer gepromoot worden. Het is niet altijd evident om een weg te vinden in het grote aanbod op de website. Toch zitten de speelpleinverantwoordelijken met een aantal vragen met betrekking tot toegankelijkheid.

Bij het werken met doelgroepspecifieke vrijwilligers is het niet altijd eenvoudig om een band te creëren tussen hen en de andere animatoren op het speelplein. Daarom vragen de respondenten om niet enkel te werken rond **toegankelijkheid** bij kinderen, maar ook **tussen animatoren onderling**. Sommige respondenten geven aan het moeilijk te vinden om verdraagzaamheid te creëren tussen nieuwe en ervaren animatoren wanneer ze op het speelplein staan.

Daarnaast hebben de respondenten nog vragen over het **communiceren met ouders die het Nederlands niet zo machtig zijn**. De ouders begrijpen niet altijd welke afspraken er gelden op het speelplein en welke zaken ze hun kinderen moeten meegeven. Hierdoor worden de kinderen soms uitgesloten en zoeken speelpleinverantwoordelijken naar manieren om duidelijk te communiceren met deze ouders.

Als laatste luik benadrukken de respondenten het belang van **observatie** bij het geven van **vorming** over toegankelijkheid. De speelpleinverantwoordelijken geven aan dat de vormingen zonder observatie hun doel missen en het heel belangrijk is dat de vormingen op een speelse manier worden gegeven.

8.2 Tekortkomingen eigen onderzoek

In dit thesisonderzoek worden de onderzoeksvragen beantwoord aan de hand van een **kleinschalig** kwalitatief onderzoek. Ondanks elke provincie vertegenwoordigd werd in de focusgroepen, kunnen we de verzamelde data **niet veralgemenen**. Het onderzoek positioneert zich eerder in de verkennende piste, voor een diepgaande analyse dienen meer speelpleinverantwoordelijken ondervraagd te worden.

Wegens de coronamaatregelen maakte de onderzoeker bewust de keuze om het minimumaantal deelnemers van de laatste vier focusgroepen te verlagen. Om de kwaliteit van het online gesprek te garanderen trachtte de onderzoeker minimum drie respondenten te bevrage per focusgroep. Wegens de drukke agenda van de respondenten, werden respondenten verplaatst naar andere gesprekken, waardoor de vierde focusgroep slechts twee deelnemers had. Dit beïnvloedde de **groepsdynamica** van het gesprek, aangezien er met twee deelnemers minder ingezet wordt op het denken in groepsverband.

Een laatste tekortkoming aan dit onderzoek is de **rol van de onderzoeker**. Tijdens de focusgroepen en het analyseren van de resultaten neemt de onderzoeker telkens diens eigen ervaringen, achtergrond en visie mee. De kans bestaat ook dat de respondenten tijdens de focusgroepen mogelijks sociaal wenselijk hebben geantwoord door de aanwezigheid van de andere speelpleinverantwoordelijken en de onderzoeker.

8.3 Aanbevelingen volgend onderzoek

Dit onderzoek richt zich tot de ervaringen van speelpleinverantwoordelijken, op welke manier zij hun animatoren begeleiden op hun speelplein in de context van toegankelijkheid. De respondenten gaven telkens hun eigen interpretatie aan de beleving van hun animatoren, waardoor de objectieve beleving van de begeleiders onderbelicht bleef. Daarom doet de onderzoeker een aanbeveling om ook de **ervaringen van animatoren** te onderzoeken en na te gaan op welke manier zij toegankelijkheid en hun basisbegeleidershouding beleven op hun speelplein.

Daarnaast doet de onderzoeker ook een aanbeveling om de ervaringen van **kinderen** op het speelplein te bevrage, om na te gaan op welke manier zij de basisbegeleidershouding van hun animatoren beleven en hoe zij de diversiteit op het speelplein ervaren.

Overigens lijkt het ook interessant om de besturen van speelpleinen te bevrage, specifiek voor speelpleinen met **openbare besturen**. Dit om na te gaan waarom zij speelpleinwerking organiseren, of ze de sociale en pedagogische kracht zien van het speelplein en of ze zich ook herkennen in de dilemma's en spanningsvelden van de speelpleinverantwoordelijken.

8.4 Aanbevelingen voor de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

Dankzij de informatie verkregen uit de vijf focusgroepen kunnen er een aantal aanbevelingen geformuleerd worden voor de VDS met betrekking tot de basishouding van animatoren voor toegankelijke speelpleinwerking.

8.4.1 Animatorenploeg

De respondenten hebben nood aan visie over het stimuleren van **toegankelijkheid binnen de animatorenploeg** wanneer ook doelgroepspecifieke animatoren tot het team behoren. Op welke manier kunnen de speelpleinverantwoordelijke en de hoofdanimatoren het groepsgevoel tussen de ploeg positief beïnvloeden? Speelpleinen willen de diversiteit op het speelplein ook doortrekken naar de animatorenploeg, maar ervaren moeilijkheden om het evenwicht te bewaren tussen de kwaliteit van het speelplein en het geven van leerkansen aan de jongeren. Daarnaast hebben de speelpleinverantwoordelijken ook nood aan tools om verdraagzaamheid te stimuleren tussen **nieuwe en ervaren animatoren**.

8.4.2 Ouders

De campagne '**speelpleinwerk is jeugdwerk**' slaat de nagel op de kop, want ouders vergeten soms dat speelpleinwerk geen professionele opvang is. De animatoren ervaren een druk door de hoge verwachtingen van ouders en de respondenten vinden het belangrijk dat de VDS hier verder op blijft inzetten.

De **communicatie tussen ouders** die de Nederlands taal niet machtig zijn en het speelplein loopt niet altijd even vlot, waardoor miscommunicatie en incidenten kunnen ontstaan. De VDS kan hierop inspelen door universele posters te ontwikkelen met pictogrammen die elk speelplein kan gebruiken in hun communicatie met de ouders. Daarnaast kwam het idee om een wijsboekje te ontwikkelen specifiek voor ouders die de Nederlands taal nog niet machtig zijn, gericht op de afspraken van het speelplein.

8.4.3 Vorming en begeleiding

De begeleidingsvragen van animatoren worden vaak beantwoord tijdens een vormingssessie gegeven door de ervaren (hoofd)animatoren op het speelplein. De speelpleinverantwoordelijken gaan dus aan de slag met de talenten van hun animatoren en de VDS kan deze positieve trend versterken. Ze kunnen producten ontwikkelen waarin ze hun expertise delen over **het geven van vormingen**. Op deze manier kunnen speelpleinen zelf verder aan de slag met het vormen van hun animatoren.

De speelpleinverantwoordelijken vinden het een meerwaarde als de vormingsorganisatie kort voor de vorming komt **observeren**. Op deze manier wordt de vormingsvraag volledig zichtbaar, wat zeer belangrijk is voor een begeleiding over toegankelijkheid. De speelpleinverantwoordelijken benadrukken telkens het belang van het **speelse** aspect tijdens een vorming, gezien het thema toegankelijkheid voor veel animatoren een zware bijklank heeft.

De kadervorming wordt als een meerwaarde gezien, maar de speelpleinverantwoordelijken vinden het niet altijd eenvoudig om hun animatoren warm te maken voor de cursussen. De VDS mag dus nog meer hun **kadervorming** in de kijker zetten. Daarnaast blijft het voor particuliere speelpleinwerkingen moeilijk om een deel van het **inschrijvingsgeld** terug te betalen. Zij kunnen namelijk niet rekenen op gemeentelijke ondersteuning. De VDS kan op zoek gaan naar andere manieren voor speelpleinen met een vzw-statuuut om de financiële drempel van de cursus voor hun animatoren te verlagen.

De VDS kan verder inzetten op het delen van **good practices** van speelpleinwerkingen die aan de slag gaan met toegankelijkheid. Heel wat speelpleinwerkingen ontwikkelden doorheen de jaren uitgewerkte systemen die andere speelpleinen ongetwijfeld zullen inspireren.

8.4.4 Kadern en producten

De speelpleinverantwoordelijken benadrukken het element **professionaliteit** in de houding van een animator op het speelplein. Anderzijds vertellen een aantal speelpleinverantwoordelijken dat het **speelse aspect** bij hun animatoren wat onderbelicht blijft, door de stijgende verwachtingen van onder andere de ouders. De VDS kan in diens producten en vormingen benadrukken dat animatoren een zekere zin voor verantwoordelijkheid dienen te hebben, zonder die speelsheid te moeten opgeven.

Daarnaast zien speelpleinverantwoordelijken van kleinere gemeentes de nood om de kaders van de VDS meer **flexibel** te maken, aangezien hun animatorenpoule in aantal vaak meer beperkt is. Daarnaast ontstond het idee om bij de drie begeleidersrollen een **zelftest** te ontwikkelen waardoor de speelpleinverantwoordelijken snel de houding van nieuwe animatoren kunnen inschatten. Als laatste aanbeveling mag de VDS de **producten** nog meer gaan promoten, want de speelpleinverantwoordelijken ervaren dit als een meerwaarde.

9 CONCLUSIE

Dit onderzoek focust op de ervaring van speelpleinverantwoordelijken in het begeleiden van hun animatoren voor toegankelijker speelpleinwerking, in opdracht van de Vlaamse Dienst Speelpleinwerking. Er werd hierbij vertrokken vanuit de probleemstelling dat jeugdwerk een sociale en pedagogische meerwaarde biedt aan kinderen en jongeren, maar niet iedereen deze meerwaarde kan ervaren. De diversiteit in onze samenleving stijgt en kinderen met een handicap, in maatschappelijk kwetsbare situaties of met een migratie-achtergrond ervaren drempels om te participeren aan het jeugdwerk.

Speelpleinwerk slaagt erin om drempelverlagend aan de slag te gaan en bereikt dankzij hun toegankelijkheid heel wat kinderen uit kansengroepen. Deze mix van kinderen vraagt een aangepaste begeleidershouding voor de animatoren op het speelplein, maar de animatoren geven aan te worstelen met begeleidersvragen bij het werken met doelgroepen.

De VDS tracht via dit thesisonderzoek de ervaringen van de speelpleinverantwoordelijken te achterhalen in het ondersteunen van de basisbegeleidershouding van hun animatoren. Zij stelden drie overkoepelende vragen over die houding van een animator: *hoe kijken speelpleinen er zelf naar, welke basishouding verwachten ze en hoe gaan ze hier mee aan de slag?*

Speelpleinverantwoordelijken kijken positief naar de houding van hun animatoren, geloven in de kracht van hun vrijwilligers en trachten de verwachtingen zo laag mogelijk te houden. Heel wat speelpleinverantwoordelijken ervaren druk bij hun animatoren door de hoge verwachtingen van de ouders. Speelpleinwerk dient gezien te worden als een vorm van jeugdwerk, eerder dan (professionele) kinderopvang. De jonge vrijwilligers doen meer dan hun uiterste best om ervoor te zorgen dat alle kinderen, in al hun diversiteit, het naar hun zin hebben op het speelplein.

Het speelplein is een veilige ruimte waar de jongeren kunnen experimenteren met hun begeleidershouding. Elke jongeren krijgt dan ook de kans om als animator aan de slag te gaan, al verwachten speelpleinverantwoordelijken wel een respectvolle houding, heel veel enthousiasme en goesting om te groeien. De respondenten streven naar een complementair team door in te zetten op de talenten van hun ploeg. Een stressfactor, zeker bij onervaren animatoren, is dat ze nog vaak gericht zijn op hun eigen functioneren, waardoor ze diversiteit eerder als 'storend' gaan ervaren. Vorming, ervaring en ondersteuning van de (hoofd)animatoren, speelpleinverantwoordelijken en externe organisaties maakt het mogelijk om diversiteit als uitgangspunt te zien in plaats van als storende factor. Op deze manier denken speelpleinploegen na hoe hun werking iets kan betekenen voor deze kinderen.

Lokale besturen mogen dus fors investeren in speelpleinwerk als krachtige jeugdwerkvorm. Dit vanuit het geloof van de sociaalpedagogische kracht van speelpleinen en niet vanuit de nood aan opvang voor werkende volwassenen. Speelpleinwerk mag gezien worden als een instrument in functie van de sociale en culturele ontplooiingen van kinderen. Dit uitgangspunt maakt het evident dat een speelplein 'toegankelijk' moet zijn en maakt ook duidelijk dat deze toegankelijkheid zich vooral dient te manifesteren in de begeleidershouding van de animatoren. Een goede ondersteuning voor de animatoren vanuit het speelplein en de koepelfederatie kan hierbij zeker het verschil maken.

10 BIBLIOGRAFIE

- Baarda, B. (2014). Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek (2de editie). Groningen: Noordhoff.
- Bailleul, A., Straetman, B., & Van Leeuwen, W. (2017). Speelpleinwerk onder de loep: Onderzoeksrapport Vijfjaarlijkse Speelpleinenquête 2015. Mechelen: Vlaamse Dienst Speelpleinwerk.
- Bogaerts, N. (2019, 3 oktober). Elk kind moet kansen krijgen. Geraadpleegd op 11 april 2020, van <https://sociaal.net/verhaal/elk-kind-moet-kansen-krijgen/>
- Bombaerts, G., Hillaert, W., & Coussée, F. (2010). Curieuzeneuze pastapot: diversiteit en toegankelijkheid in het jeugdwerk. Gent: Academia Press.
- Boutsen, T., & Verbanck, P. (2014). DNA 15: "the S-Files", Het speelpleinbasisschema. Van animator tot zandbak. (herwerkte editie). Mechelen: Vlaamse Dienst Speelpleinwerk.
- Bradt, L., Pleysier, S., Put, J., Siongers, J., & Spruyt, B. (2019). Jongeren in cijfers en letters 4: bevindingen uit de JOP-monitor 4. De JOP-kindmonitor en de JOP-schoolmonitor 2. Leuven: Acco.
- Bral, L., & Ramon, F. (1991). Jeugd in beweging. een jeugdbewegingsonderzoek bij groepen, leiding en 15-jarigen. Brussel: Katholieke Jeugdraad.
- Carson, D. (2001). Qualitative Marketing Research. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Chirojeugd Vlaanderen. (2017). Begeleidingsbundel animatorcursus. Geraadpleegd van https://chiro.be/sites/default/files/attachments/2018-01/KIC_1_2017_definitieve%20bundel.pdf.
- Council of Europe . (2017, 31 mei). Recommendation on Youth Work. Geraadpleegd op 20 maart 2020, van <https://rm.coe.int/1680717e78>.
- Coussée, F. (2006a). De Pedagogiek Van Het Jeugdwerk. Gent: Academia Press.
- Coussée, F. (2006b). Jeugdwerk als sociaalpedagogische interventie. Sociale interventie, 3(15), 28–36. Geraadpleegd van <https://biblio.ugent.be/publication/367730>
- Coussée, F., & Bradt, L. (2013). Jeugdwerk en sociale uitsluiting (1ste editie). Leuven: Acco.
- Coussée, F., & Mathijssen, C. (2011). Uit de marge van het jeugdbeleid: werken met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Leuven: Acco.
- Coussée, F., & Nolf, M. (2012). Vrijwilligerswerk en professionalisering in het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare jeugd. Geraadpleegd van

<https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/wp-content/uploads/2016/07/vrijwilligersinhetjeugdwerkwelzijnswerk-onderzoekfilipcoussee-2.pdf>

Dalle, B. (2019, 8 november). Beleidsnota Jeugd 2019-2024. Geraadpleegd op 11 april 2020, van <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1496751>

De Ambrassade. (z.d.-a). Aard van het jeugdwerk. Geraadpleegd op 12 maart 2020, van <https://ambrassade.be/nl/basiswerk-jeugdwerk/landschap/aard-van-het-jeugdwerk>

De Ambrassade. (z.d.-b). Jeugdwerk in cijfers. Geraadpleegd op 30 maart 2020, van <https://ambrassade.be/nl/basiswerk-jeugdwerk/landschap/jeugdwerk-in-cijfers>

De Ambrassade. (z.d.-c). Vlaams jeugdwerklandschap. Geraadpleegd op 12 maart 2020, van <https://ambrassade.be/nl/basiswerk-jeugdwerk/landschap/vlaams-jeugdwerklandschap>

De Ambrassade. (z.d.-d). Werksoorten en -vormen. Geraadpleegd op 13 februari 2020, van <https://ambrassade.be/nl/basiswerk-jeugdwerk/landschap/werksoorten-en-vormen>

De Ambrassade. (2016). Visienota: Diversiteit in/en het jeugdwerk. Prioritaire werkgroep diversiteitsbeleid in opdracht van de Commissie Jeugdwerk. Onder begeleiding van Demos. Geraadpleegd van <https://issuu.com/deambrassade/docs/ambrassade-visienota-2-digitaal>

De Ambrassade. (2018a, 16 januari). DISCUSSIETEKST: kracht van jeugdwerkvrijwilligers? Geraadpleegd op 13 april 2020, van <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/discussietekst-kracht-van-jeugdwerkvrijwilligers>

De Ambrassade. (2018b, 16 januari). DISCUSSIETEKST: meer diversiteit in het jeugdwerk? Geraadpleegd op 29 maart 2020, van <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/discussietekst-meer-diversiteit-in-het-jeugdwerk>

De Ambrassade. (2018c, 12 juni). Verslag congres #JEUGDWERKWERKT Sessie: Professionals versus vrijwilligers. Geraadpleegd op 13 april 2020, van <https://ambrassade.be/nl/attachments/view/1-JWW-verslag-professionalsversusvrijwilligers>

De Ambrassade. (2019). #jeugdwerkwerkt, vandaag en in de toekomst. Geraadpleegd van <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/jeugdwerkwerkt-vandaag-en-in-de-toekomst>

De Ambrassade, & Boutsen, T. B. (2018, 1 januari). Basispresentatie "Jeugdwerk in Vlaanderen" [Presentatieslides]. Geraadpleegd van <https://ambrassade.be/nl/basiswerk-jeugdwerk/landschap/bronnen-landschap>

De Pauw, P., Vermeersch, H., Coussée, F., Vettenburg, N., & Van Houtte, M. (2010). Jeugdbewegingen in Vlaanderen: een onderzoek bij groepen, leiding en leden. Steunpunt Jeugd. Geraadpleegd van <https://www.vlaanderen.be/publicaties/jeugdbewegingen-in-vlaanderen-een-onderzoek-bij-groepen-leiding-en-leden>

- De Pauw, P., Vermeersch, H., Cox, N., Verhaeghe, M., & Stevens, P. (2013). Jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Geraadpleegd van <https://www.vlaanderen.be/publicaties/jeugdwerk-met-maatschappelijk-kwetsbare-kinderen-en-jongeren-een-onderzoek-bij-werkingen-begeleiding-en-deelnemende-jongeren>
- Departement Cultuur, Jeugd en Media. (2018). Diversiteit in/en het jeugdwerk. Masterplan 2018-2020. Geraadpleegd van https://cjsm.be/jeugd/sites/cjsm.jeugd/files/public/180222_diversiteit-a4-spreads-def.pdf
- Departement Cultuur, Jeugd en Media. (2020, 10 januari). In de kijker: Kadervormingsattest voor ruim 6.000 jongeren. Geraadpleegd op 7 april 2020, van http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/kadervorming_indekijker.aspx
- Dunne, A., Ulicna, D., Murphy, I., & Golubeva, M. (2014). Working with young people: the value of youth work in the European Union. Brussels: European Commission.
- Elchardus, M., & Smits, W. (2012). Participatieprofielen van etnisch culturele minderheden in Brussel. Een analyse op basis van gegevens over de leerlingen van het Nederlandstalig secundair onderwijs in Brussel. (working paper). Vrije Universiteit Brussel: Onderzoeksgroep TOR.
- Follaets, A., & Joos, S. (2014). Publicatie begeleidingshouding. Geraadpleegd van https://www.scoutsengidsenvlaanderen.be/files/2014_jvz_publicatiebegeleidingshouding.pdf
- Fort, K. (2009). Spelen in de praktijk: Visie op spelen, op het speelplein. In Tijdschrift Jeugd- en Kinderrechten (Vol. 2009/2, pp. 139–147). Brussel: Larcier.
- Fort, K. (2010). Speelplein fait divers! Visietekst 'Diversiteit in het speelpleinwerk.' Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/Download/Visietekst%20Speelplein%20fait%20divers.pdf>
- Gambone, M. A., & Arbretton, A. J. A. (2019). Save Havens: The Contributions of Youth Organizations to Healthy Adolescent Development. Geraadpleegd van <https://eric.ed.gov/?id=ED408383>
- Geldof, D. (2013). Superdiversiteit (1ste editie). Leuven: Acco.
- Haezebrouck, D. (2017, 7 december). Jeugdwerk voor allen [Presentatieslides]. Geraadpleegd van <https://www.expoo.be/sites/default/files/atoms/files/Jeugdwerk%20voor%20allen.pdf>
- Haudenhuyse, R., Theeboom, M., & Nols, Z. (2012). Sports-based interventions for socially vulnerable youth: Towards well-defined interventions with easy-to-follow outcomes? International Review for the Sociology of Sport, 48(4), 471–484. <https://doi.org/10.1177/1012690212448002>
- Janssen, R., Van Puyenbroeck, J., & Smits, D. (2010). Onderzoek naar behoeften op het gebied van vrijetijdsbesteding van de Brusselse jeugd met een handicap. Geraadpleegd van https://www.vgc.be/sites/vgc/files/2019-04/2010_rapport_vrijetijd_kinderen_met_beperking.pdf

- Jeugdwerk Voor Allen. (2019, 22 januari). Wat is Jeugdwerk Voor Allen? Geraadpleegd op 29 maart 2020, van <https://www.jeugdwerkvoorallen.be/jeugdwerk-voor-allen/wat-jeugdwerk-voor-allen>
- Kay, T. (2009). Developing through sport: evidencing sport impacts on young people. *Sport in Society*, 12(9), 1177–1191. <https://doi.org/10.1080/17430430903137837>
- Keuzenkamp, S. (2008). *Het Dagelijks Leven Van Allochtone Stedelingen*. (A. Van den Broek, Red.) (1ste editie). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kivel, B. D., & Kleiber, D. A. (2000). Leisure in the Identity Formation of Lesbian/Gay Youth: Personal, but Not Social. *Leisure Sciences*, 22(4), 215–232. <https://doi.org/10.1080/01490409950202276>
- Kress, C. A. (2006). Youth leadership and youth development: Connections and questions. *New Directions for Youth Development*, 2006(109), 45–56. <https://doi.org/10.1002/yd.154>
- Kunz, V. (2009). Sport as a post-disaster psychosocial intervention in Bam, Iran. *Sport in Society*, 12(9), 1147–1157. <https://doi.org/10.1080/17430430903137803>
- Larson, R. W. (2000). Toward a psychology of positive youth development. *American psychologist*, 55(1), 170–183. Geraadpleegd van <https://psycnet.apa.org/buy/2000-13324-016>
- LEJO vzw. (2020, 25 februari). Jeugdopbouwwerk op locatie. Geraadpleegd op 13 april 2020, van <https://www.lejo.be/vrijetijdswerking/jongerenwerkingen/>
- McGuire, J. K., Dworkin, J., Borden, L. M., Perkins, D., & Russel, S. T. (2016). Youth Motivations for Program Participation. *Journal of Youth Studies*, 11(3), 7–25. Geraadpleegd van <http://jyd.pitt.edu/ojs/jyd/article/view/457>
- Meire, J., Berten, H., Van Breda, L., Dekeyser, L., Schaubroeck, P., & Piessens, A. (2015). *Speelpleinwerkingen in Vlaanderen en Brussel: een onderzoek bij kinderen, begeleiding en verantwoordelijken*. Geraadpleegd van http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek_andereproj_speelpleinen.aspx.
- Mokos, Y., & Van Meerbeeck, A. (2004). *Tijd voor inclusie? Aangepaste vrijetijdsbesteding voor personen met een handicap*. Geraadpleegd van <https://demos.be/sites/default/files/rapportaaangepastevrijetijdsbesteding.pdf>
- Morreel, E., Nys, K., & Van Leeuwen, K. (2016). *Ervaringen en verwachtingen van ouders over deelname en betrokkenheid bij jeugdwerk*. Geraadpleegd van http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek/ouders_en_jeugdwerk_rapport.pdf.
- Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden* (1ste editie). Leuven: Acco.
- Ord, J., Carletti, M., Cooper, S., Dansac, C., Morciano, D., Siurala, L., & Taru, M. (2018). *The Impact of Youth Work in Europe: A Study of Five European Countries*. Geraadpleegd van

<https://www.humak.fi/en/julkaisut/the-impact-of-youth-work-in-europe-a-study-of-five-european-countries/>

- Pissens, L., Siongers, J., Lievens, J., Bradt, L., & Derluyn, I. (2019). Vrije tijd van jongeren in migratie. Geraadpleegd van <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vrije-tijd-van-jongeren-in-migratie>
- Plochg, T., & Van Zwieten, M. C. B. (2007). Kwalitatief onderzoek. In R. E. Juttman (Red.), *Handboek gezondheidszorgonderzoek* (2007ste editie, pp. 77–93). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Redig, G. (1993 december). Jeugdwerk: Het Machtig Reservoir. Een inleiding over het fenomeen jeugdwerk in een Vlaamse contex. *Doordenkers VVJ*, Afl. 1, dec 93.
- Ritchie, D., & Ord, J. (2016). The experience of open access youth work: the voice of young people. *Journal of Youth Studies*, 20(3), 269–282. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1212162>
- Robertson, S. (2005). *Youth Clubs: Association, Participation, Friendship, and Fun!* Dorset: Russel House.
- Russell, S. T., & Campen, K. V. (2011). Diversity and Inclusion in Youth Development: What We Can Learn from Marginalized Young People. *Journal of Youth Development*, 6(3), 94–106. <https://doi.org/10.5195/jyd.2011.177>
- Schoupe, L., De Visscher, K., & Van de Walle, I. (2014). Verbinding in de vrije tijd: netwerken tussen jeugdwerk en gezinnen in armoede. Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassene. Geraadpleegd van https://demos.be/sites/default/files/armoedeprojecten_publicatie_verbinding_vrije_tijd.pdf
- Schraepen, B., Maelstaf, H., & Halsberghe, M. (2015). Vrije tijd als handicapsituatie. De rol van het jeugdwerk binnen de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren met een handicap. Geraadpleegd van http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek/vrijetijd-als-handicapsituatie_eindrapport.pdf
- Smits, W. (2004). *Maatschappelijke participatie van jongeren. Bewegen in de sociale, vrijetijds -en culturele ruimte. Samenvatting en beleidsaanbevelingen.* Brussel: TOR -VUB.
- Smits, W., Spruyt, B., De Boeck, A., Van Droogenbroeck, F., Cops, D., Pleysier, S., & Put, J. (2015). Verenigde Steden. Verschillen in participatie aan het verenigingsleven naar verstedelijking bij Vlaamse jongeren. In *Divers Jong. Over diversiteit bij en tussen jongeren in Vlaanderen.* (pp. 233–253). Leuven: Acco.
- Spruyt, B., & Siongers, J. (2014). *Gender(en)* (1ste editie). Leuven: Acco.
- Stevaert, R., & Van Ewijk, H. (1991). De kwaliteit van het jeugdwerk. In *Focus op de leefwereld van jongeren. Nieuwe ontwikkelingen en kwaliteit van het jeugdwerk* (pp. 10–20). Hasselt: Provincie Limburg, Culturele aangelegenheden.

- Unicef. (2007). Wij zijn ook jongeren in de eerste plaats. Rapport van jongeren met een handicap over het respect voor hun rechten in België. Unicef België. Geraadpleegd van https://www.unicef.be/content/uploads/2014/06/wdyt_jongeren-met-een-handicap.pdf
- Van de Walle, I. (2001). Strax. Antwerpen: Garant.
- Van de Walle, T. (2012). Jeugdwerk en sociale uitsluiting: De toegankelijkheidsdiscussie voorbij? Gent: Academia Press.
- Van den Bossche, J. (2008). Speelpleinwerk in Vlaanderen, anno 2008. (0901). Geraadpleegd van https://www.speelplein.net/Download/speelpleinwerkinvlaanderen_versie2008.pdf.
- Verbanck, P., & Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2017 februari). Vanzelfsprekend maar niet vanzelf. Pit, 2017/02(05). Geraadpleegd van <https://www.yumpu.com>
- Vermeersch, H., Vandervorst, L., & Boutsen, G. (2018). Decreet Kadervorming: Een Evaluatieonderzoek. Geraadpleegd van <https://www.vlaanderen.be/publicaties/decreet-kadervorming-evaluatieonderzoek>
- Vincent, C., & Ball, S. J. (2007). 'Making Up' the Middle-Class Child: Families, Activities and Class Dispositions. *Sociology*, 41(6), 1061–1077. <https://doi.org/10.1177/0038038507082315>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (z.d.-a). Over ons | Speelplein.Net. Geraadpleegd op 1 februari 2020, van <https://www.speelplein.net/overons/nl>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (z.d.-b). Over spelen en open speelaanbod | Speelplein.Net. Geraadpleegd op 15 maart 2020, van <https://www.speelplein.net/overspelen/nl>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (z.d.-c). Wat is er zo typisch aan speelpleinwerk? Geraadpleegd op 27 april 2020, van <https://www.speelplein.net/InDeKijker/wat-is-er-zo-typisch-aan-speelpleinwerk->
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (1995). Vijfjaarlijkse speelpleinenquête 1995. Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/ondersteuning/onderzoek>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2000). Vijfjaarlijkse speelpleinenquête 2000. Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/ondersteuning/onderzoek>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2001). Geschiedenis van het speelpleinwerk. In C. Toye (Red.), *De kijk van de VDS op speelpleinwerk: Alle visie op een rij!* (pp. 9–10). Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/Download/visieboekje.pdf>.
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2005). 'Speelpleinwerk in profiel' Onderzoeksrapport vijfjaarlijkse Speelpleinenquête 2005. Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/ondersteuning/onderzoek>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2009). De rol van een ploegbaas: De invloed van je gedrag als ploegbaas. Mechelen: Vlaamse Dienst Speelpleinwerk.

- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2011). Speelpleinwerk onder de loep, Onderzoeksrapport Vijfjaarlijkse speelpleinenquête 2010. Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/Download/2010-rapportenquete.pdf>.
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2012). Visie op spelen op het speelplein. In De kijk van de VDS op speelpleinwerk: Alle visie op een rij! (pp. 20–24). Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/Download/visieboekje.pdf>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2015). Animatoren. In De kijk van de VDS op speelpleinwerk: Alle visie op een rij! (pp. 51–56). Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/Download/visieboekje.pdf>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2016a). Beleidsnota 2018-2021. Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/Download/vds-16-beleidsnota2018-2021.pdf>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2016b). De missie en visie van de VDS. In De kijk van de VDS op speelpleinwerk: Alle visie op een rij! (pp. 6–8). Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/Download/visieboekje.pdf>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2016c, 26 september). VDS lanceert definitie speelpleinwerk. Geraadpleegd op 12 maart 2020, van <https://www.speelplein.net/Nieuws/20160926-vdslanceertdefinitie speelpleinwerk>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2018a). Begeleidershouding van een animator. In De kijk van de VDS op speelpleinwerk. Alle visie op een rij! (pp. 74–79). Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/Download/visieboekje.pdf>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2018b). Speelpleinwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. In De kijk van de VDS op speelpleinwerk: Alle visie op een rij! (pp. 30–39). Geraadpleegd van <https://www.speelplein.net/Download/visieboekje.pdf>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2018c, 24 januari). Een basishouding voor alle animatoren? Geraadpleegd op 2 mei 2020, van <https://www.speelplein.net/Nieuws/20180124-eenbasishoudingvooralleanimatoren>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2018d, 2 maart). Masterplan diversiteit in/en het jeugdwerk van start. Geraadpleegd op 29 maart 2020, van <https://www.speelplein.net/Nieuws/20180302-masterplandiversiteitinenhetjeugdwerkvanstart>
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2019). Voorstellingsfolder 2019. Mechelen: Vlaamse Dienst Speelpleinwerk.
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. (2020). We staan voor je klaar in 2020 [Illustratie]. Geraadpleegd van https://www.speelplein.net/Download/vds-20-lidmaatschap_2020-infographic_gvd.pdf
- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, & Bailleul, A. (2016 september). De definitie van speelpleinwerk. Pit, 2016/03. Geraadpleegd van <https://www.yumpu.com>

Vlaamse Overheid. (z.d.). Vrijtijdsmonitor Vlaanderen: Aantal speelpleinwerkingen. Geraadpleegd op 14 maart 2020, van <https://vrijtijdsmonitorvlaanderen.be/aantal-speelpleinwerkingen>

Vlaamse Overheid. (2018, 1 januari). Decreet houdende een vernieuwd jeugd- en kinderrechtenbeleid. Geraadpleegd op 12 maart 2020, van http://www.sociaalcultureel.be/regelgeving/Vlaamsjeugdbeleid_decreet.aspx

vzw Jong. (2019, 18 oktober). Vrijwilligers. Geraadpleegd op 13 april 2020, van <https://www.vzwjong.be/vrijwilligers>

11 BIJLAGEN

Bijlage 1: Leidraad focusgroep

INHOUD

1. Welkom:

- mezelf voorstellen
- uitleg onderzoek
- verloop & afspraken focusgroep

2. Voorstellingsrondje

3. Basishouding van een animator voor toegankelijke speelpleinwerking

Brainstormvraag: situaties waarmee animatoren in contact komen op het speelplein m.b.t. diversiteit/toegankelijkheid

Waardenvraag: over welke waarden dient een animator op jouw speelplein te beschikken?

Bijvragen discussie druk/professionalisering

4. Begeleiden van animatoren

Op welke manier begeleiden jullie de animatoren wanneer ze in contact komen met deze situaties? Van welke methodieken maken jullie gebruik?

Kunnen animatoren vormingen volgen over deze thema's? Geven ze zelf aan dat ze hier nood aan hebben?

Zijn er animatoren met een attest animator in het jeugdwerk? Merk je dat deze animatoren makkelijker kunnen omgaan met dergelijke situaties?

5. Kaders VDS

Voorstellen van de kaders

Beoordelingsoefening: als we de situaties erbij nemen, zijn deze toepasbaar op deze situaties?

Welke vragen en twijfels hebben jullie nog en op welke manier kan de VDS hieraan tegemoet komen?

6. Afsluit

- Afsluitende vraag
- Samenvatten
- Bedanken

1. Welkom

Inhoud:

onderzoeker stelt zichzelf voor
het onderzoek wordt uitgelegd
verloop & afspraken focusgroep

Doelstelling:

De deelnemers kennen de achtergrond van de onderzoeker en kennen de doelstellingen van het onderzoek. De deelnemers weten hoe de focusgroep zal verlopen en welke afspraken er gelden.

Situering

Goeiemiddag iedereen, ik ben Emma stagiaire bij de VDS en laatstejaarsstudente gender en diversiteit aan de UGent. Een onderdeel van mijn stagepakket is het uitvoeren van een onderzoek voor de VDS, als thesis, namelijk over de basisbegeleidershouding van animatoren in het kader van toegankelijke speelpleinwerking.

Onze samenleving wordt meer divers, dat is een feit en ook op het speelplein zien we dit weerspiegeld. We zien een stijging van kindjes met een beperking, kinderen in armoede of kinderen met een migratieachtergrond.... Hierdoor komen de animatoren in contact met maatschappelijke uitdagingen en de VDS wil graag te weten komen op welke manier jullie speelpleinverantwoordelijken dit ervaren. De VDS erkent de waarde van een begeleidershouding en ontwikkelde enkele kaders. Nu willen ze graag te weten komen hoe speelpleinverantwoordelijken dit ervaren en met welke vragen jullie blijven zitten.

Daarom wil ik graag volgende zaken van jullie te weten komen tijdens deze focusgroep:

- Welke basishouding verwacht je van een animator?
- Op welke manier begeleid je de animator?
- Hoe ervaar je de ondersteuning van de VDS?

Dit alles in de context van toegankelijke speelpleinwerking

Hoe zit het met mijn privacy?

De deelname aan deze focusgroep is uiteraard volledig vrijwillig en je kan op elk moment beslissen om uit het gesprek te stappen. Het groepsgesprek wordt opgenomen en wordt nadien zo anoniem mogelijk verwerkt. Al de informatie uit het gesprek is dus vertrouwelijk en wordt na het onderzoek verwijderd.

Als laatste

Ik ben op zoek naar jullie mening en verhalen, er zijn dus geen goede of slechte antwoorden. Het kan dat je een mening hoort waarmee je niet akkoord gaat, dat mag, maar probeer wel respect te tonen voor elkaar visie. De focusgroep zal ongeveer een twee uur duren.

Alvorens we er echt aan beginnen, zijn er nog vragen? Daarnaast wil ik graag nog deze informed consent uitdelen, hierop staat alle informatie die ik zojuist heb overlopen. Zou het mogelijk zijn als je hiermee akkoord gaat, deze te ondertekenen en terug te geven?

2. Voorstellingsrondje

Inhoud:

Voorstelling van de aanwezige speelpleinverantwoordelijken

Doelstellingen:

De deelnemers en de onderzoeker kennen elkaars speelplein.

Werkvorm:

Rondje

Vooraleer we echt aan de slag gaan had ik graag een schets gehad van jouw speelplein. Dit is ook handig voor de andere deelnemers om te kunnen inschatten welke diversiteit aan speelpleinen er zich onder ons bevinden.

De deelnemers beantwoorden volgende vragen

- Naam speelpleinverantwoordelijke + naam speelplein
- Locatie speelplein
- Grootte werking
- Zijn jullie een inclusieve werking?

3. Basishouding van een animator voor toegankelijke speelpleinwerking

Inhoud

Brainstormvraag: situaties waarmee animatoren in contact komen op het speelplein m.b.t. diversiteit/toegankelijkheid

Waardenvraag: over welke waarden dient een animator op jouw speelplein te beschikken?

Bijvragen

Doelstelling

De deelnemers kunnen situaties opnoemen waarmee hun animatoren te maken krijgen m.b.t. diversiteit en waarden hieraan linken waarover hun animatoren dienen te beschikken om te handelen.

Werkvorm

Brainstormvraag

We brainstormen samen over situaties waarmee animatoren te maken krijgen op het speelplein m.b.t. diversiteit/toegankelijkheid. In welke situaties worden kinderen **uitgesloten omdat ze anders zijn** op het speelplein?

Voorbeeld: kind kan niet deelnemen aan de lunch omdat het een lege boterhamdoos heeft meegekregen – kind met een moeilijk linkerbeen kan niet gebruik maken van de fietsjes op het speelplein tijdens de pauze

De onderzoeker noteert telkens de voorbeelden en groepeert deze.

Waardenvraag

Welke **waarden** vinden jullie belangrijk dat animatoren bezitten om toegankelijke speelpleinwerking te voorzien?

We hebben situaties opgesteld waarmee animatoren mee te maken krijgen op het speelplein. Over welke waarden moet een animator beschikken?

De respondenten krijgen even de tijd om waarden op te lijsten die ze belangrijk vinden.

We overlopen deze waarden en de speelpleinverantwoordelijken geven wat uitleg.

Bijvragen

Wanneer verwachten jullie die waarden?

Ervaren animatoren veel druk om aan deze waarden te voldoen? Door wie ervaren ze druk?

Discussievraag: zouden professionals niet beter kinderen begeleiden op een inclusief speelplein?

4. Begeleiden van animatoren

Inhoud:

Op welke manier begeleiden jullie de animatoren wanneer ze in contact komen met deze situaties? Van welke methodieken maken jullie gebruik?

Kunnen animatoren vormingen volgen over deze thema's? Geven ze zelf aan dat ze hier nood aan hebben?

Zijn er animatoren met een attest animator in het jeugdwerk? Merk je dat deze animatoren makkelijker kunnen omgaan met dergelijke situaties?

Doelstelling:

De respondenten vertellen op welke manier ze hun animatoren begeleiden in dergelijke situaties en bespreken welk effect vorming hieromtrent heeft.

Methodiek:

Rondje

We bekijken nog eens samen de situaties gegeven bij de brainstorm oefening. Op welke manier begeleiden jullie hen? Gebruiken jullie methodieken, zo ja welke?

Kunnen animatoren vormingen volgen over deze thema's? Geven ze zelf aan dat ze hier nood aan hebben?

Zijn er animatoren met een attest animator in het jeugdwerk? Merk je dat deze animatoren makkelijker kunnen omgaan met dergelijke situaties?

5. Kaders VDS

Inhoud:

Voorstellen van de kaders

Beoordelingsoefening: als we de situaties erbij nemen, zijn deze toepasbaar op deze situaties?

Welke vragen en twijfels hebben jullie nog en op welke manier kan de VDS hieraan tegemoetkomen?

Doelstelling:

De deelnemers kennen de twee kaders kennen m.b.t. de basisbegeleidershouding vanuit de VDS. Ze kunnen de vergelijking maken tussen de waarden die zij hebben genoteerd en de kaders van de VDS. Ze kunnen inschatten in welke mate ze de kaders van de VDS toepasbaar en bruikbaar vinden en of ze nog nood hebben aan extra ondersteuning

Werkvorm:

Voorstellen kaders VDS

De onderzoeker stelt de vraag aan de deelnemers wie de kaders kent van de VDS.

Afhankelijk van het antwoord legt de onderzoeker de termen, de kaders en de totstandkoming uit aan de deelnemers.

Herkenbaar en toepasbaar? Nog andere vragen en twijfels?

Groepsgesprek met vragen

- Beoordelvingsvraag: vinden jullie de kaders herkenbaar en bruikbaar? Proef op de som door de situaties uit de brainstormoefening te nemen.
- Welke vragen en twijfels hebben jullie nog?
- Hebben jullie nood aan concrete good practices van speelpleinwerkingen en hoe zij het aanpakken?

6. Afsluit

Inhoud

Afsluitende vraag
Samenvatten
Bedanken

Doelstelling:

De deelnemers denken na over de focusgroep en kunnen meedelen wat hen heeft verrast/bijgebleven. De onderzoeker kan het gesprek samenvatten en iedereen bedanken.

Werkvorm:

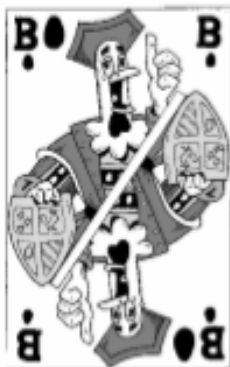
Afsluitende vraag: Van alles wat we hier hebben besproken, wat is jullie het meest bijgebleven, wat vonden jullie het meest opmerkelijk?

Samenvatten: korte highlights

Bedanken + nog eens benadrukken dat ze mij altijd mogen contacteren voor vragen of nieuwe respondenten

Om deze taken goed te vervullen heeft een animator een basishouding nodig. Deze basishouding bestaat uit volgende elementen:

- Respect hebben voor ieder kind
- Vertrekken vanuit interesses en leefwereld van kinderen
- Enthousiast zijn
- Een speelse houding tonen
- Jezelf zijn, echtheid
- Teamplayer zijn
- Goesting hebben om te groeien als animator

de zot: spelen, spelen, spelen

Spelen is het **belangrijkste** wat een animator doet. Kinderen zijn er zot van. Je kan kilo's **maffe activiteiten** verzinnen en voorstellen. Je kan ook uitgelaten **meespelen** en nieuwe **impulsen** lanceren. Durf jezelf **belachelijk** maken. Probeer er de **swung** in te brengen. Jouw **enthousiame** werkt aanstekelijk. Doe de vonk overslaan!

de dame: dikke maatjes met kinderen

Het is heel fijn om een **hechte band** te hebben met kinderen. Een animator kan goed **luisteren** naar kinderen en geeft graag **aandacht**. Het is leuk om kinderen **persoonlijk** te leren kennen. Zo kan je hen beter begrijpen. Speel zelf ook **geen rolletje** maar blijf gewoon jezelf. Laat de **kinderen op de eerste plaats** komen. Hou rekening met hun **leeftijd**.

de heer: streng maar rechtvaardig

Regels zijn niet vies. Zorg voor **duidelijkheid** door regels consequent vol te houden. Blijf **stevig in je schoenen** staan. Kinderen kunnen je **vertrouwen**. Het speelplein mag op je rekenen. Maar **kinderen blijven kinderen**. Je moet jezelf ook kunnen **relativeren**. 't Is geven en nemen. Je mag **geen bullebak** worden.

Waarden ter inspiratie

MY MILLENNIAL MIND
BALANCING MY WAY THROUGH LIFE

Waardenlijst

Hieronder vind je een lijst van waarden die je kunnen helpen om jezelf nieuw gedrag aan te leren dat vanuit je waarden komt. Op pagina 2 vind je de verschillende stappen om de oefening te doen. Veel plezier!

Aandachtig leven	Geluk	Passie
Aardig gevonden worden	Gezondheid	Persoonlijke groei
Actiegerichtheid	Het verschil maken	Prestatiegericht
Altruïsme	Humor/plezier	Professionaliteit
Allianties aangaan	Integriteit	Respect
Ambitie	Intuïtie	Rijkdom
Aanpassingsvermogen	Je missie vinden	Risico nemen
Authenticiteit	Je missie leven	Schoonheid
Balans werk/privé	Leven lang leren	Teamwerk
Bewustzijn	Leiderschap	Toewijding
Creativiteit	Liefde/warmte	Vergevingsgezind
Collegialiteit	Loyaliteit	Vriendschap
Comfort	Luisteren	Welbevinden
Compassie/mededogen	Maatschappelijk betrokken	Werkzekerheid
Continue ontwikkeling	Macht	Wijsheid
Controle	Mentorschap/coaching	Zelfdiscipline
Dankbaarheid	Moed	Zelfvertrouwen
De beste zijn	Naastenliefde	Zinvolheid
Dienstbaarheid	Nederigheid	Zorgzaam voor mens en planeet
Eerlijkheid	Omgaan met onzekerheid	
Empathie	Onafhankelijkheid	
Enthousiasme	Ontwikkeling van vaardigheden	
Familie/gezin	Overvloed	
Financiële stabiliteit		

Bijlage 2: Informed consent- focusgroep

Beste deelnemer,

Ik ben Emma Crepeele, masterstudent Gender en Diversiteit aan de Universiteit van Gent. Ik voer een onderzoek naar **'hoe speelpleinen kijken naar de basisbegeleidershouding van animatoren voor toegankelijke speelpleinwerkingen'** in opdracht van de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS).

Eerst en vooral wil ik jou bedanken om deel te nemen aan deze focusgroep. Hieronder vind je informatie over het onderzoek en het verloop van het groepsinterview. Op de volgende pagina vind je de informed consent terug waarbij alle afspraken nog eens worden opgesteld.

Via groepsinterviews met speelpleinverantwoordelijken tracht ik te achterhalen op welke manier jullie animatoren op het speelplein ondersteunen en begeleiden in hun rechtstreeks contact met verschillende maatschappelijke uitdagingen in het toegankelijke speelpleinwerk.

Vanuit de VDS worden er namelijk kaders aangeboden (Kapstok Dame – Zot – Heer & zeven kenmerken van de basishouding van een animator) om speelpleinverantwoordelijken te ondersteunen in het begeleiden van hun animatoren. Ik wil graag volgende zaken van jullie te weten komen:

- Welke basishouding verwacht je van een animator?
- Op welke manier begeleid je de animator?
- Hoe ervaar je de ondersteuning van de VDS?

Dit alles in de context van toegankelijke speelpleinwerking

De deelname aan deze focusgroep is uiteraard volledig vrijwillig en je kan op elk moment beslissen om uit het gesprek te stappen. Het groeps gesprek wordt opgenomen en wordt nadien zo anoniem mogelijk verwerkt. Alle informatie uit het gesprek is dus vertrouwelijk en wordt na het onderzoek verwijderd. Ik ben op zoek naar jullie mening en verhalen, er zijn dus geen goede of slechte antwoorden. De focusgroep zal ongeveer twee uur duren.

Mocht je na deze focusgroep nog vragen hebben over het onderzoek, kan je mij steeds contacteren via emma.crepeele@ugent.be of op het nummer 0493/17.38.50

Alvast 'een dikke merci' om deel te nemen aan het groeps gesprek.

Vriendelijke groet,

Emma Crepeele

Informed consent

Ondergetekende, verleent hierbij diens toestemming om deel te nemen aan de focusgroep.

Ik verklaar hierbij dat ik,

- (1) weet wat het onderzoek inhoudt,
- (2) totaal uit vrije wil deelneem aan het onderzoek,
- (3) toestemming geef om een audio opname te maken van het gesprek,
- (4) de toestemming geef aan Emma Crepeele om mijn resultaten op een vertrouwelijke en anonieme wijze in het onderzoek te verwerken,
- (5) op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dit zonder opgave van reden,
- (6) ervan op de hoogte ben dat ik een samenvatting van het onderzoek mag aanvragen.

Voor akkoord,

Plaats en datum

Naam + handtekening van de deelnemer

Plaats en datum

Naam + handtekening van de onderzoeker

Bijlage 3: Respondenten

Focusgroep 1

De eerste focusgroep vond plaats op donderdag 13 februari op een vormingsdag voor speelpleinverantwoordelijke georganiseerd door de VDS in Mechelen. De opzet was een test versie waarbij ik mijn leidraad uitprobeerde en luisterde welke thema's en vragen er leefden bij de speelpleinverantwoordelijken.

	LOCATIE	INCLUSIEF	KENMERKEN TOEGANKELIJKHEID
RESPONDENT 1	Rijmenam (Antwerpen)	Halfopen werking	<ul style="list-style-type: none"> - Iedereen is welkom, maar met een rolstoel kan je bij ons weinig doen - Project anderstalige nieuwkomers
RESPONDENT 2	Hasselt (Limburg)	Exclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none"> - Enkel kinderen met autisme
RESPONDENT 3	Lier (Antwerpen)	Inclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none"> - Draagkracht animatoren als bovengrens
RESPONDENT 4	Grimbergen (Vlaams-Brabant)	Inclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none"> - Mogelijkheid 1 op 1 begeleiding of monitor voor bijzondere aandacht - Project anderstalige nieuwkomers/onthaalgroep vluchtelingen
RESPONDENT 5	Hasselt (Limburg)	Exclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none"> - Enkel kinderen met autisme - Mogelijkheid 1 op 1 begeleiding
RESPONDENT 6	Kesselo (Vlaams-Brabant)	Inclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none"> - Inclusief op initiatief van de animatoren - Draagkracht animatoren als bovengrens - Project anderstalige nieuwkomers
RESPONDENT 7	Witsele (Vlaams-Brabant)	Halfopen werking	<ul style="list-style-type: none"> - Draagkracht animatoren als bovengrens - Project anderstalige nieuwkomers
RESPONDENT 8	Hooglede (West-Vlaanderen)	Halfopen werking	<ul style="list-style-type: none"> - Project om kinderen in de gemeentelijke voorziening naar het speelplein toe te leiden
RESPONDENT 9	Antwerpen (Antwerpen)	Inclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none"> - Buurtgericht - Project anderstalige nieuwkomers - doelgroep vrijwilligers
RESPONDENT 10	Laken (Brussel)	Inclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none"> - Draagkracht animatoren als bovengrens - Ondersteuning partner Elmer: expert inclusie - Naschoolse opvang en speelpleinwerking
RESPONDENT 11	Gent (Oost-Vlaanderen)	Inclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none"> - Doelgroep vrijwilligers

Focusgroep 2

Gezien de focusgroepen plaatsvonden tijdens de coronamaatregelen maakte de onderzoeker de beslissing om het aantal deelnemers te verlagen om de kwaliteit van het online groeps gesprek te bewaken. De leidraad werd aangepast door het schrijven van de literatuurstudie en de ervaringen en vragen van de speelpleinverantwoordelijken tijdens de eerste focusgroep. De tweede focusgroep vond online plaats op maandag 20 april.

	LOCATIE	INCLUSIEF	KENMERKEN TOEGANKELIJKHEID
RESPONDENT 1	Wevelgem (West-Vlaanderen)	Inclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none">- Vroeger exclusieve en halfopen werking, nu inclusief- Doelgroep vrijwilligers
RESPONDENT 2	Ieper (West-Vlaanderen)	Halfopen werking	<ul style="list-style-type: none">- Draagkracht animatoren als bovengrens- Doorverwijzen naar exclusief speelplein
RESPONDENT 3	Wevelgem (West-Vlaanderen)	Halfopen werking	<ul style="list-style-type: none">- Draagkracht animatoren als bovengrens- Jobstudent als speelpleinverantwoordelijke

Focusgroep 3

De derde focusgroep vond online plaats op woensdag 29 april.

	LOCATIE	INCLUSIEF	KENMERKEN TOEGANKELIJKHEID
RESPONDENT 1	Wevelgem (West-Vlaanderen)	Inclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none">- Vroeger exclusieve en halfopen werking, nu inclusief- Bereiken heel wat kinderen met een beperking
RESPONDENT 2	Langemark – Poelkapelle (West-Vlaanderen)	Halfopen werking	<ul style="list-style-type: none">- Bereiken een aantal kinderen van Fedasil op het speelplein
RESPONDENT 3	Menen (West-Vlaanderen)	Inclusief speelplein tijdens krokus -en paasvakantie. Halfopen werking in zomervakantie	<ul style="list-style-type: none">- Draagkracht animatoren als bovengrens- Doelgroep vrijwilligers

Focusgroep 4

De vierde focusgroep vond online plaats op woensdag 6 mei.

	LOCATIE	INCLUSIEF	KENMERKEN TOEGANKELIJKHEID
RESPONDENT 1	Zwijndrecht (Antwerpen)	Halfopen werking	<ul style="list-style-type: none">- Project anderstalige nieuwkomers- Werking en locatie nog niet toegankelijk voor mensen met een beperking
RESPONDENT 2	Wervik (West-Vlaanderen)	Halfopen werking	<ul style="list-style-type: none">- Bereiken heel wat kwetsbare kinderen- Projectbegeleiding aan het volgen o.a. voor toegankelijkheid

Focusgroep 5

De laatste focusgroep vond online plaats op donderdag 7 mei.

	LOCATIE	INCLUSIEF	KENMERKEN TOEGANKELIJKHEID
RESPONDENT 1	Ieper (West-Vlaanderen)	Exclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none">- Bereiken heel wat kinderen met een beperking- 1 op 3 begeleiding
RESPONDENT 2	Avelgem (West-Vlaanderen)	Halfopen werking	<ul style="list-style-type: none">- Bereiken heel wat kinderen uit kwetsbare gezinnen
RESPONDENT 3	Roeselare (West-Vlaanderen)	Halfopen werking + exclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none">- Buurtgerichte werking- Bereiken heel wat kinderen met een beperking
RESPONDENT 4	Roeselare (West-Vlaanderen)	Halfopen werking + exclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none">- Buurtgerichte werking- Bereiken heel wat kinderen met een beperking
RESPONDENT 5	Evergem (Oost-Vlaanderen)	Inclusief speelplein	<ul style="list-style-type: none">- Jobstudent als speelpleinverantwoordelijke

Bijlage 4: Brainstormoefening

De respondenten dienden volgende vraag te beantwoorden: *Wanneer worden kinderen uitgesloten omdat ze anders zijn op jullie speelplein?*

De antwoorden werden gegroepeerd in tien clusters

TAAL

- Als de andere kinderen Frans/Pool spreken
- Als een kind zich moeilijk verstaanbaar kan maken en slechts één begeleider smog kan

GEDRAGSPROBLEMATIEK

- Als een tiener niet de mentale leeftijd heeft van een tiener
- Als een kind heel hard vloekt
- Als een kind moeilijkheden ervaart met sociale vaardigheden
- Als een kind autisme heeft
- Als een kind door het lint gaat omdat het geen koek of te weinig boterhammen heeft meegekregen

BEPERKING

- Als een 10 -jarig kind met het syndroom van down nog in de kleuterafdeling zit
- Als een kind in een rolstoel zit

MEDISCHE AANDOENING

- Als een kind een zonneallergie heeft en niet kan meespelen met de buitenactiviteiten
- Als een kind met epilepsie te veel prikkels krijgt tijdens het spel en aan de kant moet zitten

MAATSCHAPPELIJK KWETSBAAR

- Als een kind geen fiets heeft om mee te gaan op uitstap
- Als een kind geen campingmateriaal heeft om op 2daagse te gaan
- Als een kind niet kan zwemmen tijdens de daguitstap
- Als een kind geen zwemkledij heeft tijdens de daguitstap
- Als een kind niet mee is met de laatste trends
- Als de ouders een kansenasje moeten tonen bij de inschrijving
- Als een kind gescheurde en oude kledij heeft
- Als een kind geen koek of te weinig boterhammen meekrijgt van thuis

HYGIËNE

- Als een kind last heeft van stinkvoeten
- Als een kind last heeft van een lijfgeur
- Als een tiener problemen heeft met zindelijkheid
- Als een kind luizen heeft

GENDER

- Als een tiener een fluïde genderidentiteit heeft

CULTUREEL VERSCHIL

- Als een wit kind niet mag spelen met een kind met een huidskleur van de ouders
- Als ouders van allochtone kinderen andere verwachtingen hebben over het speelplein en hen niet meer sturen
- Als er geen alternatief wordt voorzien bij varkensvlees
- Als een kind andere eetgewoontes heeft meegekregen van thuis

AANBOD/INFRASTRUCTUUR

- Als er een gesloten speelaanbod is
- Als een kind te laat wordt afgezet door de ouders
- Als de maximumcapaciteit van het aantal kinderen is bereikt
- Als de infrastructuur niet rolstoelvriendelijk is
- Als er geen prikkelvrije ruimtes zijn

VARIA

- Als een kind broer of zus is van iemand die wordt uitgesloten
- Als een kind een vreemde familienaam heeft

Bijlage 5: Woordenwolk: zeven belangrijke waarden van een animator

